

מדור

למשן

תסבר

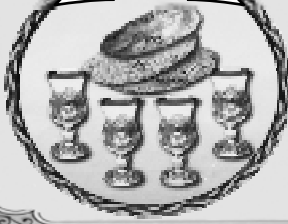
אשרי עין ראתה
עמ' ע"ב

רבותינו שהיו מסובין
עמ' ע"ח

משה אב"ד נאמן
עמ' פ"ט

משולחן מלכים
עמ' ק"ג

קול התאחדותנו

אשרי עיני ראתה

עובדות וסיפורים, על צדיקים קדושים ומהורים שזכו לראות פני אליהו בליל שימורים

המטבע והוא הלך לדרכו, רק התנה שימתינו לו בערב לבלתי הסב לסדר בלעדיו.

הרבנית הלסה וקנתה את כל הנחוץ להג בעד מטבע זה, וכאשר חזרה לביתם מצאה להפתעתה שוב את המטבע בצלחתה, וכן היה ביום שהוא פעמים מספר, כל כמה שקנתה, חזר המטבע, והיה לנס.

כשבא בעלה הצדיק מבית המדרש, ובראותו שלא חסר כל טוב שמוח שמחה גדולה, אחרי שסיפרה לו הצדיק את הכל וגם את התנאי שהתנה האיש האלמוני עמה שימתינו לו, ומן ההכרח לקיים את התנאי.

המתינו שניהם עד בוש עד בוש, בראותם כי לא בא עדיין, והם יראו לנפשם פן תגיע שעת

בליץ התקדש החג כאשר כל עדת ישראל מסובין ועורכים את הסדר, נהוג בתפוצות ישראל לפתוח הדלת לאליהו הנביא זכור לטוב, ומייחדים כוס מיוחדת לכבודו הנקרא "כוס של אליהו".

ומקובל בפסיקות בני ישראל שבליץ זה מתגלה אליהו לכל ישראל, ובס' ויגד משה (סי' ס"ב אות ב) הוסא שהגה"ק זי"ע היה נוהג בכל ליץ פסח לומר בעת פתיחת הדלת לשפוך המותק בזה הלשון: "בעלי בתים זאגן, ברוך הבא, אליהו הנביא איז דא".

ומרן רבינו הק' בעל דברי יואל זי"ע היה מרגלא בפומי' לומר בשם המהר"ל בטעמא דהאי מנהגא לפתוח הדלת בליץ פסח, שכיון שבליץ פסח מעוררין הרהמים והרצון העליון עלינו שזוכה להגאולה שלימה, לפיכך אנו מחויבים להודיע לבנינו ולפרסם מה שקבלה בידינו מן הנביאים שטרם שיבוא הגאול צדק יקדים אליהו הנביא לבוא לבשר לנו הגאולה וכו', והרי זה יסוד אמת ועיקר גדול לאמונת ביאת המשיח, שאנו מצפים עליו, ולמען לא נפול ברשת איזה משיח שקר, ולפיכך נוהגין כאן לפתוח הדלת לכבודו של אליהו הנביא וגם למוג לכבודו כוס מיוחד כוס ישועה של הגאולה העתידת, הכל כדי לפרסם בפני ביתו ולהודיעם שהגאולה שלימה תלוייה בביאת אליהו הנביא מקודם לבשר הגאולה, עכ"ד.

על כן אמרנו במאמרנו זה להביא לפני קוראינו סיפורים ועובדות על צדיקים וקדושים שזכו לראותו עין בעין בליץ חג הפסח, והיו גם מן האנשים הפשוטי עם אשר זכו בשל סיבה מיוחדת לראות פני איש אלקים פנים אל פנים ולדבר אתו פה אל פה, אשרי מי שראה פניו, הרחמן הוא ישלח לנו את אליהו הנביא זכור לטוב ויבשר לנו בשורות טובות ישועות ונחמות כב"א.

הרה"ק רבי יהודה לייב זי"ע מגיד מישרים דק"ק אוסטראה, אביו של הרה"ק רבי ייבי מאוסטראה זי"ע, היה צדיק גדול, וישב בביהמ"ד יומם ולילה על התורה ועל העבודה, במסירות גפוש מאוד נעלה, הוא היה עני מרוד, וחי חיי צער, פעם אחת בערב פסח בבוקר, אחר שריפת החמץ, ישב בביהמ"ד כדרכו וביתו ריק אין בו כל, לפתע בא אל ביתו איש זר, בלתי ידוע למשפחתו, ושאל את אשתו היכן בעלך, השיבה בבית המדרש, אמר לה כי ברצונו לשהות אצלם ב' ימים הראשונים של פסח, הצדיקת השיבה לו ברוח נמוכה, ברצונו לקבל אתכם בלב ונפש, אך לא נדע מה נעשה, כי עדיין לא הכינונו שום דבר, לא בשר לא יין ולא מצות, כי הכיס ריק ואין בן.

אז הוציא האיש הזה מטבע מאנקו, ואמר, הא לך מטבע זה ובעדו תקני כל חפצך, לקחה ממנו חצות ויעבור זמן אכילת מצה, לכן הסבו לשולחן ועשו סדר כנהוג עד תום.

הצדיק רבי לייב נרדם מעט על השולחן, פתאום בא האיש הביתה והחל לטעון מדוע לא המתינו לו, גם בירך את רבי ייבי שהיה תינוק מוטל בעריסה, ונעלם האיש ואיננו...

כאשר התעורר רבי לייב ולא מצאו, הי' לו עגמות נפש מרובה מכך [כי וודאי היה זה אליהו הנביא שבא לבקר בהיכלם ואשרי מי שראה פניו], אך למרות זאת נחה דעתו, כי טוב עשה מה שאכל המצה בעתו ובזמנו. (אבן שתייה)

כאשר הרה"ק רבי ארון לייב מפרמישלאן זצ"ל הגיע לשפוך חמתך, פתח את הדלת כנהוג ואמר לאליהו הנביא שנכנס: "ברוך הבא רבי", וישבו שניהם ודיברו מעניני הגאולה, עד שאליהו קם ואמר: כבר מאוחר, ועלי ללכת, כי הרבי מלובלין כבר פתח את הדלת. (ארבעה ארוים)

חסיד אחד בא אל הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זי"ע לחוג את חג הפסח, והרה"ק הורה לו לחזור לביתו תיכף ומיד, ולא העילו בקשותיו ותחנוניו, כי הי' בדעתו לערוך את הסדר בבית רבו, אולם הרה"ק אמר אליו: פאהר שוין צוריק עוד לפני החג, ולערוך את שמחת החג בביתו, החסיד ישב עם משפחתו וערך את הסדר בליל פסח סהלפתו, ככל משפטו וחקתו, כשפתח החסיד הדלת לפני אמירת שפוך חמתך, נכנסו קבוצת שוודים ורוצחים, ושדדו את חפצי הערך שמצאו בבית ושמנו בכליהם, ואחר כך ניגשו אליו וקשרו אותו בחבלים, על מנת לרצחו נפש, אותו ואת כל בני ביתו, לפתע נפרצה הדלת, ובעל עגלה וקובייטש בידו נכנס והתנפל על השוודים, ויכול להם, והתיר את החבלים מבעל הבית, וקשר בהם את השוודים לעגלתו, בעל הבית ואשתו ובני ביתו ניצולו ממות, בינתיים שתה הרייטער כוס יין משולחן הסדר, וקם והלך לו, ופרח לו איש האמת. לאחר יום טוב, בא החסיד אל הרה"ק מקארלין, ואמר לו רבו: נו, וואס זאגסטו נישט צו

דעם? ביי דיר האט ער אויסגעטרונקן א גאנצען בעכער וויין, און ביי מיר האט ער נאר פארזוכט די וויין [נו, עכשיו יש לך עוד תרעומות על שלא הרשיתי לך להיות אצלי לליל הסדר, דע לך, אצלי אליהו רק טעם מהכוס, ואצלך שתה את כל הכוס], ורבו הק' חזה מראש את כל זה. (פרי ישע אהרן)

אשתו של הרה"ק רבי דוד מפארציווא היתה נכדתו של המגיד הק' מקאזניץ ז"ל, וכאשר הצדיקת שרה דבורה נשאה לבעלה השני הרה"ק רבי אשר בן הרה"ק רבי אהרן מקארלין ז"ל לקחה עמה את בתה לאה הנ"ל שהיתה אז ילדה קטנה, והרה"ק רבי אהרן ז"ל לא זז מלחבבה, פעם אחת כשישבו בליל פסח בהסיבה עם כל בני הבית וכשפתחו את הפתח ואמרו "שפוך חמתך" כנהוג צעקה הילדה לאה, ואמרה: זיידעשי, ראה נא איש זקן בא, ולמחרת כשנודע זה בין החסידים, התחילו לדרוש את הילדה שתגיד להם תוארו וצורתו של האיש הזקן שראתה אתמול בליל, והראו לה על הרבה אנשים הכזה ראתה או כזה, ותען הילדה הזקן שראיתי היה איש יפה מאוד, ולתקופת השנה ילדה אמה הרבנית בן זכר ותירב השמחה בביתו של הרב ר' אשר, וגם הרב ר' אלימלך מגראדזינסק ז"ל אבי היולדת בא אל הברית מילה, וכשהכניסו את רך הנימול לבית הכנסת להכניסו לבריתו של אברהם אבינו ע"ה, ובית הכנסת היה מלא אנשים, וגם הילדה לאה עמדה שם אצל הרה"ק ר' אהרן, פתאום צעקה הילדה: זיידעשי, ראה נא הזקן שהיה אצלינו בא עוד פעם, הרכין עצמו הרה"ק ר' אהרן ואמר להרה"ק ר' אלימלך: הילדה הקטנה הזאת יש לה פעם שנית גילוי אליהו. (ספורי נפלאות)

הגאון הנודע ביהודה זצ"ל אחרי שפוך חמתך יצא לחוץ ללוות את אליהו הנביא מכל המדרגות שעל ביתו, ובחזרתו אמר להאורחים "אל תחשדו אותי שראיתי את אליהו הנביא, רק צריכים להאמין באמונה שלימה שאליהו הנביא נכנס לבתיהם של

ולראות את אליהו הנביא זל"ט. (בשם הגה"צ רבי יודא לע
האראוויטץ מדויקוב זצ"ל)

הרה"ח רבי פסח ז"ל אביו של הרה"ק בעל
הבני יששכר זי"ע היה מלמד בכפר אצל יהודי קמנץ
וצר עין, נכמרו רחמיו של רבי פסח על כל העניים
שנשלחו מהבית בבושת פנים והוא הציע לפני בעל
הבית שיתן לעניים צדקה וינכה אותה מזממי שכירותו
בעל הבית הסכים להצעה, וכאשר תמה תקופת
השכירות, בפרוס חג הפסח חשב את דמי הצדקה
לעומת דמי המלמדות, ויצא החשבון שרבי פסח
נותר חייב לו חמשה זהובים, בעל הבית לא ויתר

עליהם, ומכיון שלרבי פסח לא
היה כסף, נטל תמורתם את בגדי
השבת שלו. כך נותר רבי פסח
ללא פרוטה לאחר שנעדר מביתו
תקופה כה ארוכה הוא התבייש
לשוב לביתו בידים ריקות, לכן
פנה לבית המדרש שם פגש בו
בנו צבי אלימלך שרץ לבשר
לאמו שאביו הגיע, הכינה האשה
סעודה לכבודו ובקשה מבנה
שיקרא לאביו, בעל כרחו
השתרף רבי פסח אחר בנו ברוח

נכאה ובפנים פולות, בערם ברחוב, חלפה לידם
עגלה רתומה לסוסים דוהרים, והיושב בה השליך
לעברם ארנק מלא מעות, רבי פסח הרים את הארנק
והתחיל לרוץ אחר העגלה, אבל זו הגבירה את
מהירותה והיושב בה התעלם מקריאותיו, הבין רבי
פסח שלא דבר ריק הוא, פתח את הארנק ומצא בו
בדיוק את סכום שכירותו, בתוספת חמשת זהובים
שנפחת לו עבור הצדקה שבעל הבית חלק, בליל
הסדר שחגגו ברווחה, נשלח הילד צבי אלימלך
לפתוח את הדלת לאמירת שפוך חמתך, ולפתע קרא
ואמר: "הבט אבא, הנה האיש שזרק את הארנק מן
העגלה..." (שיח שרפי קודש)

ישראל, אם ישראל קדושים אומרים שצריכים
לפתוח הדלת משום כבודו של אליהו הנביא אז הוא
בא באמת לכל בית ובית. (אוצר ישראל)

ידוע מה שהעולם מספרים שמרן הישמח
משה זי"ע שלח פעם חסידים להיות אורחים בליל
הסדר אצל מרן החתם סופר זי"ע, כשחזרו סיפרו
שהחת"ס עורך סדר יפה מאוד, אבל דבר משונה היה
שם, כי באמצע הסדר נכנס גוי אחד, והחת"ס נתן לו
יין ושתה, ואחר כך שתה החת"ס מהיין שלו,
והחסידים לא נתנו לו שלום, ומאוד התפלאו על כך,
כששמע זאת הישמח משה אמר להם שהגוי היה

אליהו הנביא, ולהם לא היה
זכות לתן לו שלום. (קובץ
מכתבים)

כעין זה מסופר שכמה
מחסידים ביקשו ממרן הישמח
משה זי"ע שרוצים לראות את
אליהו הנביא זל"ט, ענה להם
שעצתו נכונה שיסעו
להסתופף בליל הסדר אצל
מרן החתם סופר זי"ע,
החסידים שמעו לקול רבם

הק' ונסעו אל החת"ס, ויהי בליל התקדש החג
כשהגיעו לשולחן עורך הוגשו להם כמו ליתר
המסובים ממאכלי פסח, ובתוך המרק היו קניידלעך
העשויות ממצה, אך המה בהיותם נאמנים למנהגם
שלא לאכול מצה שרויה "געבראקס" בפסח לא
אכלו מן המרק, אך לא ראו את אליהו הנביא שם,
אחר החג באו בקובלנא לרבם מרן הישמח משה על
שלא ראו אצל החת"ס את אליהו הנביא כפי
שהבטיח להם, שאל אותם הישמח משה, האם
אכלתם מצה שרויה, הזדעזעו החסידים על שאלת
רבם, אמר להם, אם הייתם אוכלים שם געבראקס
כמנהג החת"ס אז הייתם זוכים מהארה של החת"ס

הרה"ק מרוזין זי"ע סיפר שבעיר אחד ברומניה גר גביר גדול, שהי' נוהג בכל ערב פסח מידי שנה בשנה להדר ולפאר את הכוס של אליהו, והחיל עי' זהב מכיסו להוסיף עליו פנינים ומרגליות מאירות כדי לכבד בזה את אליהו הנביא ביזם טוב, עברו וחלפו שנים והגביר אבד את כל רכושו ואת כל כספו ונעשה יורד ל"ע, עד כדי כך שהגיע למצב שלא הי' לו להביא לחם לתוך ביתו, והתחילו כבר למכור כל חפצי הבית כדי לקנות מזון בפדיונם, רק דבר אחד לא מכר, והוא הכוס של אליהו, וזו היתה החפץ

עוד אורחים לביתנו, האורח כששמע ממנה רוע מצבם המר, הוציא תיכף מכיסו כסף גדול ונתן בידה שתלך לקנות לכבוד זים טוב, מצות בשר ודגים וכל מטעמים ויין רב כיד המלך, ובגדים חדשים לבני בית כאחד הנגידיים, האשה שמחה שמחה גדולה, ואכן קנתה כל צרכי החג וכל מילי דמיטב, ועוד הספיקה לערוך אותם לכבוד החג, בליל התקדש החג כשהבעה"ב חזר לביתו לערוך את הסדר, נתפלא מאוד בראותו את הבית מלא במאכלי פסח, ואת הילדים עם בגדי חמודות חדשים, והבית מלא אורה

של שמחה ויקר, ואם הבנים שמחה סיפר לו את כל אשר נעשה עם האורח שהגיע ושילם כל צרכי החג, אבל לא ידעו והכירו את האורח, ומהיכן הוא בא ולמה עוד לא חזר לביתם, פתאום הגיע האורח וברכס שאור חדש על ביתם יאיד ויזכו לרב אושר ועושה, ותיכף ומיד נעלם הם ראו והבינו שלא דבר פשוט היא וערכו את הסדר בשמחה רבה וטוב לבב, אחרי יו"ט נסעו להרה"ק מרוזין זי"ע וסיפרו לו כל אשר קרה אותם אמר להם הרוזי"נער: "תדעו נאמנה, שהאורח

סגולה לרפואה

כ"ק הגה"צ אדמו"ר מתולדות אהרן זצ"ל סיפר, שאחד מחסידי הגה"ק מבלאזשוב זי"ע שהי' דר בעיר ריישא ושמו ר' מאיר גולדבורג ז"ל חלה ל"ע במחלה הידועה רח"ל, ושכב על ערש דוי במצב רע קרוב לגסיסה רח"ל, והי' אז לפני פסח, ובליל פסח אחר הסדר או ביזם א' דפסח חלם אודותיו איש אחד מעיר ריישא שהגה"ק מבלאזשוב צה לו שיאמר להחסידי הנ"ל הזקק לרפואה, שישתה מכוסו של אליהו ויהיה לו לרפואה, וכן עשה, והחסידי שתה מכוס של אליהו, ובלילה השני כבר הוטב לו, עד כדי כך שערך בעצמו הסדר כאחד האדם.

(זכור לאברהם)

שהביא לכם צרכי היו"ט מכל טוב וגם הוסיף לכם ברכה מרובה הי' אליהו הנביא בעצמו, וזה הי' בשם שכבדתם אותו, ופארתם את כוסו כראוי לכבודו, לכן בשכר זאת ירד בכבודו ובעצמו לשלם לכם, ולפיכך זכה הבעה"ב לראותו רק פעם אחד בליל יו"ט והאשה שלא רצתה למכור את הכוס אף בשעת הדחק ממש זכתה לראותו שני פעמים, וסיים הרה"ק מרוזין את הסיפור שמכאן חזין ולמדעין מה גדלה

היחידי שנשאר בבית מכל הון כספו וזהבו, בהתקרב ובא ימי חג הפסח וצרכי החג מרובים ובבית כבר לא נשאר מאומה פנה הבעה"ב לאשתו שאולי כדי למכור הכוס של אליהו ועי"ז נוכל לערוך את היו"ט בדך כבוד, ועוד גם ישאר לנו כסף מלא במה שנוכל לנסות לסחור בהם להבא טרף לביתנו ולמלאות די מחסורינו, ואפשר שוב יאיר לנו הצלחה בפרנסה, אבל האשה לא רצתה לשמוע מזה בשום אופן, ואמחה שטוב יותר לסבול מעוני ומרעב, מלמכור הכוס של

אליהו, אשר הכינו לו כל השנים והוסיפו לה נופך של מרגליות ופנינים טובים, כבר הי' ערב פסח כשנכנס לביתם סוחר אחד איש מכובד, וביקש מהאשה שהוא בא ממקום רחוק ומאד רצה לשהות אצלם בפסח, כי שמע שהם אנשים טובים מאוד, אבל האשה ענתה לו כשצער וכאב נסוכה על פניה, לנו ולמשפחתנו יש אתנו בקושי לאכול, כי העניות גוברת עלינו מיזם ליום, ובודאי שאין אתנו להכניס

מנהגים טובים הנהוגים אצל בני אדם, ומה מאד צריכים לכבד את המנהגי מצוה. (נר ישראל לפסח)

סיפר הגאון רבי יהודא אסאד זצ"ל אשר בעת שלמד בשיבת רבו הגה"ק מהר"ם בנעט זצ"ל בניקלשבורג, היה חביב מאוד בעיני רבו, עד אשר גזר אומר כי בשבתות וי"ט יסעוד דייקא אצלו על שולחנו, והי פעם אחת בליל חג פסח, עת ישבו על הסדר רבו הגאון ז"ל עם ב"ב, פתאום עמדה בת רבו, ילדה בת עשר שנים, וצעקה בקול רעש: אבי אבי, מי הוא האיש הזקן אשר כעת בא אצלנו ושותה מכוס

של אליהו, ואז הראה רבו הגאון ז"ל עלי' ואמר: שתוק בתי, אורח יקר וקדוש בא לגבולנו, ועוד לילה הזה יצאה נשמתה השמימה, ואחר כך אמר רבו הגאון ז"ל כי בתו זכתה לראות את אליהו הנביא, רק חבל על מה שפירסמה

זאת. וקהילת ווינא רצו ליתן בעד הכוס עשרת אלפים זהובים, רק הקהלה בניקלשבורג לא אבו שמוע מזה, לאבד כוס אשר שתה בו אליהו הנביא אפילו בעד חון רב. (הקדמת ספר מהרי"א)

היהודי הקדוש אמר פעם אם הייתי מובטח שהי' טובה לישראל שאליהו יתגלה להם, הייתי מבקשו שיתגלה לכל יהודי, ואמר על זה החידושי הרי"ם זצ"ל שבאם היה טובה לישראל שיתגלה היה בעצמו מתגלה בלי בקשות. (שפתי צדיק)

בליל פסח ערך הרה"ק הרבי ר' בונם מפרשיסחא את הסדר רק עם החברייא שלו, והאורחים שהגיעו לפרשיסחא סידר אותם שיתאכסנו אצל בני העיר, בהגיע אחד מן האורחים למקום אכסנייתו, התאונן לפניו בעל הבית,

שלדאבוננו אין מאומה לאכול בביתו אפילו לעצמו, ומשום כך הוכרח האורח לשוב על עקבותיו ולהיות מאוכלי שולחנו של הרבי ר' בונם, אך הרבי ר' בונם לא רצה לקבלו בשום אופן, אבל הרה"ק מווארק'י קיבל עליו אחריות, וצוהו שלא ישאל שום קושיות במשך הסדר, והלה הסכים, באמצע הסדר ב"שפוך חמתך" הבחין האורח איך שנכנס כפרי א' והחליף שיחה עם הרבי ר' בונם בשפת פולין, ונסבה שיחתם בעניני תבואה שבשדות, פנה האורח להרה"ק מווארק'י: מי הוא האיש הלזה וענה: הלא צווייתי לך לשתוק, ואמר לו הרה"ק מווארק'י: דו זעסט איהם

איך זעה אן אנדערן, און דער רבי זעט גאר אן אנדערן. (ימות עולם)

סיפר הגה"צ רבי שמואל בראך שליט"א אבד"ק נאנאש, כי פעם אחת היה אצל א' מנכדי הגה"ק בעל מנוחת אשר

פעם בליל פסח אמר רבינו בעל דברי יואל ז"ע: הרה"צ רבי יהושע מקראלי זצ"ל אמר: "אינו יכול להשיג איך איש ישראל לא יזכה לגילוי אליהו עכ"פ פעם אחת בשנה, בליל התקדש חג פסח".

(מבאר רבותינו, בשם הגה"צ מנאנאש שליט"א)

מטשענגער זצ"ל והראה לו כוס זכוכית אשר היה לו בירושה מזקינו הנ"ל, וסיפר לו שמקובל במשפחתם שבכל שנה בליל התקדש חג הפסח היה הכוס של אליהו שהי' מונח על שולחן הסדר של זקינו הנ"ל נתרוקן לגמרי ע"י אליהו הנביא בעצמו. (מבאר רבותינו)

הרה"ק מהר"י מבעלזא ז"ע כשהיה ילד, פעם בליל הסדר אצל אביו הרה"ק מהר"ש, קרה שאחר אמירת שפוך חמתך, החל הלב לבכות, ואי אפשר הי' להשקיטו, אז אמר הרה"ק: הגישו אלי את הילד, ונראה את הסיבה לבכיות שלו, כאשר לקחו על ברכיו, אמר להמסובים: הוא צודק בזה שהוא בוכה, בעת אמירת שפוך חמתך הוא היה ישן, ולא העירו אותו כדי שיראה את אליהו, וכיון שכך, נאמר עוד פעם שפוך חמתך, וחזרו כולם ואמרו עוד פעם שפוך חמתך, והילד הפסיק מלבכות. (הגדה אמרי קודש בעלזא)

"האב איך זיך געוואשן און געוואשן, און דאכט זיך מיר אז איך קען זאגן אויף זיכער אז איך האב אים געזעהן". (הגדה מאור צדיקים סקווירא)

פעם בעת עריכת הסדר של הרה"ק מהרי"ד

מבעלזא, שלח הרה"ק בשעת שפוך חמתך ילד א' שיפתח הדלת, כשבא בחזרה, שאל לו הרה"ק: ראית אליהו הנביא, ענה לא, שאל חותנו רבי יוחנן, האם אמת שרואים אליהו הנביא, ענה בזה"ל: "מיזעט, מיזעט, אבעד דער וואס גלייבט און ער זעט נישט, איז אסאך אסאך העכער". (שיח זקנים)

הגאון בעל שו"ת תורת

חסד מלובלין ז"ע, לא הניח לשום איש לישב אצלו בסדר שלו, ואמר להרבנית: "צריכה את לדעת, שאל כל איש צדיק בא אליהו הנביא זל"ט או שלווחו בליל פסח, ולכן צריכה את לדעת האיך לישב". (אלף כתב)

*תם ולא נשלם, היות כי נתארכה היריעה,
נאלצנו לסיים כאן, למען"ד נשוב לספר עוד
עובדות וסיפורי קודש מצדיקים טהורי
עינים שזכו לראות פני אליהו מלאך ה'
צבקות בלילי פסחים, ובשאר עתים זמנים,
ואף גם זאת נמשיך אז א"ה בתיאור אלו
שזכו לגילוי צדיקים בהקיץ או בחלום אשר
גדלה מעלתה מגילוי אליהו כידוע*

היה דבר מפורסם שלהגה"ק רבי חיים יוסף גוטליב אב"ד ק"ק סטראפקוב זצ"ל הי' אליהו זל"ט מתגלה אליו בלילי שימורים, והשתוקקו מאוד רבים מבעלי בתים להיות אצל הסדר שלו, ובקשו ממנו פעם אחד שיתן להם רשות לבוא אל הסדר שלו,

והשיבם למה לא יבואו כרצונם, וכאשר ישבו אצל הסדר שלו נפלה עליהם תרדמה גדולה עד אחר גמר הסדר, ושום איש מהם לא היה יכול לראות דבר. (אלף כתב)

באחד השנים שהיה הרה"ק מהר"י מסקווירא זצ"ל בגיל של ד' או ה' שנים, פגש ביים ראשון של פסח איזה מחבריו ילדים, ואחד מהנערים

פנה למהר"י בשאלה: האם ראית את אליהו הנביא בעת הסדר, באמרו אני ראיתיו, בזה התחיל לבעוד בלבו הצעיר תשוקת קודש לזכות לראות פני אליהו זל"ט, ונכנס אל אביו הק' המגיד מטשערנאביל זי"ע והתמרמר מאוד על שלא זכה לראות את אליהו הנביא כשאר הילדים, ואמר לו אביו הק': "נו, וואשט מען זיך אויס די אויגען", ומהר"י קיבל מתחילה את דברי אביו בפשטות, והלך ושטף את עיניו במים, אבל כשגם בליל השני לא ראה את פני אליהו הנביא, ניגש למחרת אל אביו הק', וגעה בבכיה, שגם אחר שרחץ את עיניו לא זכה לראותו, אמר לו אביו הק': וואשט מען זיך אזוי לאנג ביז מען זעהט, כלומד שע"י ששוטפים את העינים בדמעות שליש זוכים לראותו, לימים כאשר סיפר מהר"י את זאת סייב

אליהו הנביא נכנס דרך הלב

מסופר על הרה"ק מקאצק זי"ע כי כאשר קם בליל הסדר לומד שפוך חמתך, פתח חסיד אחד את הדלת, כדי שאלהו יבוא ויבסס, פנה אליו הרה"ק ואמר לו אתה חושב שאלהו בא ונכנס דרך הפתח, הוא נכנס דרך הלב.

אֱלֹהֵי הַנְּבִיא. אֱלֹהֵי הַתְּשִׁבִי. אֱלֹהֵי הַגְּלֻעָדִי.
בְּמַהְרָה יָבֹא אֱלֵינוּ עִם מְשִׁיחַ בֶּן דָּוִד:

קול התאחדותנו

רבותינו שהיו מסיבין

ליל התקדש חג הפסח

בעל רבותנו הקדושים עצי התמרים זי"ע

בהתקרב ובא האי לילא קדישתא, ליל התקדש חג הפסח, ליל קודש שצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזויו השכינה, ידוע מה שהיה מרגלא בפומי' של מרן רבינו הק' בעל דברי יואל לפרש מאמר ההגדה בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, זהנה לכאורה יפלא הדבר איככה נוכל לבוא לבחינה זו להראות בעצמינו ובהתרגשות גופינו כאילו בעצמינו יצאנו ממצרים ומכוחות הטומאה, אכן אם נביט ונשים לנגד עינינו התרגשות של אבותינו בדור הקודם איך שערכו הסדר בליל הקדוש הזה בהתלהבות עצומה ובחרדת קודש עד כלות הנפש, וז"ש בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, שאי אפשר להשיג בחינה זו אלא בצירוף דור הקדום ונשים נגד עינינו התנהגותם בליל התקדש חג הפסח, ואז נוכל לראות ולהראות כאילו בעצמינו יצאנו ממצרים, עכדה"ק.

וראויים הדברים למי שאמרם בעת שהמלך במסיבו וכן כל רבותה"ק עצי התמרים נבג"מ ביושבם על כסא מלכותם בליל הסדר, השאירו רישומא קדישא לכל הדורות אחריהם עד לדורינו אנו, אשר כיזוע היתה כולם וגבורתם מלא עולם להלהיב לבבות ישראל לאביהם שבשמים.

על כן אמרנו אעלה בתמ"ר לחזות ולהתבונן בהליכותיהם של מרנן רבותינו הקדושים בליל התקדש חג, ומה נהדר היה המראה לראות חדות פניהם הק' בשמחה של מצוה בסיפור יציאת מצרים ובמצוות הלילה.

מרן הגה"ק בעל ישמח משה זיעועבי"א

שהיה לו למרן הישמח משה זי"ע לביאת המשיח, ובכל יום ויום ממש היה עומד ומצפה עד קרוב לכלות הנפש ממש, ועוד יותר זה היה בימי חודש ניסן ותשרי שלא היה פושט את בגדיו כלל (חזן ממנעליה) בעת השניה בכדי להיות עומד מוכן ומזומן לקראת ביאת המשיח, אמנם במיוחד ראו בו בערב חג פסח אחרי אפיית המצות שצדק לו חבילה, שש מצות מצוה, צלוחית של יין, וכוס בתוכו, עמד לו אצל החלון עם

כס' תהלה למשה שבריש ספר ישמח משה על נ"ך (דף י"ב) מביא שמך הישמח משה היה נוהג להתענות בערב פסח כי היה בכור, ולא רצה לסמוך על סיום מסכת, והיה משלים תעניתו אם שהיה נמשך הרבה בלילה עד שעשה קידוש, ורק כשחל ער"פ בשבת אז אכל ביום ה' על סיום מסכת

☆

כס' הגה"ק בעל ישמח משה (דף רמ"ז) מובא בזה"ל: גודל הכסיפה וההשתוקקות

שמבטל מצות עונג יו"ט, וכתב לנכדו של הישמח משה הרה"צ רבי ירוחם מטארנא (בנו של הגה"צ רבי משולם זלמן בן הגה"ק בעל הארי' דבי עילאי ז"ע) שיפסיק מלנהוג כן, וז"ל: "מכתבו (נדפס בהוספות לתשובת דברי חיים ח"א): בנידון מנהגו שלא לאכול מצות ולא שום תבשיל בחג המצות, הנה לא נכון הדבר כן בזמנינו שהדור חלש, ויש שמך בוטל שמחת יו"ט, ולק אל יעשה... בוודאי מחוייב להתיר לו תיכף, והשם הטוב ישמרהו ממשהו חמץ".

ובס' שולחן נגד צוררי וכן בס' בישישים חכמה מובא מעשה שהיה הרה"ק

החבילה על כתיפו וקושרה למקלו, והשקיף מבעד לחלון בבטחון ובוודאות כי קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות, ונפשו יצאה מרוב תשוקה וכליון ליום הגדול והנורא, והיה כי הגיע הלילה ועדיין בן דוד לא בא, אז הלך לבית מדרשו לקבל קדושת היום בתוספת תקה לגאולה המקווה במהרה.

☆

מנהגו של מרן הישמח משה זי"ע הזה שלא היה אוכל כלל מצות בחג הפסח כיאם הכזיתים בשני לילות הראשונות.

וכן העיד בשמו תלמידו הגה"ק מליסקא זי"ע במכתבו שנדפס בס' דרכי הישר והטוב וז"ל: "הנה הרב הגאון מאוהעל זצ"ל ידעתי בבירור גמור שלא אכל מצה רק בב' לילות של החג כ"כ זיתים כפי המבואר בשו"ע או"ח, והרב הגאון מאונגוואר זצ"ל הוא אכל גם בשבת וביו"ט, לפי שרצה לקים סעודת שבת ויו"ט בפת, הגם שמסתמא גם זה לא אכל רק לצאת ידי חובתו ולא יותר, ע"כ בזה כל הרוצה לבחור יבחר אם לנהוג כפי שנהג הרב הצדיק מאוהעל או כפי הרב הצדיק מאונגוואר, אבל שלא לאכול בחוה"מ בוודאי הוא ראוי ונכון לנהוג כן, כן נראה לדעתי הקלושה".

מרן בעל הדברי חיים מצאנו לא היה דעתו נוחה ממנהג זה

שיל"ח (שו"ת יד לגברי המיד)

הקעמעריל של חומה הנמכר לבית שאני הח"מ ר' בו. העומד בחצר ביהכ"ס דפק"ק אוהעלי יצ"ו. השכרתי בעד זהב א' שיין להערלית מאריש. מיום דלמטה עד יום שלשה ועשרים לחודש ניסן דנא הבע"ל. והקניתי לה בקנין כסף אדרויף. שנתנה סך ששה צ"ל פשוטים. ובמסירת המפתח של הקעמעריל הנ"ל. ובכל אופן שכירות היותר מועיל. וגם מכרתי לה דברים המונחים שם. ואלו הן: א. שעורים בערך קיבל או יותר. הצי קיבל באנדליך. הצי קיבל בערך או יותר שבולת שועל שקורין האַבער. גם כל כלים של המין של עין המונחים שם. הדייט תביתין ועריכות ודפי מולייתא. ועצי מגלגלין נופות וכברות ומדרות המונחים שם. וגם אם יש באיזה מקום ברשותי איזה המין מונח או נדבק. הכל מכרתי לה בעד סך ארבעה עשר שיין. כל הנזכר מכרתי לה במכירה נמורה פסוקה וחלושה לחלושין ולצמיתות עלמין. בלי שום שיעור ותנאי שבכעולם. והקניתי לה כל הממלטלין הנ"ל אנב קרקע ובתורת קנין חצר שהוא במקום משיכה. וגם בקנין כסף אדרויף הנ"ל שנתנה על השכירות ועל המכירה. ובכל אופן היותר מועיל הקניתי לה כל הנ"ל. והיותר עד תשלום דמי השכירות והמכירה זקפתי עלי' במלוה. וזמן הפרעון בשלשה ועשרים בניסן דנא הבע"ל. ורשאה הערלית הנ"ל לעשות בכל מה שנמכר לה כחפצה וכרצונה. כאדם העושה בשלו בלי שום מורה ומעכב. ומעתה אין עלי' הח"מ שום אחריות על כל הנמכר לה. אף לא אחריות דפשעיה. ויש להערלית הנ"ל דריסת הרגל לייך דרך רשותי. דרך החצר של ביהכ"ס להקעמעריל הנ"ל. בכל עת שתמצה כל ימי משך השכירות הנ"ל. כל זה נעשה ברצון טוב ולא באונס והכרח כלל. ובכל אופן קנין שכירות ושכירות היותר מועיל לרת תודה"ק ולתיקון חכמינו ז"ל. הקניתי לה בלב ונפש חפצה ובקנין נמור מעכשיו דלא כאסמכתא ודלא כפופסי דשמרי. נעשה היום יום ה' י"ג ניסן תקצוא"ו לפ"ק. פדק"ק אוהעלי. והכל שריד וקים:

נאום הק' משה מייטלבוים

שטר מכירת חמץ ממרן הישמח משה זי"ע, נעתק מס' הישר והטוב

(א) ברח"ק הישר והטוב עין כאן במוספי שו"ת דהרי"ק מליסקא ולה"ה הרי"ק בבאן שריבטו ולה"ה כדן בבאן על הנשר מכות סמח"ל בהם הבעל ונהיה כאלו הן. והוא מנה עשרה ימים בהמכירה. דרי"ק ותשכ"ו: (ב) הרי"ק מליסקא מפורסם ונח"ה ונהיה בבאן וז"ל: לפיכך צ"ל כאן ונעשה על זה אדרויף סך שישה אל פשוטים:

פן לא יהיו נילושים כראוי במהירות, על כן עשו מצות קטנים מאוד כל כך עד שלא הספיק לו ג' מצות על הזיתים של לילה אחת עברו, ולזאת לקח כל לילה ששה מצות, עכ"ל.

אמנם ממשיכי דרכו רבותינו הק' לקחו רק ג' מצות להסדר, ורבינו הק' בעל דברי יואל זי"ע היה לוקח חוץ מהג' מצות שתחת הקערה, עוד לערך שש או שבע מצות, ונתנם ליד המשמש בקודש להניחם על מקומו לעריכת הסדר.

כמו כן נהגו רבותינו הק' כי רק להם היו לוקחים ממה שנאפה בערב פסח, אבל לבני ביתם לא הקפידו והיו אוכלים המצות אפי' ממה שנאפה מכמה ימים לפני חג הפסח.

☆

נביא כאן כמה חומרות ומנהגים שהיה לו למרן הישמח משה באפיית המצות, והיא לו נדפסה בתהלה למשה (שם), וז"ל: החיטין המשומרין משעת קצירה לשם מצות מצוה נבדקו אחת לאחת כל חיטה וחיטה, ואף גם זאת לא טחנו ברחיים אפי' ברחיים של יד משום שמא מזיע האבן בשעת טחינה, ורק דכו במדוכה חדשה שקורין מערזער, ואח"כ לקחו כברה חדשה דקה מן הדקה ורקדו הקמח איזה פעמים.

וכן הקפיד שלא יאפו שנים עשר מצות בפעם אחד בהתנור, שחשש פן יגעו זו בזו, אם כי היה התנור גדול מאוד, ע"כ לא לשו בפעם אחת כי אם קמח לששה מצות, וכן לשו עוד פ"א קמח על ששה מצות, ונאפו בשני פעמים, ועמדו כל מצה רחוקה מחבירו כמה טפחים.

☆

בס' תהלה למשה (שם) מובא כדלהלן: מורי זקני הגה"ק בעל ישמח משה זללה"ה לקח לכרפס בליל פסח תפוחי אדמה ובירך פרי האדמה, ואחרי זה סיפר לו נכדו מרן הייטב לב איך ששמע שהגה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ זי"ע הי' מברך שהכל על

ר' משה יוסף מאוהעל (בן מרן הייטב לב) שהתנהג כמנהג זקינו הישמח משה זי"ע שלא אכל מצה כל ימי הפסח, ובהיותו בבית חותנו הרה"ק ר' דוד מקשאנוב זי"ע ג"כ נהג חומרא זו, ונסע לזקינו הק' מצאנו זי"ע, ובעת שישב אצל שולחן זקינו בצאנו הביט הרה"ק בסוף הסעודה ואמר שהרב מאוהעל יברך ברכת המזון, וכששמע זאת הרה"ק ר' משה יוסף רץ ליטול ידיו ואכל מצה ובירך. וביו"ט האחרון אמר הה"ק מצאנו עוד הפעם שהרב מאוהעל יברך, וכבר לא הי' לו פנאי ליטול ידיו, וכך נתוודע הרה"ק מצאנו שהוא מחמיר על עצמו ואינו אוכל מצה בכל ימי החג, פתח הרה"ק ואמר: שמע כל ז' ימים אכילת מצה בפסח רשות, אמור לי "רשות של תורה אצלך דבר קטן וקל" ואמר לו שיבטל מנהגו הקדום, וקיבל עליו לנהוג כן.

ובס' תהלה למשה (שם) מביא שבשנותיו האחרונים שינה הישמח משה מנהגו, והתחילו לאכול מצה בכל ימי החג. וכן נכדיו רבותינו הק' אכלו מצות כל ימי החג, ואצל מרן הייטב לב זי"ע לא הי' אצלו שוה זה, כי לפעמים עשה כמנהג זקנו הק' בעל ישמח משה זי"ע שלא לאכול רק הכזיתים בלילי פסח, ולפעמים אכל מצות כל חג הפסח אבל נכדו מרן הקדושת יו"ט זללה"ה אכל מצות כל ימי החג, רק אם אירע שהחטים לא היו נראים בעיניו אזי לא אכל מצות רק בלילי פסחים.

ובהזדמנות סיפר פעם מרן רבינו הק' בעל דברי יואל זי"ע שכאשר שאלו את הרה"ק מליסקא ז"ל למה הוא נוהג לא לאכול מאחר שרבו הישמח משה שינה מנהגו בסוף ימיו, והשיב שמה שראה בעצמו הוא נוהג אחריו, ולא מה שהוא שומע מאחרים ולא ראה במו עיניו.

☆

מרן הישמח משה היה לוקח ששה מצות לליל הסדר, ועי' בתהלה למשה (שם) שכתב: "מיראתו כאשר יעשו המצות גדולים

ואם אליהו מקריב תמידין בזמן הזה, מסתמא הוא מקריב גם קרבן פסח, ולכאורה על פי שורת הדין (רמב"ם הל' קרבן פסח פ"ב) אין שוחטין את הפסח אלא למנוייו, ואין שוחטין אלא על מי שראוי לאכול ממנה כזית, שחט שלא למנוייו או למי שאין כל אחד יכול לאכול כזית, הרי זה פסול. ואם כן איך נשחט הפסח בזמן הזה, אלא ודאי דממטי ומייתי כזית ממנה לכל צדיקי הדור 'א שטיקל קרבן פסח', והן הם המנויים.

ואע"פ שטמאי מתים אנן, מכל מקום טומאה דותרה בציבור. [ובס' י"ג אורות מובא שפע"א תי' הדברי חיים קושיא זו כי אליהו תודב את בשר הפסח לתוך בית הבליעה של הצדיק]. ואף שאין אנו בארץ ישראל בעיר הקודש ירושלים, מכל מקום מביא אליהו עמו אוריא דארץ ישראל ואוריא דירושלים, וכך יושבין הצדיקים בארץ ישראל ואוכלים מהקרבן פסח, ואף אלו שאינם במדרגה זו שיבוא אליהו ויתן להם מהקרבן פסח אבל הם נמנים על צדיקי הדור ומאמינים באמונה שלימה שצדיקים זוכים לאכול מהקרבן פסח, אזי נחשב כאילו גם הם אכלו ממנו, ואין הכוונה רק ברוחניות אלא אף בגשמיות 'א שטק קרבן פסח', וסיפרו לי שהרבי ר' זושא היה בבית המדרש ונרדם ונעלו אותו מבחוץ, וכשהתעורר שאל 'האם זושא יצום', בא המלאך מיכאל והביא לו מהליתן ומיין המשומר, ואמר רבי איציקל [ה"ה החוזה מלובלין] שהיה זה יין ממש, וחתיכת דג בעין. וכמו כן לצדיקי הדור שלנו מביאים הקרבן פסח ממש, עכ"ד.

מרן רביה"ק היה רגיל לספר ששמע מפי אביו מרן הקדושת יו"ט זצ"ל, שבהיותו בצל רבו רבינו בעל דברי חיים זצ"ל בחג הפסח, זכה לשמוע זאת מפה קדשו, והרבה פעמים סיפר הד"ח ששמע מהרה"ק מראפשיץ זי"ע שהעיד שראה אצל רבו הק' מלובלין שאכל כזית בשר מקרבן פסח מה שהביא לו אליהו הנביא והז

תפוחי אדמה, עמד וחשב איזה רגעים ואמר לו 'אולי האמת עם הרב מראפשיץ', ולקח ספר הערוך והראה לו ששם כתוב 'כמהין ופטרויות שקורין טארטאפל' ומוכן שזה נתחלף עם מה שאנחנו קורין 'קארטאפל' והוא התפוחי אדמה, ועליהם מברכים באמת שהכל. ומאז שוב לא בירך הישמח משה על התפוחי אדמה, וכמדומני שלקח פעטרזיל לכרפס מיום זה והאלה.

[אגב, יש לציין כי בראפשיץ היז נוהגין לברך על קארטאפל בכל ימות השנה 'שהכל', ובליל פסח לקחו קארטאפל לכרפס וברכו עליו 'בורא פרי האדמה', ושאלו קושיא חמישית ב'מה נשתנה', שבכל הלילות מברכין ברכת שהכל, והלילה הזה מברכין בורא פרי האדמה].

☆

בייטב לב (פ' אמרו) מביא בזה"ל: מקובלני ממוזלה"ה הישמח משה, כי פעם אחת אחר שסיים תפילת שמונה עשרה עלה בלבו להתפלל לראות הדבר הלזה, ועם לבבו אמר אולי קיימא לי שעתא ואזכה לראותו, ותיכף התפלל על זה, ומילא ה' שאלתו וראה עין בעין את אליהו מלובש בבגדי כהונה עומד ומקריב התמיד כסדרו, ודבריו הללו נודעו לרבים, עכ"ל"ק.

ועי' בדרכי חיים שמביא העובדא בזה, שפעם אחת לאחר אכילת האפיקומן אמר הרה"ק מצאנו זי"ע, הנה סיפר לי מה שכתוב בעשרה מאמרות "אין פוחתין משלשה טלאים המבוקרים במקדש", ולכאורה היכן נעלמו ששת הטלאים הללו משנחרבה בית המקדש בעוה"ר, אלא שנלקחו למדבר ושם הם פרים ורבים, ומשם אליהו הנביא מקריב בכל יום שני קרבנות אחד בבוקר ואחד בערב, והתפלל הרב הקדוש מאוהעל זלה"ה [ה"ה מן הישמח משה] שרוצה לראות בעיני בשר דבר זה, והראה לו הקב"ה כאשר אליהו עומד ומקריב ואליהו הוא כהן הדיוט ומיכאל הוא כהן הגדול.

כמו שומן של בשר צלי כעין נוטף מעל פני קדשו.

☆

בס' תהלה למשה (שם) מובא שהישמח משה היה נוהג בהרבה חומרות בפסח, וכל חומרא שנאמרה באיזה ספר נהג בעצמו, ולא שתה קאפע בפסח כי בס' חק יוסף נאמר כי הוא קטניות, אם כי שחק מזה עכ"ז הוא בעצמו נהג גם חומרא זאת.

מֶרֶן הַגֵּה"ק בַּעַל יֵיטֵב לֵב זִיעוּעֵכִי"א

ויאכלו כל השמנים שמן זית ושמן העשוי מקטניות וזה אסור באכילה ויש לחוש דאחי ואחלופי עי' רמ"א ודגול מרבב לכן חלילה מעשות חדשות בארץ. שברי אוהבו ידידו הדוש"ת וטובתו בלב ונפש חפיעה, יקותיאל יודא טייטלבוים".

ובשנת תשכ"ח היה איזה בית מסחר שהתחילו לייצר שמן "קאנטענסיד אויל" (שמן כותנה) לפסח, וקיבלו הכשר על הנ"ל, ומרן רבינו בעל ברך משה ראה בזה הסרה מדרכי האבות, ואכן באותו שנה בעת אשר דרש רבינו את דרשת שבת הגדול בבית מדרשו קהל עצי חיים דסיגוט בווייליאמסבורג, מחה רבינו בתוקף כנגד אותו פירצה וקיים במילואו את הכתוב לא תגורו מפני איש, כי אותו בעל מסחר היה נוכח שם בביהמ"ד, ורבינו דרש בעוז ותעצמות מהציבור שלא ישתמשו בה.

וראים בעין איך שעל שפמו של הרה"ק נוטף שומן מבשר הפסח, והי' הרה"ק מצאנו מסיים דאחר שסיפר הרה"ק ר' אשר'ל מה שראה אצל הרה"ק מלובלין ראו שומן על שפמו של הרה"ק מראפשיץ כאילו אכל בשר שמן, כך אמר הדברי חיים, ואחר שסיים את דבריו אכל מיד את האפיקומן בהתלהבות נוראה, עד שנדמה למסובין שאוכל כזית מקרבן פסח, ואף הן היו רואין

עי' בייטב פנים (מאמר דרש טוב) שמביא שם מהלכות פסח, וכותב שם בזה"ל: "אזהרות והנהגות לחג הפסח שדרשת בשבת הגדול ונדפס בשמי עם פי' מראה יחזקאל, ועתה הוספתי עליהן תוספת מרובה ביתר עוז, עיי"ש בארוכות.

☆

ידוע מכתב שכתב מרן הייטב לב לאסור ההשתמשות בשמן בפסח, ומפני חיבת הקודש אנו מעתיקים את המכתב, וז"ל: "החיים והשלום לכבוד אהו' ידי' הרב הגאון הגדול בענקים, חריף ובקי, חס וממתקים, החסיד המפוי מו"ה עמרם בלוהם נ"י אב"ד חוסט. מכתבו היקר הגיעני וכו' וע"ד אם לעשות שמן לפסח מגרעיני פרחים, בעיקר הדבר הדין עמו, כי אינם מין קטניות כלל, אבל בכל זאת אין דעתי נוחה להתיר, פן יאמרו ב"ד שרי משחת

מֶרֶן הַגֵּה"ק בַּעַל קְדוּשַׁת יוֹם טוֹב זִיעוּעֵכִי"א

בס' הין צדק (אזהרות לשבת הגדול אות ל"ב) מביא: "בענין כרפס קיבלתי ממורי הגה"ק מוה"ר חנניה יום טוב ליפא ט"ב האבד"ק סיגוט זי"ע ליקח צנון, שזה טוב שמגרד תאות המאכל, גם אין דרך לאכול ממנו כזית, שיכנס לכלל ספק ברכה אחרונה, גם ברכתו בורא פרי האדמה בלי שום פקפוק, וכמדומה שכך קיבל גם הוא מהגאה"ק מוהר"ר חיים האלבערשטאם זי"ע".

עי' בס' ליקוטי מאיר כתב ג"כ שמן הקדושת יו"ט זי"ע היה נוהג לברך על קארטאפ"ל שהכל, ולכן אכל לכרפס רעטי"ך. למרור אכל שלאטי"ן. לכוך אכל חריי"ן [חזית].

ועי' בדרכי חיים שכן נהג מרן הגה"ק מצאנו בעל דברי חיים זי"ע, ע"כ. וכן נהגו רבותינו הק' מן בעל דברי יואל זי"ע, ומרן בעל ברך משה זי"ע.

המסובין, אבל אצל רבינו בעל ברך משה ז"ל היה נהוג בכיתו נאווה קודש שכל הבנים ואפילו הבנות הקטנות שואלים את ה"מה נשתנה" בגדול היכל ובקטן כילה.

☆

וכאן המקום להעתיק מש"כ בס' צדיק כתמר יפוח (בשם הרה"ג רבי משה חוד פיעדמאן זצ"ל ר"מ בגראסווארדיין): "אשרי עין ראתה אית היה יושב הקדושת יום טוב בליל פסח אצל הסדר כמלאך ה' צבקות בשאגת ארז ובהתלהבות עצום עד אין לשער.

ופע"א תחת אחד השיחים סיפר רבינו שליט"א שהיו לוקחין צננות קטנים [הנקרא "ראש חודש רע"ך" לפי שצומח כל שלושים יום].

☆

לזרוע לקח מן הקדושת יו"ט יך המחובר לכנף של עוף צלי, ורבינו ז"ל אמר בשם אביו הקדויו"ט שהוא במקום הזרוע של טלה.

☆

אצל מרן הקדושת יו"ט היה רק אחד המסובין שואל את המה נשתנה ולא כל

מרן הגה"ק בעל עצי חיים זיעועבי"א

תורה קודם תפילת ערבית והקפות, וגם בליל שני של פסח קודם הסדר. וכן נהג רבותינו הק' לטבול את עצמן במקוה קודם הסדר, ואפילו בליל ב' של פסח ירדו וטבלו וטיהרו את עצמן לפני הסדר הק'.

בס' שמע ישראל (מקוה מטהר אות כ"א) מביא זו"ל: וראיתי כ"ק אדמו"ר הגה"צ מוה"ר חיים צבי ט"ב האבדק"ק סיגוט (שליט"א) זצוקללה"ה [ה"ה מרן העצי חיים ז"ע] שנהג לטבול עצמו במקוה בליל שמחת

מרן רבינו בעל דברי יואל זיעועבי"א

עבודתו הק' של רבינו בעריכת הסדר היה ברעדה וחרדת קודש, ובהקדמה להגדה דברי יואל הובא כי פעם בעת שחלה רבינו על רגלו, התאונן במר לבו כי מתיירא שלפי מצב בריאותו לא יוכל לערוך את הסדר כדרכו ופעלו, והרהיבו המשמשים עוז ושאלוהו שאולי לפי מצבו וכוחו בוודאי שצריך להמנע מקצתו מגודל עבודתו והתלהבותו בעת עריכת הסדר, ובשמעו את הדברים ענה רבינו, זה קל לומר עתה אבל בהגיע הזמן אי אפשר לתת מעצור לרוחי אף שאין זאת למצב בריאתי וכוחי.

☆

פעם אחת בליל הסדר הי' סמוך על שלחן רבינו רב א' מקרוביו, ובאותו שנה הסיב רבינו בעת אכילת הכרפס, וידי לתקופת השנה בערב פסח קרא אותו המשב"ק על הטעלפצן בשם רבינו, שידע שכרפס אין צריך הסיבה, כי חשש רבינו פן ילמוד ממנו להסב באכילת הכרפס,

בליל פסח היה רביה"ק יורד לפי התיבה והרים קולו נאדר בקודש בנעימה יתירה ובהתעוררות עצומה וגמר את ההלל מילה במילה בקול רם במתיקות ונעימות אשר נמש כל לב ומסופר גי בשנת תרצ"ד היא השנה הראשונה בשבתו על כסא הרבנות בסאטמאר, הלך להתפלל בבית הכנסת הגדול של אנשי נוסח אשכנז, והיה הדבר לפלא בעיני החסידים ואשכנזים גם יחד יען שכבר דרש שם בשבת הגדול דרשה ארוכה ומה לו לבוא בזמן נעלה כזה להתפלל בבית הכנסת, אמנם אחרי גמול תפילת שמונה עשרה נודע הדבר שבא במיוחד להתפלל שם כי רבינו ניגש לתיבה והתחיל בנעימות קולו לקרוא את ההלל בהתלהבות, ומאז נהג בבית הכנסת לגמור את ההלל בליל התקדש החג, והגם שהקפיד שלא לשנות מהנהוג מקודם, עכ"ז הי' רגל לומר להם שדבר נשגב כזה מותר לשנות, כמובא בס' זכרון יהודה למהר"ם א"ש.

פגמי הנפש בליל קדוש זה שבא התעוררות לכל אחד מן השמים.

☆

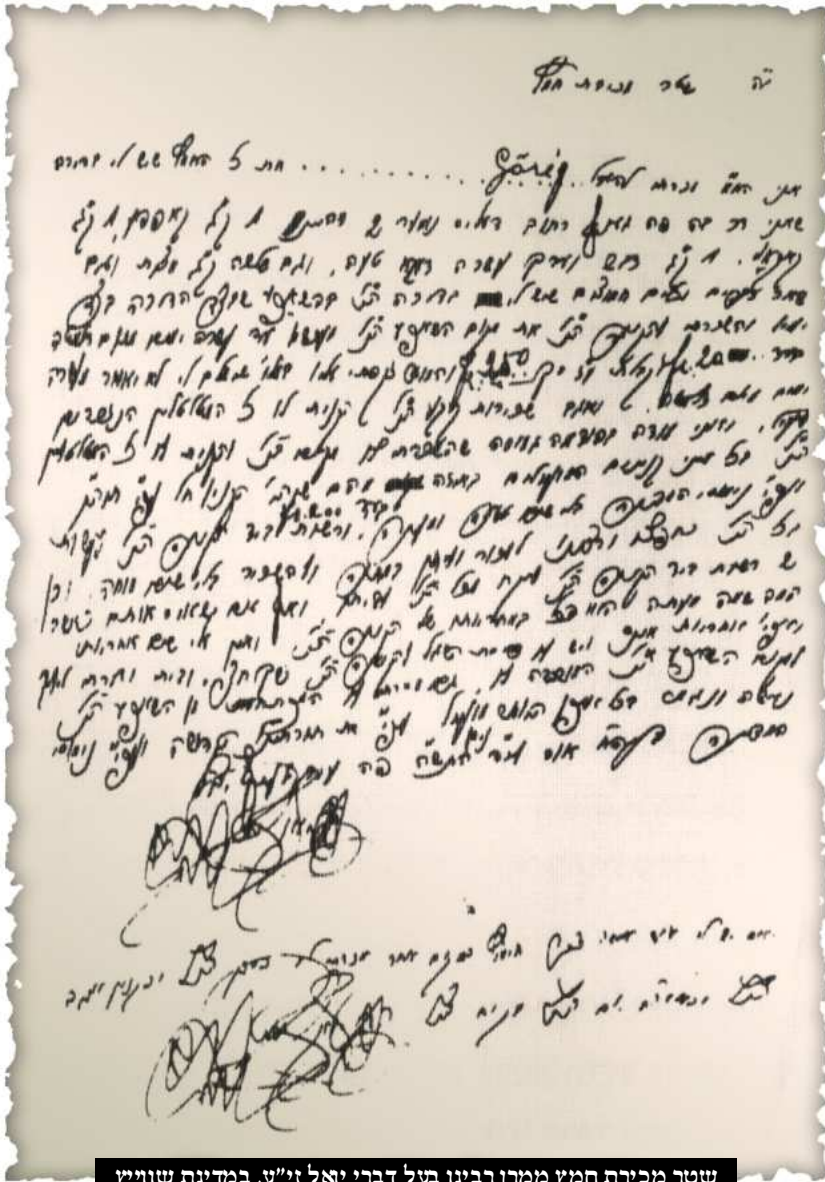
בס' ויגד משה מביא מנהגו של מקו רבינו ז"ל בליל התקדש החג אחרי שנטל ידיו ובירך על נטילת ידים היה קורא בקול 'מוציא מצה', וחילק משאר מצות להמסובין עוד לפני הברכה, ואמר אז ה'לשם יחוד' על אכילת מצה ומרור, ולא חשש להפסק בין הנטילה לאכילה, עיי"ש מש"כ בזה.

ובחזו"מ בא הרב ההוא לבקר את רבינו, והציע לרבינו מכמה ספרים מאבודרהם, ועוד דס"ל שצריך להסב באכילת כרפס, וענה לו רבינו ידעתי מזה ידעתי, אבל העיקר שאין צריך להסב.

☆

רבינו התחיל בקול אדיר וחזק בנוסח יפה אף נעים אמירת ההגדה, ואמר ההגדה באימה וביראה בנעימה קדושה ובנגינה מיוחדת אשר לאזנם של כל השומעים היה

מתוק מדבש ונופת צופים, ומפעם לפעם בעת אמירת הגדה בהגיע רבינו לסיפא של איזה פסקא אמר דברי תורה מתוך שמחה ואהבה, ואף אם היתה כבר השעה מאוחרת קרוב לחצות והי' ממחר מאוד באמירת ההגדה כפי שידוע שהקפיד רבנו מאד מאוד לאכול את האפיקומן קודם חצות הלילה, ואעפ"כ לא החסיר מעולם לומר עכ"פ קצת דברי תורה בקוצר מילין, ואפילו בימי חוליו והוא מחולל מפשעינו משנת תשכ"ח עד השנה האחרונה שנת תשל"ט אמר על פי רוב דברי תורה בקצרה והיה מרבה בדברי התעוררות לתשובה על תיקון

שטר מכירת המזן ממרן רבינו בעל דברי יואל זי"ע, במדינת שווייץ

ואמר את העשרה קאפיטלעך תהילים בעבורו.

כאמור הקפיד רבינו לעצמו לאכול את האפיקומן קודם חצות הלילה, ופעם אחת התבטא באומ"ר קדוש אחר אכילת האפיקומן שיש שלשה שיטות ועכשיו עלה בידו לאכול האפיקומן קודם חצות של כל השיטות והיה ניכר על פניו השמחה של מצוה, עוז וחדוה במקומו.

☆

בליל יו"ט שני של פסח נהגו אצל רבינו הק' זי"ע לספור ספירת העומר בסוף הסדר, ולא אחרי תפילת מעריב כמנהג העולם.

☆

מרן רבינו בעל ברך משה זי"ע מתאר בערגה את הסדר שזכה להיות בצל דודו בעיר קראלי וכותב כדלהלן: דמירנא סד הוינא טליא והיית סמוך על שולחנו הטהור של מרן דודי זללה"ה בעיר קראלי יצ"ז בליל התקדש החג, לאחר שגמר עריכת הסדר תאו ואתכנשו אליו אנ"ש כנהוג, ואמר אז עם הציבור שיר השירים פסוק בפסוק בהתלהבות עצומה ובדמעות שלישי, וכל הקהל אחריו, והארץ בה עד אחר שהאיר היום, והיה מעורר את לבבינו במדת אהבה רבה, ומרוב השפעת קדושתו והתלהבותו באמירת מגילה זו שהיא קודש קדשים (ידים פ"ג מ"ה) השפיע הארה גדולה לכל הנאספים עד שהיה נדמה לכולנו שאנו עומדים כבר אחרי הגאולה שלימה.

עד כאן אפס קצוה מעבודת כהן גדול בליל התקדש החג, ואם אמרנו לחרוט בעט ברזל ועופרת יכלה הזמן והם לא יכלו, והפסנ"ו מועט דפסנ"ו רק כמה פרטים בזה, ועי' מה שכתבנו בגליונות לחג הפסח שנת תשס"ו שבו תיארונו בארוכות את ימי חג הפסח בצל מרן רבינו ז"ל בשנת תש"ד בעיר סאטמאר, שנת תש"ה במדינת שווייץ, ושנת תש"ו בעה"ק ירושלים, ומשם תדרשנו לטובה.

בלילה הזה ראו אצל רבינו מה שלא ראו אצלו כל השנה בעת קיום מצות אכילה מצה שבירך ברכת אכילת מצה בקול אדיר וחזק מאד עד שנשמע למרחוק, ובשעת אכילת הכזית הי' מושכב בכל גופו על המטה ונתלהב מאד בנענוע כל גופו הקדוש, והיושבים על שלחנו הטהור שראו המראה הזה אחזו אותם חיל ורעדה והי' אצלם בחי' וגילו ברעדה, ונתעוררו מאד, ופעם באמצע אכילתו רמז להביא לפניו סודר האר"י הק' שהי' לפניו על שלחנו שעייך בה גם לפני קידוש.

☆

בעת הסעודה מברכת המוציא עד אחר אכילת האפיקומן לא דיבר רבינו כלל אפילו בדברי תורה [דברכת המצה קאי גם על האפיקומן].

☆

בענין חטיפת האפיקומן נביא כאן עובדא נאה אשר היה עם רבינו באורשיווא, כי בליל ב' דחג הפסח שנת תרפ"ה כשעך רבינו את הסדר חטף אחד מאנשי אורשיווא את האפיקומן של רבינו כנהוג, וסירב להחזירו, אלא אם רבינו ישנה החלטתו לעבור ולכהן אבדק"ק קראלי וישאר באורשיווא אמר לו רבינו בדרך צחות, אתה גנבת אפיקומן אחד על מנת שאשאר באורשיווא, ולעומת זה ישנה מאה שרוצים לגנוב מאה פעמים את האפיקומן שאעזוב את אורשיווא (פורקי עול וציתים למיניהם אשר רבינו רדף אתם), התחילו גם שאר האנשים לטעון עם רבינו טענות ותביעות שונות, ובעיקר טענו כי הוא אבוהון דישראל בטשעכיי ואיך יכול אב לעזוב את בניו ומקודם לא אבו להחזירו לרבינו את האפיקומן, כשראה שהשעה עוברת רצה ליקח מצה לאפיקומן, החזירו את האפיקומן.

ופעם גנב חשוך בנים האפיקומן וביקש מרבינו שיבטיח לו זש"ק, רבינו לא רצה להבטיח לו וביקש שרבינו יאמר בעבורו עשרה פרקי תהילים שיוושע, ונענה לו רבינו ובבקר השכם קיים מיד הבטחתו

בעת צר לו אמר למרן רבינו שליט"א שברצונו לנסוע לדודו מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע לשאול את חוות דעתו מה יעשה בענין זה והאם ישתמש באותם שאלאטן, וכן עשה שנסע מבארא פארק לוויילאמסבורג ושח את מר לבו לפני דודו הגדול זי"ע, רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל הקשיב לכל הענין ואמר לו: זוייסטו וואס, איך וועל דיר געבן מרור פון מיר, וציוה להמשמשים שיביאו לו המרור, ומסרם בידי הק' לרבינו בעל ברך משה זי"ע.

באותו שנה בליל פסח ציוה רבינו להכריז בבית מדרשו, קהל עצי חיים סיגוט, שכאו"א יבדוק עוד הפעם את המרור לפני שמשמשים בהם ומי שאינו יודע אך לבדקם היטב, לא ישתמש בהם כלל אלא ב"חריין".

[אגב, מסיפור הנ"ל רואים אנו את חביבותו של רבינו בעל דברי יואל זי"ע שהראה למרן רבינו בעל ברך משה זי"ע, כי כידוע מעולם לא נתן רבינו בעל דברי יואל מרור לאנשים, ופ"א כשהיה הרה"ק רבי איציקל מפשעווארסק זי"ע אצל מרן רבינו בעל דברי יואל זי"ע בעת שבדק את המרור, ביקש מרבינו שיתן לו קצת מרור, ענה לו מרן ז"ל בלשון קדשו: "מרור נעמט מען זיך אליינס", אבל לרבינו בעל ברך משה ז"ל מסר את המרור].

☆

מנהג רבינו ז"ל היה לטפוח כף אל כף בידי הק' לפני אמירת ההגדה, ואח"כ התחיל סדר ההגדה, והוא מנהג צדיקי בית בעלזא, והיה רגל לומר בשם הגה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע בטעם לדבר, דהנה הכהן גדול כשהיה נכנס לבית המקדש היה צריך שיהיו לו פעמונים, כמו שנאמר (שמות כה, לה) ונשמע קולו בבואו אל הקודש, ועל כן כשאנו נכנסים אל הסדר בליל התקדש מכין גם כן בכף בבחינה זו.

פעם אחת בליל התקדש החג כשנכנס רבינו לבית מדרשו בביתו נאווה קודש, לפני הליכתו לבית המדרש הגדול, ראה שלא הכינו לו את הקערה אשר היה לו במשך כל השנים, אלא קערה מחולק לג', לכל הג' המצות, ופתח מלפניה, והיה זה קערה אשר ה"הויז בחור" אשר בא בקשרי האירוסין זמן לפני זה, קיבלו במתנה ממחותנו, ורצה שרבינו יערוך עם זה הסדר באותו שנה, כשראה רבינו את הקערה ציוה מיד להסיר מעל השולחן, באומרו שאינו חפץ בשום אופן להשתמש בדבר שלא ראה אצל אביו הק' זי"ע, ואצל אביו העצי חיים זי"ע היה קערה רק עם ג' רגלים, ועליה הי' שש קערות קטנות לסדר עליהם המינים.

כמו כן נהג רבינו כמנהג אביו מן העצי חיים שלא היה הפסק במפה בין מצה למצה כהן לוי ישראל. אבל רבינו הק' בעל דברי יואל זי"ע היה לו כיס שנתפר מג' כיסין ונתן מצה אחת לכהן, אחת ללוי, ואחת לישראל.

☆

סיפר כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א (בדרשת שבת הגדול שנת תשס"א), שדרכו בקודש של אביו מרן רבינו ז"ל בהיותו עוד אב"ד סיגוט, היה מקפיד לבדוק בעצמו את השאלאטן (מדר) מתולעים, והיה בודק כל עלה בנפרד והיה חוזר לבדוקם שנית כדת וכהלכה, וכשסיים לבדוק את המרור היה נותנם לו - למרן רבינו שליט"א - שהוא יחזור לבדקם, וכן עשה.

פע"א בהיות רבינו שליט"א עוד צעיר לימים, מצא תולעת באחד העלים שכבר נבדקו, ויהי בראות מרן רבינו ז"ל את התולעת הצטער עד דכדוכה של נפש, וספק את כפיו מרוב צער ובדמעות בעיניו לא מצא מרגוע לנפשו, בראותו שגם אחר בדיקה יסודית עדיין נמצא בהם תולעים, ועדיין אפשר להיכשל בהם.

שלהשאיר מצות מגולות על השולחן הוא כמעט כמו חמץ.

☆

הסעודה היה רבינו ז"ל עורך בוריזות יתירה, והיה רק טועם משהו מכל מאכל, בפסח היה רבינו נוהג לאכול גם דגים, והיה אוכל דג הנקרא "קארפ" כמו שנהג בבית אבותיו זי"ע, ומיד אח"ז היה רבינו אוכל את האפיקומן בהתלהבות אש דקדושה, והספיק עוד לאכול לפני חצות, רבינו ז"ל הקפיד לאכול את האפיקומן לפני חצות דייקא לעצמו, אבל להמסובין צויה שיאכלו את הסעודה בנחת ולא יאכלו את האפיקומן בחצות, ופעמים רבות היה רבינו צריך להמתין זמן רב עד שהמסובין סיימו את הסעודה, ובטוב עין היה יושב ומחכה עד שכולם סיימו את הסעודה.

פע"א היה בליל הסדר שלא נתנו בשר להמסובין מפני השעה המאוחרת, ואכלו את האפיקומן לפני הבשר, ובשביל זה לא אכלו בשר לאחמ"כ, והקפיד רבינו על זה, ולמחרתו בסעודת היום היה עוד מדבר ממה שנעשה אתמול, ואמר בצחות לשונו שהבחורים עשו אתמול "קיצור שולחן ערוך", וצויה שבסעודת היום יתנו לכל הבחורים ב' מנות.

בערוב ימיו כשראה מרן זי"ע שלא ניחא להבחורים לאכול בו בזמן שהוא צריך להמתין עליהם, הפסיק אז להקפיד לאכול את האפיקומן לפני חצות, כי היה עדיף לו שיאכלו המסובין את הסעודה לשובע, יותר ממה שהוא יאכל את האפיקומן בחצות.

זהו רק מעט מוזער על קצה המזלג מעבודתו הגדולה של מרן רבינו ז"ל בליל התקדש החג, ואי"ה עוד הזון למועד נמשך א"ה, וע' עוד בגליוני לחג הפסח דאשתקד שהבאנו שם תיאור ימי חג הפסח בצל מרן רבינו ז"ל בשנת תש"ה בגיא צלמות, עי"ש בארוכות. וראה להלן שהבאנו ימי חג הפסח תש"ו בער סיגנט.

בעת שתיית הכוס השני היה כבר מאוחר מאוד סמוך לחצות הלילה, ורבינו זי"ע היה מזדרז ביותר בכדי שיוכל להספיק לאכול את האפיקומן לפני חצות, ובהיותו ענוותן כהלל היה תמיד מסתיר את עבודתו בקודש אפילו כשהיה מוקף בציבור גדול, וכן בליל הסדר היה מצליח להסתיר את עבודתו הק', וכל אלו שזכו במשך השנים לחסות בצל קדשו על ליל הסדר היו רק מעט שבמעט אשר זכו לראות את עבודת הקודש באכילת הכזיתים מצה, כי בשעה שהיו הקהל יוצאים ל"רחצה" היה רבינו מנצל את ההזדמנות והיסב מיד והתחיל באכילת המצה, כך שכשנכנסו הציבור לא עלתה על דעתם להסתכל מיד ולראות את פני קדשו, אבל אלו אשר זכו לראות באותו זמן את פני קדשו כלהבות אש מספרים בגעגועים את תיאור עבודתו הק' בעת אכילת המצה וכן בשאר מצוות הלילה.

☆

בענין אכילת מצה לנשים, הקפיד רבינו ז"ל שלא יתנו להם שיעורים גדולים, והיה מרגלא בפומי' שבמקומות הנוהגים לאכול ב' כזיתים נשים פטורין מהם ודי להם בכזית אחד, ופעם אחת כשראה רבינו ז"ל שאחד שלח להנשים שיעורים גדולים, עוררו רבינו על זה באומרם שלא ישלחו להנשים יותר מכפי יכולתם לאכול.

☆

רבינו הקפיד מאוד שלא יניחו את המצות מגולים על השולחן, ושלא יפורח על השולחן פירורים מהמצות, ורגיל היה רבינו ז"ל לספר כי כשהיה אצל זקיניו הרה"ק רבי שלום אליעזר'ל ראה שנהג כמנהג אביו הק' מצאנו זי"ע שלא הקפיד כל כך להשאיר מצות מגולות על השולחן, והיה מרגלא בפני רבינו ז"ל לומר שהיה הדבר לפלא בעיניו לראות שמניחים מצות מגולות על השולחן, אשר בבית אביו הקפידו כל כך על זה, והיה מושרש בו

ארגון שיעורי תורה

שעל ידי

התאחדות אנרכים החסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

סרית יואל - בני ברק

מודעה רבא לאורייתא

הננו מודיעים בזה סדרי שיעורי תורה הנאמרים בימי חוה"מ פסח הבעל"ט בבית מדרשינו בשיכון

אחה"צ בין מנחה למעריב

יום א' ג' דחה"מ

מורינו הגה"צ

ראש ישיבתינו שליט"א

בדרוש לפול מוסר ואגדה

יום ב' ד' דחה"מ

הרה"ח ר' פנחס בינרער שליט"א

חבר הנהלת העדה הודרית עיה"ק ירושלים

וממנהלי וועד הכשרת

בעניני כשרות

זמן תפילת מנחה

בשעה 7.00 בדיוק

לפנה"צ בשעה 12.00

בימי א' ג' וד' דחה"מ

הרה"ג ר' יהושע צבי יאזשעף שליט"א

שו"ע או"ח הלכות שבת

סי' ש"ו - ש"ז

הלכ' שבת התלויים בדיבור,

קריאת מודעות ופרסומות, שכר שבת

יום ה' דחה"מ ערב יו"ט שביעי של פסח

הרב ר' נח צבי לעזריאל שליט"א

הלכות יו"ט שנלמד בכללינו הק'

"אבות ובנים" יתקיים כל יום חוה"מ

בין השעות 1:00 - 2:00

ונזכה להגדיל תורה ולהאדירה ולהרמת קרן התורה וישראל בהתגלות כבוד שמים עלינו

ומלכינו כ"ק מרן רבינו שליט"א בראשינו בב"א

בברכת שמחת יו"ט

הגבאים

חבורת
יסודי התורה

שני התאחדות אברכים דקהל יטב לב דיסאטמאר
מסכת שבועות
נתיסדה ע"י כ"ק מרן רבינו עמרם שליט"א
במסגרת ארצי ישראל • יולי בעשור תשס"א

מודעה חשובה

בשמחה רבה הננו מודיעים לכל קהל אנ"ש הי"ו, אשר
יתקיים בעזהש"ת במקהלות אלפי ישראל

מעמד רבתי

סיום מס' שבועות
והתחלת מסכת הגיגה

ביום ב' תזריע טהרה כ"ו ניסן הבעל"ט

**יומא דהילולא רבתי של רביה"ק
בעל ברך משה זצוקללה"ה**

יחד עם סעודת הילולא רבתי

בראשות מ"מ כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בבית מדרשינו הגדול בקרית יואל יצ"ו

בשעה 7:00 בערב

כ"ק מרן רבינו שליט"א יסיים ויאמר ההדרן

הנהלת התאחדות אברכים

משה אביר נאמן

כ"ק מרן רבינו בעל ברך משה זי"ע ביושבו על כס הרבנות בעיר סיגעט

נשתק מס' ומשה זה רועה חלק ג', ברשות המו"ל, ותשנ"ח להם

עם פרוס עלינו ימי חג הפסח, שוב מתקרבים אנו ליומא דהילולא תליתאה של מרן רבינו הקה"ט בעל ברך משה זי"ע, ובשנים הקודמות כבר הבאנו באריכות את תולדות ימי חייו, וכל קורות הימים כפי סדר שנותיו ותקופתו, דבר דבור על מקומו ועתו, לה עיד על השמש בגבורתו, המאיר ובאמת חילת זריחתו, שמור לקדשו "מבוא ועד צאתו".

על כן אמרנו בשנה זו להעתיק בפני קוראיו הנאמנים את התקופה הקצרה אשר שימש רבינו ברבנות בארץ מגורי אביו בעיר סיגעט, בשנת תש"ו אחרי המלחמה, ואשר חיבה יתירה היתה נודעת לו לעיר האבות, וכדאי לציין מה שכותב רבינו בהקדמה לספד"ק עצי חיים על התורה (שיל בשנת תשט"ז), וכשמזכיר רבינו התקופה ההוא ששימש ברבנות בעיר סיגעט, כתב בזה"ל: "בהיותי בארץ מגורי אבותי בעיר סיגעט".

וביאור הדבר מדוע חיבב רבינו את העיר הזאת כ"כ ומצא בה את שאהבה נפשו, יתכן לומר על פי מה שאמרו חז"ל (ברס"ת ו'): כל הקובע מקום לתפלתו אלהי אברהם בעזרו, דכתיב (בראשית י"ב) וישכם אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם. וביאר הצ"ח בטעמא של קביעת מקום, לפי שהמקום ההוא שהתפלל שם קנה איכות קדושה, ושוב כשמתפלל פעם שנית, קדושת המקום מסייע לו שתקבל תפלתו, עכ"ד.

ובזה כתב בעצי חיים (פ' תרומה) לפרש הכתוב ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו, ופירש"י וכן תעשו לדורות, היינו אותה השראת השכינה שהיה במשכן על ידי משה רבינו שהוריד השכינה לשם על ידי מעשיו ותפלותיו, וכן תעשו לדורות, שהמקום ההוא יקנה איכות קדושה ושארית לנצח לדורות עולם. וזהו גם כן ביאור הכתוב (קהלת א') וזרח השמש ובא השמש ואל מקומו שואף זרח הוא שם, וכבר דרשוהו חז"ל (קידושין ע"ב): עד שלא שקעה שמשו של צדיק זה זרחה שמשו של צדיק זה, וזהו אמרו זרח השמש ובא השמש, כי גם לאחר שבא השמש דהיינו לאחר פטירתו, וזרח השמש שאותו צדיק בעצמו בא מעולם העליון להתפלל במקום שהתפלל שם בחיים חיותו, והטעם ואל מקומו שואף זרח הוא שם, כיון שהמקום כבר קנה איכות קדושה להשראת השכינה ומועיל לקבלת התפלה, עכ"ד.

ובענין זה מצינו בדברי הייטב פנים (אבני זכרון את ע"ב) ששמע מפיו קדשו של א"י הישמח משה זללה"ה, שבהיותו אבד"ק שינאווא יצ"ו, התפלל בהחדר שהתפלל בו הגאון הקדוש מהר"ד שמעלקא זללה"ה ורבינו הקדוש הנעים אלימלך זללה"ה, ונפל עליו פתאום בליל שבת קודש אימה ופחד גדול עד סוף השבוע, ובשבת קודש שאחר זה בא בלבו אהבה ותשוקה נפלאה, וידע כי מתת אלהים הוא מכח קדושת המקום שהתפללו עליו הצדיקים, עכד"ק.

אי לכך אין זה פלא שרבינו ז"ל הרגיש בהיותו בעיר סיגעט את קדושת המקום "בהיותו בארץ מגורי אבותיו בעיר סיגעט", וקדושה זו הי' לו בעזרו לנהל את העיר שזכות אבותיו מסייעת, לכך בהתקרב ובא יומא דהילולא קדישא בחרנו להעתיק פרק זה למען ידעו דור אחרון צדיק מה פעל בעיר ואם בישראל סיגעט.

ולאחר פטירתו בשנת תרמ"ג המשיך מן הקדושת יו"ט ז"ע את דרכו בהנהגת העיר ע"פ צוואת אביו שאמר קודם פטירתו "חנינא בני ישב על כסאי הוא ולא אחר", וגם אמר אז לראשי הקהילה שאם הקדושת יו"ט יהי' רב בסיגעט "וועט סיגעט זיין סיגעט", ואכן במשך כל השנים שמר על גחלת ישראל שלא תכבה כידוע "מערכת הארטאדאסן בסיגוט" אשר בה נתגלה במלא שיעור קומתו כגבור ואיש מלחמה, ועלה בידו להכניס את קהילתו בברית היראים והשלימים בארץ אונגארין.

בשנת תרס"ד עם פטירת מרן הקדושת יו"ט עברה ההנהגה לבנו בכורו מרן העצי חיים זי"ע אשר המשיך בדרכי אביו בעיר סיגעט עד יום פטירתו בדמ"י ימיו ו' שבט שנת תרפ"ו.

או אז החליטו ראשי הקהילה להטיל את כתר ההנהגה אל בנו בכורו הגה"ק רבי יקותיאל יודא ז"ל שהיה אז בחור צעיר לימים כבן י"ד שנים, ונתקשר אז בקשרי החיתון עם הרבנית רחל ע"ה בת רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע, אך בחודש אייר שנת תש"ה הובלו כל העיד סיגעט לאוישוויץ ובראשם רבם הנערץ והנקדש, ושם נעקדו על קידוש השם הי"ד. מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל לאחר ששתה את כוס התרעלה בעמק הבכא, הלך רבינו

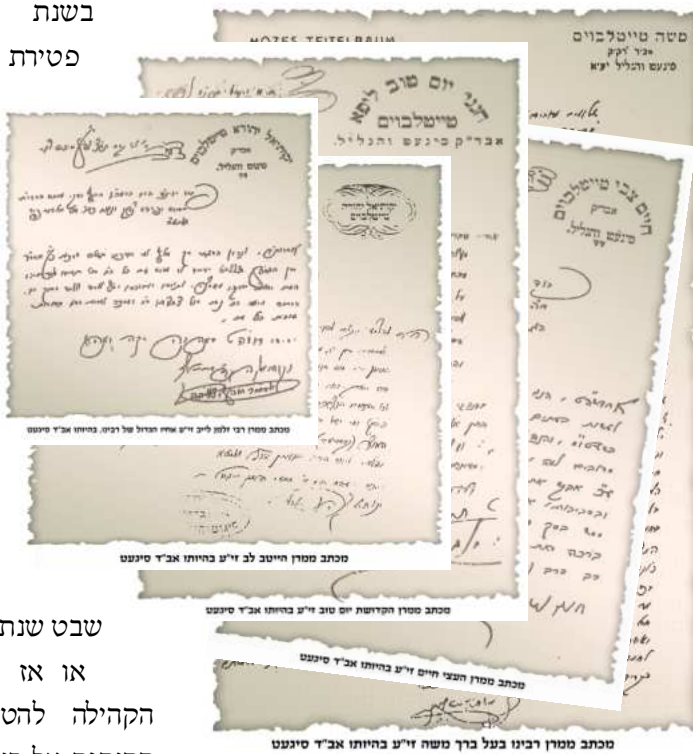
סיגוט - השם הנערץ והנקדש, עיר כלולת יופי, יפה נוף משוש כל הארץ, רבות בשנים האיר הארץ מכבודה, כאשר רבותינו הק' עצי התמרים קבעו את מושבם בה, והפכו אותה לתל תלפיות.

החל משנת תקצ"ד שאז עלה על כס הרבנות בעיר סיגעט הגה"ק רבי אלעזר ניסן זי"ע, אביו מרן הישמח משה שלח אז אגרת מיוחדת לראשי הקהילה בסיגעט בזה"ל: "היות ששמעתי כי אתם מבקשים רב ומורה לקהילתכם,

הננו בזה להודיעכם בני יחידי ראוי לאותו איצטלא, והוא גדול כאחד הגדולים בחריפותו ובקיאיותו וקדושתו, ואם כי כלום אב מעיד על בנו אולם אנכי אגלה טפח ומכסה טפחיים, ולא תבושו ב

בעולם הזה ולא תכלמו בו לעולם הבא", ושש שנים ישב על כסא הרבנות בק"ק סיגוט, אך לא היו אלה ימי מנוחה ושלחה וימררו חייו בעלי חצים, וכאשר ראה שההבערה ללהב יצאת עזב את העיר סיגעט.

בנו מרן הייטב לב נתקבל לשמש ברבנות בעיר סיגעט בשנת תר"ח, ומני אז נעשתה לתל תלפיות שהכל פונים אליו לתורה וחסידות.

כשחזר רבינו לסיגעט ראה את העיר חרוב עד היסוד בה, בית המדרש אשר רבותיה"ק קבעו שם מקום תפילתם רבות בשנים שימשה בעת המלחמה את הרשעים להחזיק שם כל כלי משחיתם, וכשצבא רוסלאנד התקרבו לשם לא רצו הדייטשן שהדברים הללו יפול לידיהם, לכן הציתו אש במקדש ושרפו את ההיכל, ועוד זמן רב לאחר מכן כאשר חזרו היהודים לגור בעדי היה הביהמ"ד מפעם לפעם בווער באש המלחמה שעוד לא נכבה לגמרי, מכל הביהמ"ד הזאת לא נשאר כי אם קיר אחד ולא היו יכולים להשתמש בו עוד כביהמ"ד.

גם הבית אשר שם נתגדל רבינו ז"ל, ושם ערכו רבותיה"ק את עבודתם הקדושה, וגם היה טמון שם כתבי הקודש החידושי תורה של ראשי שושלתא קדישא, ובפרט הכתבים של מרן העצי חיים הכל מצאו חרוב ונחרב.

רבינו מקונן על האבידה הגדולה בהקדמתו

על עצי חיים עמ"ס
גיטין, וז"ל: "וגם על
הבית הגדול והקדוש
מקום משכן אבותינו
הקדושים שלחנו יד,
ולא זו בלבד ששפמו
חמתם בעצי ואבני
הבית, והרסו ולא
חמלו, כי אם הבעיזו
אש בכל הקדוש
קדושת עולמים
הספרים הקדושים
והשחיתו והכלו את
עצי החיים כל כתבי
הקודש הנכתבים
והנדפסים מאז, מעשי
ידו של קדושת אבנו
הגה"ק זצללה"ה",
עיי"ש.

בית המדרש הגדול בסיגעט בתפארתה

בית המדרש הגדול בסיגעט בחורבנה

לטעמעשוואר, והיה שם על ימים נוראים שנת תש"ו, ואז הגיע משלחת חשובה מעיר סיגעט וביקשו שרבינו יבוא לשם לכהן כאב"ד סיגעט.

או אז חזר רבינו לארץ מגורי אביו בעיר סיגעט, וקיבל את עול הרבנות בעיר סיגעט, ובתקופה קצרה של כמה חדשים ששהה שם הירבה ועשה פעלים כבירים להחזיר העטרה ליושנה, ועמלו עשה פרי.

במשך הקיץ של שנת תש"ו עזב רבינו את העיר סיגעט והעתיק את משכנו לארה"ב ובה נסתיימה תקופה הארוכה הנהדדת שבו שימשו ברבנות ק"ק סיגעט רביתה"ק עצי התמרים קרוב למאה שנים.

למען שממות עיר

כגורלם של שאר הקהילות הקדושות היתה גם גורלה של העיר סיגעט הגדולה לאלקים אשר שתתה בעוה"ר כוס התרעלה

ובניה הלכו שבי לפני אויב ל"ע, ורובם מהם עלו על מוקדה ולא נשאר רק מעט מזעיר מיושביה ששרדו לחיים, השרידים המועטים ששבו לביתם אחרי החורבן מצאו לפניהם חורבן הירוס ושמומה בבתי מגורי היהודים שנחרבו ע"י הרשעים ועוזריתם ובזזו השלל, וגם תשמישי קדושה התגוללו ברחובות לא עלינו רח"ל בבזיון נורא, המצב היה קורע לבבות.

הכתרת רבינו

כשהגיע רבינו לעיר סיגעט אחר המלחמה, שמחו לקראתו שרידי התושבים וקבלוהו עליהם לאלוף לראשם להשים עליו נזר הרבנות להמשיך מורשת אבותיו הק'.
בשבת הראשונה לפני קראת התורה,

עלה הראש הקהל דרה"ח ר' איציקל פוקס ז"ל על הבימה, והכריז, כי בהיות שהרב מזענטא בנו של הרב דפה מרן העצי חיים ז"ע, ניצול מידי הרשעים, ואחיו הרב דפה רבי זלמן לייב נעק"ה ל"ע, על כן אנו מקבלים את הרב מזענטא כרב ואב"ד בעירינו סיגעט.

ופנה אל כל הציבור וביקש את הסכמתם, ויענו כל העם יחדיו ויאמרו שהם מסכימים להתמנות, אז הכריז ר' איציקל בהתרגשות "יחי אדונינו מורינו ורבינו, יחי!", והציבור ענו ואמרו "יחי!".

ככל שהיה המצב חמור בגשמינות, הרבה יותר מזה היה מצב העיר ברוחניות בדיוטא התחתונה, רק מעט מזעיר יהודים חזרו לעיר מולדתם סיגעט, ואלו שחזרו רובם היו בשפל המדרגה, פחד המלחמה השפיעה עליהם והשאיר עליהם רושם מר ולא הרגישו טעם בחייהם, ולא רצו לקבל עליהם יסודות היהדות ר"ל.

על אודות המצב בתקופה ההוא מן הראוי לציין דברות קודש שהשמיע מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל בימי החנוכה תשנ"ו לפ"ק בו הרחיב את הדיבור אודות חסדי ה' שראו בשנות הזעם, ובתוך הדברים גם דיבר מהתקופה המרה של "ויהי אחרי המגיפה", ונעתיק לשון קדשו:

"דאס וואס איך זיין דא אין בית המדרש, אד קענט זיך נישט פארשטעלן וואספארא נסים דאס איז, ווי אזוי עס האבן אויסגעזעהן אידישע שטעט, גראסווארדין, סאטמאר, סיגעט, קלויזנבורג, מיהאט נישט געטראפן קיין איין אידיש קינד און קיין איין אלטן איד! זיי האבן דאך די קליינע קינדער געהרגעט!... איז נאר געווען אזעלכע האלב אידן צובראכענע, דער איבערשטער האט געהאלפן ב"ה מיר זענען ניצול געווארן מיט נסי נסים, נסים וואס מען קען זיך נישט פארשטעלן.

ס'איז דא ב"ה תלמוד תורות, ישיבות, אידישע מיידלעך, סיוואקסט דא אין אמעריקא דורות, מ'זיינט דאס איז עפעס א קליינע קייט, עס איז אלעס חוץ לדרך הטבע".

ומענין זה יש להעתיק ג"כ ממה שדיבר רבינו בקדשו במסיבה להחזקת המוסדות במאנס'י, בזה"ל: "והייתי בכמה עירות גדולות אחרי המלחמה, שהיה אז קיבוץ גדול של יהודים, ולא הצליחו להקים בתי חינוך לתשב"ר, בדיוותם עצמות יבשות שבורים ורציצים, וכן כאשר חזרתי אני לעיר מולדתי סיגעט יצ"ו היו כבר שם כמה מאות משפחות, ואעפ"כ לא היו שם ילדים המתחנכים לתורה, ולא היה במציאות להשאיר שם".

ספ"ק "רב טוב" ממרן הייטב לב ז"ע עם חותמו של רבינו ז"ל
"משה טייטלבוים מ. סיגוט"

הביהמ"ד, וסיפר הרה"ח ר' אלימלך שטיין הי"ו, כי כל תושבי העיר סיגנט חיבבו מאוד את רבינו והיו מייחלים להצלחתו, ובעת שהלך רבינו להתפלל בביהמ"ד וויזניץ, והתפללו שם גם כמה מחסידי וויזניץ, ובכל זאת התנהג רבינו בעבודתו הק' עפ"י נוסח בית סיגנט והתחיל בשחרית של שבת מעד הנה' וכן כל המנהגים נהג כמנהג בית אבותיו הק', ולא אמרו לו כלום מגודל החיבה וההערצה שהיו להם מפני רבינו ז"ל.

בבית מדרשו ערך רבבים סעודת רעוא דרעווין על דרך אבותיו הקדושים, ואז היה מרחיב הדיבור בדברי מוסר והתעוררות ודברי התחזקות.

רבינו היה רגיל לסיים את דברי תורתו "שאנו רואים שהש"ת היה בעזרינו, ומאת ה' היתה זאת שהציל אותנו מהצרות הגדולות, על כן צריכים

אנו לראות להתנהג בדרכי אבות, ולהתבונן תמיד מה היתה רצונם ושאיפתם של אבותינו כל ימי חייהם, ואשר על כן יראה כל אחד לקבוע עתים לתורה מדי יום בימו ואיש את רעהו יעזור, ובזכות זה יעזור השי"ת שיזכו לבנות בתים נאמנים לה' ולתורתו".

רבינו היה מדבר מנהמת לבבו וברגשי לבבו עד כדי דמעות.

רבינו מזכיר דבר זה בהקדמתו על ספרו הק' ברך משה, וז"ל: "וכן אחד שזכנו בחמלת ה' עלינו להנצל משני האריות אחזתי תמיד בדרכי אבותי לדרוש לפני עם ה' בעירנו ק"ק סיגנט יצ"ו".

רבינו עמד על רגליו והתבטא ברגשי לבבו את הזכיה הגדולה אשר נפלה בחלקו שזוכה לישוב על כסא הרבנות בעיר אשר שימשו ברבנות אבותיו הקדושים, החל מזקיניו הק' רבי אלעזר ניסן זצ"ל ואחריו מרן הייטב לב והקדושת יו"ט ומר אביו מרן העצי חיים, ואחריו אחיו הגדול רבי זלמן לייב, וקרא בדברים לחזק כל עניני היהדות.

הבשורה המרנינה שרבינו התקבל כאב"ד בעיר סיגנט היה ענין טל של תחיה לשארית הפליטה שרידי תלמידי וחסידיו בית סיגנט סאטמאר אשר התגוררו ברחבי אונגארין וראמעניא, מאחר שמרן רבינו בעל דברי יואל היה גר בעת ההוא בעיה"ק ירושלים, ורבינו היה הממשיך היחידי לשלשלת בית סיגנט באיראפע, וכל אלו ששרדו לחיים וחזרו לעיר

מולדתם ראו בו כרבים ומאורם ומורה דרכם.

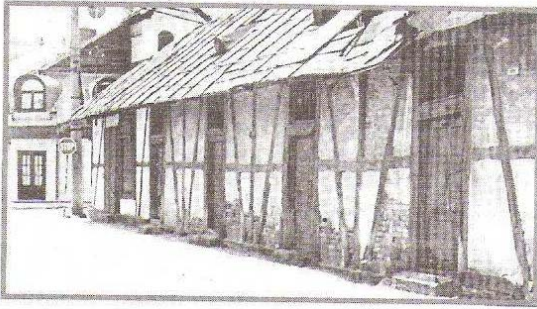
בראות רבינו את המצב העגום מה שנעשה מעיר מולדתו סיגנט, חגר עוז ותעצומות והחליט בנפשו להחזיר העטרה ליושנה.

רבינו קבע את מקום תפילתו בביהמ"ד של התלמוד תורה - כי כאמור בית מדרשם של רבותינו זצ"ל היה חרוב עד היסוד - ושם הרביץ תורה ויראה.

מפעם לפעם הלך רבינו ג"כ להתפלל בה'ויזניצער קלויז' בכדי לחזק את

ספר "חרות פלות" על יו"ד ועליו מופיע חתימת רבינו "משה טייטלבוים מ.סיגנט" ולמעלה רשם רבינו בכתב ידו בזה"ל: "קניית בעד מאה וחמישים לעי ה' בשלח תרצ"ז לפ"ק, פה סיגנט יצ"ו, ה"ק משה טייטלבוים נתתי בחילוף ספר אחר"

בית השחיטה בסיגעט

כמו כן סיפר הרה"ח ר' יקותיאל הערש ווערצבערגער הי"ו אשר היה גר בעת ההוא בעיר קראלי שרבינו ביקש ממנו בעת ההוא שיעתק את מושבו לסיגעט וישמש שם כשו"ב, רבינו השתוקק בכל לב ונפש שהעיר יחזור כימי קדם ואנשים יראים ושלמים יקבעו את מושבם שם ויעמדו לימינו בהעמדת הדת על תילה.

בית דין צדק

ולפי צורך השעה הוקם אז ג"כ בית דין צדק שהתעסקו בשאלות הקשות כמו התרת עגונות, כמו כן התכנסו הבי"ד באותן הימים לדון בענין קביעת היארצייט על הקדושים הי"ד, זאת מחמת שבכל יום ויום באו לשאול מתי לקבוע היארצייט, והבית דין ישבו וגבו עדות מתי נסעו הטרנאנספארטן מסיגעט לאוישוויץ ולפי"ז קבעו יום היארצייט.

ומן הנכון להעתיק מכתבו של רבינו ז"ל בענין זה: "בדבר מה שכתב על דבר יום זמרון כללי בשביל קדושי עירינו הי"ד, עסקנו הרבה בשאלה זאת ובאנו לידי מסקנא לקבוע יום זמרון כללי כאשר כתב מעלתו את יום ערב ראש חודש סיון בשביל הקדושים שאי אפשר לידע על נכון באיזה יום נהרגו וגם הרבה שנדרגו במחנה ההסגר

להחזיר העטרה ליושנה

לצידו של רבינו בהנהגת העיר עמד גם גיסו הגה"צ רבי יחיאל יהודה אייזיקסאן ז"ל, והרה"ג רבי חנני יו"ט ליפא גראס אב"ד בערבעשט, והרה"ג רבי משה יעקב בעק ז"ל אב"ד אפשא, אשר הם ניהלו את העיר עד בואו של רבינו לסיגעט, וכשהגיע רבינו התייצבו לימינו והיו לו בעזרו בכל הנהגת העיר לשקם הנהרסות ולהעמיד את העיר על תילה.

רבינו מינה אז את השוחט הרה"ח ר' ליפא קויפמאן ע"ה שהיה ירא שמים מרבים, ורבינו היה מעודד את כולם שיאכלו רק משחיטתו של ר' ליפא הנ"ל.

ונעתיק כאן הכתב קבלה שקיבל ר' ליפא מרבינו ז"ל: "ב"ה, עד השורה הזאת ביד הרבני המופלג בתורה יו"ש מו"ה חנני יו"ט ליפא קויפמאן שו"ב מומחה דפה קהילתנו שזה שנים רבות שהוא משמש בפה קהילתנו והוא שו"ב מומחה לרבים ובקי נפלא בהלכות שהיטות ובידיקות גם סכינו חד וחלק, הנני מבקש לקרבו עתה בעת בואו למקום שאין מכירין ואכלו עמים מזהחו וישבעו ויתענגו על רוב שלום, הכותב לכבוד התורה ולומדיה ל' לעומר תש"ו סיגוט יצ"ו, הק' משה טייטלבוים אבדפ"ק והגליל".

מכתבו של רבינו בהיותו אב"ד סיגעט להשו"ב מו"ה ר' ליפא קויפמאן ע"ה - אייר תש"ז

בהלוויה, והתאספו באולם גדול אנשים נשים וטף להתייחד עם הקדושים, והביאו ארון ובה נתנו אל כל הרי"ף זיי"ף.

הראש הקהל ר' אהרן גוטמאן ז"ל פתח את האסיפה, וכיבד את רבינו שיבוא לישא את דברי ההספד לזכרם של הקדושים שנספו במלחמה, ואחרי דרשת רבינו דרש גיסו הגה"צ רבי יחיאל יודא איזיקסאן ובתוך הדברים אמר שכל אחד צריך לדעת כי בכל חתיכת זיי"ף מונח השומן והעצמות של אבותיו, ואחריו נשאו דברי הספד ראשי ומושלי העיר, ואח"כ אמר החזן קל מלא רחמים, ויצאו כל הקהל יחדיו כשהם נושאים את הארון עם הזיי"ף, ורבינו ז"ל יחד עם האב"ד אפשא עמדו בראש.

כשהגיעו בבית העלמין הספיד עה"פ רבינו ז"ל ואחריו האב"ד אפשא, ואח"כ התיישבו כל הציבור על הארץ כשכולם נשאו קינה בבכי ודמעות.

יבן לו בית

בתקופה זו נשא רבינו בזיוו"ש עם הרבנית הצדיקת פעסל לאה שתחי לרפו"ש בת הגה"צ רבי אהרן טייטלבוים זצ"ל הי"ד אב"ד וואלאווא. שמחת החתונה התקיימה ביום ו' ערב שב"ק כי תשא כ"א אדר א' תש"ו בסיגעט.

במקומות שונות במדינת אשכנז הארורה בלי לידע באיזה יום.

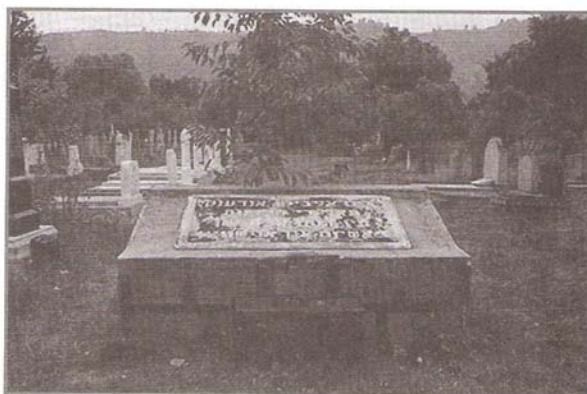
אולם על רוב גדול מקדושי עירינו יודעים אנו את היארצייט כמו הקונים ילדים קטנים ואמותיהם שנחרגו בבירור בזה היום שבאו לאישוויץ, ומי שהיה שמה וגם אני בתוכם ראה זה בעינינו, אוי לעינים שכך רואות, מסיגט הלכו בג' חבורות (טראנספארטן)... על אלו שיודעים בבירור קבענו יום היארצייט ביום שבאו לאישוויץ באמירת קדיש ולימוד משניות וכדומה".

בעת ההוא אחרי המלחמה הביא כל אחד לביתו מהזייף שעשו הדייטשן ימ"ש משומן ועצמות של הקדושים הי"ד שהיה נקרא רי"ף זייף [ראשי תיבות ריינע יודישע פ'עטענסן], והפליטים אשר לא ידעו פירושן של זיי"ף אלו השתמשו בהם כרגיל, לכן פרסמו הבי"ד מודעה בו הם

כותבים שכ"א שיש לו מהזיי"ף הללו יביאם להנהלת הקהילה ואסור להשתמש עמם כי הם אסורים בהנאה. ויהי אחרי שהביאו כולם את הזיי"ף הנ"ל קבעו את יום כ"ח אייר תש"ו ליום זכרון על הקדושים, רבינו ביקש מנאמן ביתו הר"ר אברהם יעקב איצקאוויטש ז"ל שילך להזמין בשמו את ראשי ומנהלי העיר לבוא ולהשתתף

מצבת זכרון שהקם על שטח בית הכנסת החרב בסיגעט לזכרון שלם על הקרבנות שנספו באישוויץ הי"ד

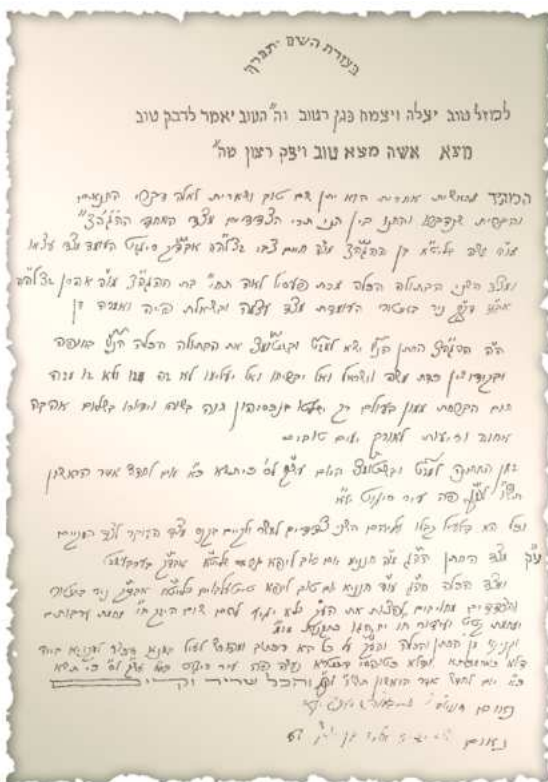
מצבת אבן אשר הוקם על קבורת רי"ף [ריין יודישע פ'עטענסן] מהקדושים הי"ד בבית החיים בסיגעט

וסיפר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ששמע מאביו מרן רבינו ז"ל דפע"א בהיות רבינו ילד קטן בא חותנו בזוו"ש הגה"צ מוואלאווא לבקר את מרן העצי חיים בעיר סיגעט, וצוה העצי

חיים לקרוא את רבינו שלמד אז עם המלמד שלו והראה על הרב מוואלאווא ואמר לו "ראה בני זהו הרב מוואלאווא", וצוה שיתן לו שלום, ואח"כ שלחו בחזרה, והיה הדבר לפלא בעיניו שהיו הרבה רבנים שבאו לבקר בהיכלו ומעולם לא קרא אותו אליהם, אבל אחרי המלחמה כאשר בא בקשרי החיתון עם בתו הרבנית תח"י או אז הבין כי אביו הק' חזה מראש כי עתיד הוא להשתדך עמו ורצה

בכדי להמחיש קצת ענין זה, נעתיק כאן מה שסיפר הרה"ח ר' אלימלך שטיין הי"ו שהיה באותה התקופה בסיגעט, כי בהיותו יליד סיגעט הכירו אותו רבינו היטב, רבינו הציע לו השידוך

עם זוגתו תח"י שהסתובבה אצל הרבנית תח"י וככה יצא השידוך לפועל, לפני החתונה שאל אותו רבינו, מה בדעתו לעשות אחרי החתונה בענין פרנסה, ואמר לו עדיין לא חשב על זה, ואמר לו רבינו על זה שאחרי החתונה יסע לעיר סאטמאר, ושם משמש כשוחט הרב החסיד רבי חנני' יום טוב ליפא שווארץ זצ"ל ותלמד אצלו שחיתות וכשתהיה בקי בזה היטב תבוא אלי

שטר התנאים של רבינו ז"ל עם הרבנית פעסיל לאה תח"י ביום החתונה ערש"ק כי תשא כ"א אדר א' תש"ו בסיגעט

להראותו לו כי מאז לא ראה אותו רבינו מעולם כי גם הוא נספה על ידי הרשעים בשנות הזעם הי"ד.

[ובהזדמנות אחרת נכתוב אי"ה ותאר בארוסה]

את שמחת הנישואין של מרן רבינו ז"ל, ואכמ"ל]

אב ופטרון לעדת צאן מרעיתו

מרן רבינו ז"ל אף בהיותו עסוק בעניני הכלל, לא שכח את דאגת הפרט, והתמסר בלב ונפש להטיב עם כל אחד מעדת קהילתו, והיה להם לאב אשר בראש מעיינותיו ודאגותיו היה שלא יחסר להם והשתדל למעלה מכפי יכולתו ומכפי כבודו לדאוג להם ברוחניות ובגשמיות.

ואבחון אותך ואתן לך על זה כתב קבלה, ואדאוג שיהיה לך פרנסה קבועה לשמש כשו"ב, וכן כשיעזור לך השי"ת ויהיה לך בן זכר למזל טוב תבקש מהמוהל ואף תתן לו כסף שילמד אותך איך מקיימים מצות מילה ועי"ז תהיה ג"כ מוהל. החתונה התקיימה בערב שבת הגדול, בשבת שלפני כן היה האויפריף שלו, ורבינו אמר להרבנית שתלך לקנות אגוזים ושקדים בכדי לזורקן מהעזרת נשים בכדי להמשיך ולקיים מנהג ישראל זו, ורבינו היה לו ממש כאביו במשך כל התקופה איך להכין את עצמו להחתונה בכל הענינים, מעמד החופה היה בחצר התלמוד תורה שוהל, ורבינו היה המסדר קידושין.

לאמעריקא, ורבינו בירך אותו שיצליח באומנות השחיטה.

אך מכיון שלא סיים עדיין את לימודו בענין השחיטה לכן לא היה יכול רבינו לבוחנו ולתת לו כתב קבלה, ואשר על כן כתב אז רבינו מכתב ערוך להגה"צ רבי משה ארי' פריינד זצ"ל גאב"ד ירושת"ו שהתגורר אז בעיר סאטמאר ושימש שם כדומ"ץ, ובמכתב הנ"ל העיד עליו רבינו שהוא מכירו מקרוב ואת בית אבותיו ומועיד עליו שהוא

ירא שמים ומבקש ממנו כשיגמור ללמוד מלאכת השחיטה שיבחון אותו ויתן לו כתב קבלה, ומסר לו רבינו המכתב ואמר לו, אודות מכתב זה תקבל כתב קבלה, ובירך אותו שיהיה לו הצלחה בכל הענינים.

ואכן כשגמר ללמוד אצל ר' ליפא הלך עם המכתב אל רבי משה ארי' פריינד זצ"ל, אשר אמר לו דאף שבדרך כלל אין דרכו לתת כתב קבלה, אבל מכיון

שביקש ממני הגה"צ הרב מסיגעט על כן לא אוכל להשיב את פניו ריקם, ואכן בחן אותו ונתן לו כתב קבלה אודות למכתבו של רבינו, ותוך זמן קצר נתקבל לכהן כש"ב בעיר לאפוש והסביבה, ומני אז עסק במלאכה זו עשרות בשנים.

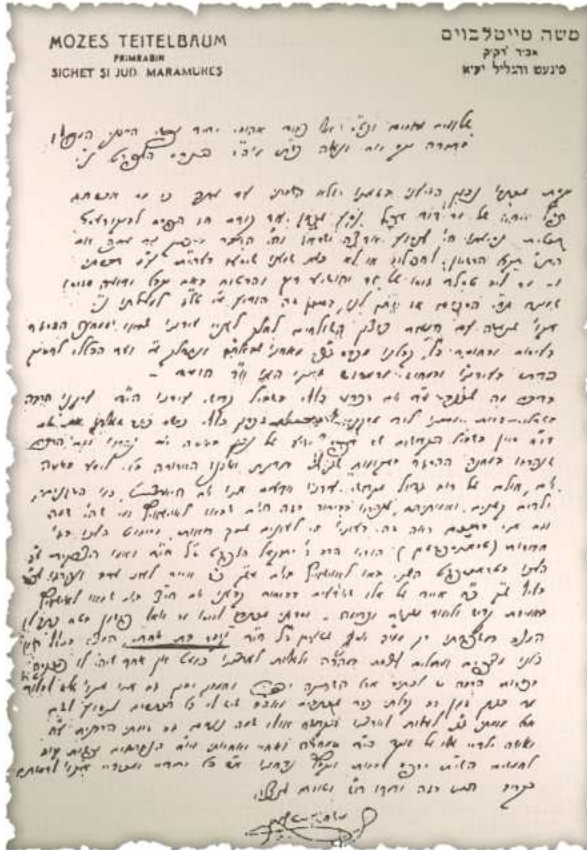
אחרי החתונה התיישב בכפר רעמיט השוכנת על יד סיגעט, ועשה ככל אשר ציוה לו רבינו ונסע משם לסאטמאר הלך ושוב כדי ללמוד אצל ר' ליפא את מלאכת השחיטה.

באחד הימים הגיע רבינו ז"ל והרבנית תחי לכפר (היה זה בעת שעזב רבנו את העיר סיגעט בכד לנסוע לאמעריקא), ושאל רבינו את יושבי הכפר היכן דר ר' אלימלך, והראו לרבינו את מקום דירתו, ורבינו ניגש אל פתח ביתו ודפק בדלת, וזה היה בשעה תשע

בבוקר, אך אין קול ואין עונה, ולא באו לפתוח לו הדלת, והלך לדפוק בחלון ביתו ואז התעורר ר' אלימלך משינתו, וכשניגש לדלת ראה לתדהמתו עומדים בפתח ביתו.

כשנכנס רבינו אל ביתו אמר לו בצחות לשונו, הרי הגמרא אומרת בריש מסכת ברכות שאפילו (אלימלך) כבר אינו ישן שלש שעות

ביום, ושאלו רבינו איך הוא מצליח בענין השחיטה, ורבינו אמר לו אז, רואה אני שהמצב בעניני היהדות כאן הוא בכי רע, עיר סיגעט הוא כבר לא מה שהיתה מלפני המלחמה, ואיני רואה כאן עתיד מזהיר, אשר על כן ברירה אחרת רק לעזוב את העיר ולנסוע עד

מכתב מרבינו ז'ל אודות קביעת יום הזכרון לקדושי סיגוט שהארציטט שלחם אינו ידוע

ליפא שווארטץ זצ"ל שהוא נסע כמה פעמים מעיר סאטמאר אל רבינו בעיר סיגעט, ואשר על כן שימש כשושבינן ביחד עם רבינו ז"ל, כמו כן סיפר ר' ליפא כי פעם אחת היה שושבינן פעמיים בלילה אחת ביחד עם רבינו ז"ל.

*

גם אלו שהתגוררו פזורים ברחבי הכפרים שבמארמרוש נכנסו ברובם לערוך החופה והחתונה בעיר סיגעט, ורבינו סידר להם החופה והקידושין, ודבר זה נתן משנה תוקף וכח לרבינו ז"ל כי גדיים נעשו תישים וקמים דורות חדשים ובעז"ה יוכלו להחזיר העטרה ליושנה.

*

סיפר הרה"ח ר' דוד גאנץ ז"ל תלמיד מרן העצי חיים ז"ל שהתגורר בסיגעט עוד מלפני המלחמה, כי באחד הימים ראה אותו רבינו אחרי

כמו כן אח"כ כשנולד לו בן זכר למזל טוב עשה כדברי רבינו ושילם להמוהל ממיטב כספו כדי שילמד אותו אומנות זו, ומני אז הכניס אלפי בני ישראל בבריתו של אברהם אבינו.

בא וראה עד היכן הדברים מגיעים, רבינו דואג לו כל מחסורו עניני הנישואין ועניני הפרנסה, ואף כשהיה צריך לעזוב את העיר, הטריח ובא בכבודו ובעצמו לביתו בכדי לשאול בשלומו ולדאוג למענו שיצליח לקבל כתב קבלה.

*

ביתו של רבינו היתה פתוח לחוחה והסתובבו שם בחורים יתומים מאב ואם שהסתובבו ברחובות ובשווקים ורבינו שימש להם כאב נאמן בכל הענינים ברוחניות ובגשמיות, וחזיק אותם בכל הענינים, כמו כן

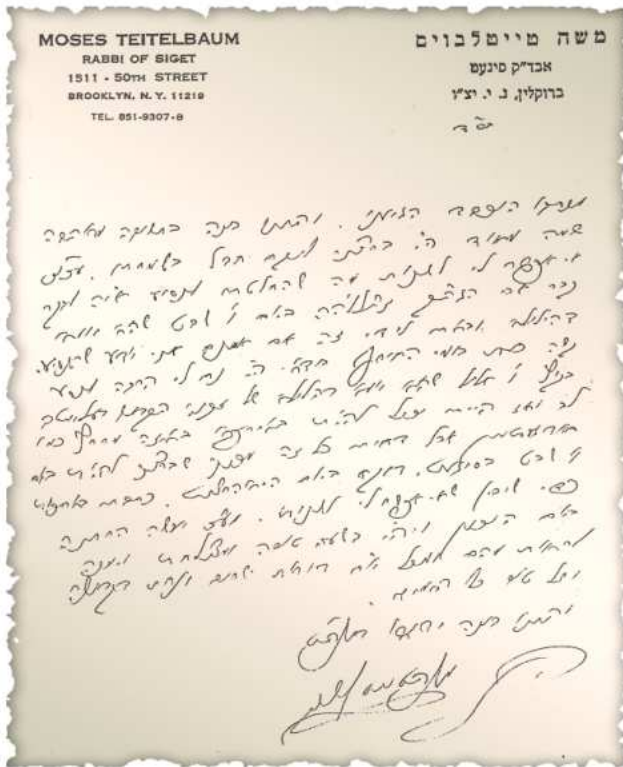
הציע להם שידוכים הגונים, ותבע מרם שיעמידו בתים נאמנים לה' ולתורתו בדרך ישראל סבא, והרבה פעמים התקיימו קשרי שידוכין בביתו של רבינו ז"ל.

*

ונצטט כאן מזכרונותיו של הר"ד וואלף טייטלבוים שהיה באותה התקופה בעיר סיגעט ובא אז בקשרי השידוכין, וכותב שם: "האירוסין התקיימה בביתו של הרב מסיגעט הנוכחי שמואו היה הרב בזענטא, הוא הציע עצמו למחותן משני הצדדים", והכוונה הוא שר' וואלף הי תלמידו של הרה"ק מקערעצקי זצ"ל חותנו של רבינו ז"ל בזיוו"ר, וכמו כן זוגתו היתה בת הרה"ח ר' שלמה מייזליק מדאהלא שע"י קערעצקי, ומרן רבינו ז"ל הכיר את המשפחות משני הצדדים.

*

מרן רבינו שימש גם הרבה פעמים כשושבינן, וכמו שסיפר הרב החסיד ר'

מכתב מרבינו ז"ל שכותב לא מדידיו שחא נוסע לעיר סיגעט וז"ל: "...שמוה מאוד היה ברצוני לקח חבל בשמחתו עכ"ז אא אפשר לי לשנות מה שהחלטת לנסוע איה לבקר קבר אב תה"ק וצלה"ה ביום ו' שבט שהוא יומא דהילולא... אבל דחיתי כל זה מפני שבדצוני להיות בזמן ו' שבט בסיגעט דוקא ביום הארצייט"

קרא אותם רבינו לביתו והראה להם המכתב והאדרעס של דודם באר"י, וביקש מהם שיכתבו תיכף מכתב להודיע לו שנשארו לכליטה.

נשיא הוועד במאדמארוש

לצד פעולותיו של רבינו בעיר סיגעט גופא, היתה דאגתו גם כן נתונה להעמיד הדת על תילה בכל הסביבה, ואשר על כן בעת שהדזשאינט בבוקארעסט רצה לתמוך רק עם סכומים קטנים עד למאוד את הקמתן של הקהילות הנהרסות, הוצרכו לבקש ולמצוא אופנים אחרים לזה, ולצורך כך נתייסדה אז חברת חיזוק הדת, ובאסיפה שהתקיימה אז ביום ד' שמות תש"ו בעיר אראד, נסע אז רבינו מסיגעט לקחת חבל באסיפה זו שנקרא ע"י הרבנים שארית הפליטה כדי להחזיר העטרה ליושנה, רבינו הגיע בליווי נאמן ביתו באותה התקופה הר"ר אברהם יעקב איצקאוויטש ז"ל (תלמיד הגה"צ מסלאטפנא זצ"ל הי"ד) אשר שימש את רבינו בנאמנות יתירה, וכמו כן עם העסקן הנמרץ הרה"ח ר' הלל ראטה ז"ל בונה ומקים בית היתומים בעיר סיגעט.

יו"ר האסיפה היה הגה"צ רבי דוד שפערברער זצ"ל וכמו כן השתתפו שם הרבה רבנים ואדמור"ים וביניהם רבינו זצ"ל, האדמור"ים מוויזניץ ומסערעט, והגה"צ רבי יצחק צבי סופר זצ"ל אב"ד טעמשוואר, ועוד.

רבינו נבחר לשמש כחבר וועד ההנהלה של מפעל קודש זו, חברה זו התחילה תיכף ומיד ליתן תמיכה חודשית להרבנים השוחטים וכלי הקודש, וכמו כן לתיקון המקוואות, וכן תמיכת הקרנות להכנסת כלה, ולתמוך בתי יתומים שנתייסדה אז, כמו כן הוחלט אז לייסד בכל מחוז ומחוז ועד מקומי, והוועד הזו יבחין כל בקשה ויתן חוות דעתו עליה ואח"כ ישלח הבקשה לבראשוב להיו"ר כדי להחליט עליה, ואם חברי וועד המקום יבינו שהענין המבוקש

התפילה שאינו מניח תפילין דרבינו תם, רבינו שאלו בתמיהה למה אינך מניח תפילין דר"ת, והלא לפני המלחמה הנחת תפילין דר"ת, הלא ניסה להתנצל כי רק כעת הגיע מאוקריינא, והנני שמח שיש לי בכלל תפילין של רש"י, ואמר לו רבינו שיכנס אצלו מחר בביתו ויתן לו תפילין דר"ת, למחרת נכנס אל רבינו, ותיכף בהכנסו הושיט לו רבינו תפילין דרבינו תם, ולשמחת לבו של ר' דוד לא היה גבול.

*

וסיפר הרה"ח ר' אברהם יוסף ווידער ז"ל מחשובי תלמידי מרן העצי חיים, שהתגורר בעיה"ק ירושלים, והיה באותה התקופה בעיר סיגעט, שרבינו חילק אז סכום של חמש מאות לעי שהיה סכום נכבד באותן הימים לאלו הנשים שהסכימו לגלח שערות ראשם אחרי הנישואין.

הוא עובדא באחד אשר אביו הי' מחשובי תלמידי ובאי ביתו של מרן העצי חיים אשר אחרי המלחמה לא התנהג כראוי וכיאות, ונתקשר בקשרי שידוכין, וכשהגיע יום החתונה נתכבד רבינו לסדר הקידושין, וכשהגיע רבינו לערוך החופה נודע לו כי הכלה אינה הולכת כמו בת ישראל הכשורת, ואז באותו מעמד קרא רבינו את החתן ביחידות, ודיבר על לבו בדברי מוסר ותוכחה, והזכיר לו את בית אבותיו החשובים, וכאן הוא הולך להקים את ביתו בלי שום כוונה לגדל את בניו כדרך אבותיו...

*

סיפר הרה"ח ר' שניאור זלמן טאבאק הי"ו שו"ב דקהלתינו כי באותן הימים כבר היה אביו הרה"ח ר' מאיר ז"ל באר"י, כי הוא הגיע לפני המלחמה, ובאותה התקופה ערך מכתב לרבינו ז"ל ובו הוא שואל לדעת מי נשאר ממשפחתו העניפה, כשהגיע המכתב לידי רבינו התחיל לחקור ולדרוש מי שנשאר ממשפחה זו, וכאשר נודע לו שנשאר בחיים שני אחיות בנות אחיו הרה"ח ר' ישראל ז"ל שהיו באותו הזמן בסיגעט,

חג הפסח שנת תש"ו

כשהתקרב חג הפסח תש"ו התחילו להתכונן בהכזה דרבה לקראת החג הקרב ובא לסדר את צרכי יו"ט בכל החומרות וההידורים, את המצות אפו בעיר סיגעט בהידור רב ורבינו בעצמו השמיח בבית האופה שהכל יתנהג כשורה.

יין לד' כוסות ה' לדבינו יין ישן אשר קיבל מידיו הרה"ג ר' יעקב ווייס ז"ל, אשר ה' סוחר גדול של יין בעיר וואדקערט, וכאשר גורשו משם למחנות העבודה שאיר מרתף מלא יין ישן, ולפני שיצא מפתח ביתו הלך לסגור את כל החביות בחותם ע"ג חותם בכדי שיוכל להבחין היטב כשיחזור אם שלט בהם ידי זרים.

כאשר חזר לביתו אחרי המלחמה ראה מיד כי הינות נפתחו, ובוחר הדבר שעפ"י הלכה אסור לשתות יינות הללו משום יין נסך, אך הדבר ה' לפלא בעיניו מדוע לא גנבו את היין לגמרי, עד שעלה ברעיונו כי הרשעים נתנו בתוכו סם המוות בכדי להמיתו, ובכדי לבדוק הדבר נתן כוס יין לכלב לשתות, ולא עבר זמן רב ונפל הכלב על הארץ מת, וכך ניצל ממות לחיים בזכות שמירת התורה והמצוות.

חבית אחד של יין נשאר סגור וחתום וראו בחוש שבזה לא נגענו לרעה, ומיין זה שלח לרבינו שיהי לו יין לד' כוסות. בשבת הגדול דרש רבינו בביהמ"ד לכל תושבי העיר סיגעט, והאריך רבינו בענינים שונים העומדים על הפרק, ובעיקר עורר ביסודות הכשרות שצריכים להיזהר בכל השנה ובמיוחד בחג הפסח.

ליל התקדש החג

סיפר הרה"ח ר' יושע פריינד ע"ה שבליל הסדר ערך רבינו את הסדר בחוב עם הדרת מלך, והזמין לשולחנו הרבה מתושבי העיר סיגעט שהיו שמורים ורצועים ממר מרלם, ויחד אתם ערך רבינו הסדר, ובלילה הוא ניסה להכניס בהם רוח חדשה ברגשי חג זמן חירותינו, והפיח בתוך לבם תקוה לגאולה שלימה לצאת מעבדות לחירות ומאפילה לאור גדול. במשך כל ימי החג ה' שולחנו של רבינו מלא על כל גדותיו עם אורחים פליטים ואפי' סתם תושבים אשר לא הספיקו לסדר את ביתם כראוי לחג, כולם מצאו בביתו של רבינו כמקום שיוכלו לקבל את צורכי החג בהרחבה גדולה.

שביעי של פסח

ביו"ט שביעי של פסח באו ציבור גדול לביתו של רבינו, ורבינו השמיע לפניהם דברי תורה מעניני דיומא, והמשיכו בזמירות ותשבחות להש"ת על אשר הוציאנו לחירות שלם.

אחרון של פסח

כשחזר רבינו מביהמ"ד ביו"ט אחרון של פסח ראה שהתקבצו ציבור גדול של אורחים יתומים ופליטים, ועל השולחן לא היה מוכן "קניידלעך" שייספיק לכל האורחים, וביקש רבינו מהרבנית שתעשה עוד קניידלעך, וימתין עם הסעודה עד שיהיו מוכנים הקניידלעך, והוסיף ואמר: "עס איז א מנהג ישראל, און מ'טאר נישט מוותר זיין דערויף..."

נחוץ מאוד הרשות נתונה לוועד המקומי להחליט בעצמו ולהודיע אח"כ את ההחלטה למרכז.

ובעיר סיגעט הוקם וועד מקומי בשביל כל מחוז מארמארוש ורבינו נבחר כיו"ר הוועד, כך שהוטל על רבינו העול של כל חבל מארמארוש והסביבה לתקן המקוואות ולהעמיד רבנים ושוחטים ולדאוג להחזקתם ותמיכתם.

במכתב שכתב אז רבינו להרה"ח ר' פנחס האלפערט שהיה באותו התקופה באר"י כותב רבינו: "קיבלנו מכבר ג"כ מאחינו שבארה"ב, ונתחלק על ידי ועד הכללי לחיזוק הדת בעירי ובמחוז מארמארוש שאני הנני יושב ראש הוועד..." רבינו נסע אז ברחבי מארמארוש

כדי לעקוב אחרי המצב בענין היהדות מקרוב, וכמו שסיפר הגאון רבי משה שאול קליין שליט"א (בשיחתו עם רבינו שליט"א, הובא בגליונינו במדור "משולחן מלכים" פרשת בשלח) שאביו הרה"ח ר' שלמה קליין ז"ל מקערעצקי שהיה ידיד נאמן לרבינו ז"ל מהתקופה שישב רבינו בעיר קערעצקי אחרי חתונתו בזיוו"ר שהיה נוסע עם רבינו ז"ל הרבה מעיר לעיר שבמחוז מארמאראש בכדי לבנות מקוואות להחזיר העטרה ליזשנה, והיו מרבים יחד בפעולות נשגבות לחזק את לבבות ישראל הנשברות שיחזיקו מעמד וימשיכו הלאה בדרכי אבות.

ובדין וחשבון שנחתם ע"י רבינו ז"ל בליל הפורים תש"ו הובא תיקון המקוואות בעשרה עיירות שבחבל מארמארוש, ומנה שם את שמותם, ובהמשך הדו"ח הובא גם כן אודות התמיכה ברבנים ובבנש"ק, וכמו כן לצורך הכנסת כלה, ועבור שוחטים

אבותהם של אלו מסרו נפשם על קוצו של יו"ד ממנהגי ישראל סבא, וזרעם אשר נצלו אחד ממשפחה, אוד מוצל מאש, פזורה הרשת לפניהם ליפול בפה זרמים מזים ממזנים שונים והסכנה מרחפת עליהם שירדו עד מדריגה התחתונה ביהדות ומוסר האנושי.

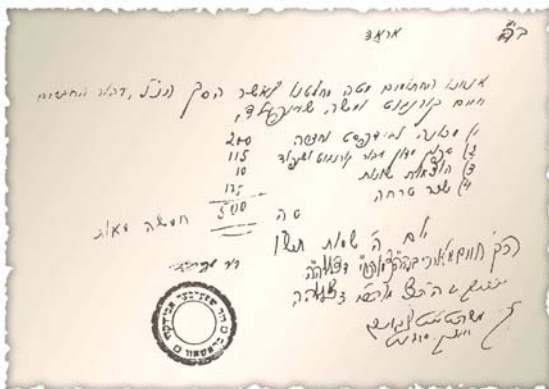
עמדתנו לפני פתרון שאלה מטאיבה והמורה מאוד קשה למצוא דוגמה בקורות עם ישראל, גם בין הימים הכי מרים באלפי שנות גלותינו.

או מצאנו לנו חבר נאמן אשר טרח הרבה לייסד קיבוצים לבנות כמעט בכל עיר בטרנאנסלוואניע למצוא בית ומקום לאחיותינו השבות ממהנה ההסגר ולהנכם ברוח ישראל סבא מוסר ודרך ארץ אשר רוח המקום ורוח הבריות נוחה מהם.

גם פה עיר סיעט הקיבוץ לבנות הוא ברום המעלה מאוד, כמה נפשות נצלו ע"י זה מלדת שחת ולהשתקע ח"ו, אשרי מי שזכה להיות בין המשתדלים במצוה רבה החביבה בשעתה.

ברם זכור אותו האיש לטוב מו"ה הלל ראטה שיעג וטרח במסיו"נ במוסד לבנות יתומות פה, כמובן הרבה יש עוד לפעול ולתקן ולא יצאנו ידי חובתינו, אולם מצוה גדרת מצוה בעוה"ש"ת מלך מחיל אל חיל עד נזכה לבנות הנדרסות ולשמוע מבשר טוב משמיע ישועה קיבוץ נדחים לארצה"ק.

הנני בזה ידידיכם הדו"ש בהוקרה רבה, הק' משה טייטלבוים".

רבינו חתם בחת"ק בן ראשי "ועד לחיזוק הדת" האדמו"רים מוויזניץ ומסערעט והגה"צ רב חד שפערבש ז"ל אב"ד בראשון

ששחטו בסיגעט והסביבה, וכן עבור החזקת בית היתומים בעיר סיעט, ונכתב ונחתם ע"י רבינו ז"ל ולצידו גיסו הגה"צ רבי יחיאל יהודה אייזיקסאן ז"ל, והגה"צ רבי חנני' יו"ט ליפא גראס ז"ל אב"ד בערבשט, והעסקנים החשובים מוה"ר יצחק פוקס ז"ל, והרה"ח ר' הלל ראטה ז"ל.

באותו התקופה נתייסד בעיר סיעט בית יתומים על ידי הרה"ק רבי אליעזר זוסיא מסקולען זצ"ל, ליתומים ויתומות בנפרד, והתנהלה על ידי עסקנים חשובים אשר התמסרו בענין זה במסירות נפש ממש והלכו מכפר לכפר לאסוף פליטי חרב שהתהלכו ברחוב ללא משען וגואל ואספום אל בית היתומים בעיר סיעט.

חברי הוועד התייעצו תמיד עם רבינו בכל השאלות שהתעוררו ועמדו על הפרק, כמו כן היה לו לרבינו העול של החזקתם, ולפי בקשת הוועד קיבל רבינו את הזמנת ראשי הוועד לבוא ולבקר את בית היתומים ונשא שם דרשה לבחורים היתומים ובה ביקש שילכו בדרכי אבותיהם ויהיה זה להם לנחת רוח בעלמא דקשוט על יד שבניהם ימשיכו בדרכיהם.

ומן הנכון להעתיק כאן ממכתב קודש שכתב אז רבינו ז"ל באותן הימים אודות ענין זה, ובה רואים איך שנגע כל הענין והמצב של היתומים ויתומות אלו אל לבו הטהור, ועד כמה החשיב רבינו עסקנים אלו שהתעסקו בזה במסירות נפש, ובעיקר איך שרבינו מרגיש שעדיין לא יצא ידי חובתו בהשתדלותו למען היתומים ואפשר עוד לעשות ולפעול בענין, וז"ל: "אם רק נשים לב לשאלה מעציבה כה

האחרונה אשר החריד כל לב והיה הרבה פעמים על סדר היום באסיפת הרבנים בבוקארעסט ובקלוזש, למצוא תקנה לבנות ישראל, השבות ממהנה ההסגר מאשכנז הארורה בעידום ובחוסר כל בלי שום משען ומשענה קרוב או גואל.

אבל המצב העגום לא נתנה לקהילת סיגעט להתאושש מחורבנה, ותושביה נטלו שוב מקל הנדודים לבקש להם מנוח במקומות אחרים.

בראות רבינו את המצב החליט גם הוא לעזוב את ארץ מולדתו ולהגיע לארה"ב, ואחר שרבינו עזב את עיר סיגעט, נתקבל שם במקומו גיסו הגה"צ רבי יחיאל יהודה אייזיקסאן זצ"ל חתנו של מרן העצי חיים זי"ע, הוא היה רבה האחרון של עיר סיגעט כי משך זמן קצר לאחמ"כ התרוקנה העיר סיגעט כמעט לגמרי מתושביה היהודים (ואז עלה ר' יחיאל יהודה לארץ ישראל ונתקבל לאב"ד בעיר אחוזה וישב שם שנים רבות, ובאחרית שנותיו נתקבל לעלות על כס רבנות עיר לאס אנדזשעלעס יצ"ו אשר בארה"ב עד יום פטירתו).

לסיבת כמה עיכובים הגיע רבינו מקודם לעיר קאשוי ואח"כ לפראג, ומשם הגיע בערב ראש השנה תש"ז לעיר פלארידא, ומשם המשיך לניו יארק, והגיע בצום גדלי', וראה זה פלא שהיה באותו היום שדודו רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע דרך על אדמת אמעריקא.

מתחילה התיישב בעיר ואם בישראל וויליאמסבורג, אשר שם נתקבל על ידי שרידי חסידי בית אבוה"ק לכהן פאר כרב ואב"ד דקהל עצי חיים סיגעט, שנבנתה עוד משנים לפני המלחמה ע"י תלמידי מרן העצי חיים זי"ע ותיכף התחיל לקבץ סביבו שוב את חסידי ותלמידי סיגעט לחטיבה אחת ושל קהילה קדושה ומפוארת, עד שתוך תקופה קצרה ראה ברכה בעמלו ונתקבצו סביבו חסידים ואנשי מעשה.

משך חמש עשרה שנים התגורר אז בויליאמסבורג ונשא בעול האחריות של חיי הרוחניים של בני עדתו, וגם העמיד ישיבה על שם אביו הגה"ק זי"ע אשר יצאו משם במשך השנים כמה וכמה תלמידי חכמים מפוארים אשר מהם משמשים כמורי הוראה ומרביצי תורה בישראל לתהילה ולתפארת.

אחר כך העתיק רבינו דירתו ובית מדרשו לעיר בארא פארק שבברוקלין, שנעשה עד מהרה לתל תלפיות ומקום תורה וחסידות ששימשה למרכז חסידי סיגעט כאשר מאות חסידים מקרוב ומרחוק התלכדו סביבו, וביניהם זקני תלמידי אביו הק' זי"ע והוקם בנין מרכזי לבית סיגעט שהכיל בתוכו בית המדרש לתורה ולתפילה, וכן ישיבה וכולל אברכים.

יחד עם זה עמד במשך השנים לימין קדשו של דודו מרן רבינו הק' בעל דברי יואל זי"ע בהנהלת התאחדות הרבנים, להעמיד הדת על תילה ולבנות הנהרסות אחר החורבן הנורא, יחד עם זקני שארית הפליטה של גאונים וצדיקים מפורסמים ששמשו ברבנות בקהילות קדושות באונגארין ובראמעניא וכו' וחרשו וזרעו לנטוע כרם בית ישראל בארץ לא זרועה באמעריקא.

בשנת תש"מ אחר הסתלקותו של דודו מרן רבינו הק' בעל דברי יואל זי"ע נתקבל רבינו למלאות מקומו ולכהן פאר בהנהגת העדה הקדושה, ואז תקע שוב אהלו, אוהל של תורה וחסידות בויליאמסבורג, וברוב עוז וגאון ניהל את קהל עדת מי מנה משך חצי יובל שנים עד יומו האחרון עלי אדמות עת אשר נכבו המאורות ונשמתו הק' עלתה בסערה השמימה ביום כ"ו ניסן תשס"ו.

התודה והברכה

לידידינו האברך החשוב והמפואר, יפה פרי תואר, ידען נפלא

מוה"ד **חיים משה גרינוואלד** הי"ד

אשר הקדיש מיטב כוחותיו וכשרונותיו הברוכים לערוך את המאמר הלז

לאור קריאת הקודש של מרן רבינו הגה"ק שליט"א:

שאנשי שלומינו באמעריקא יתמכו בעניי ארץ ישראל
אברכי הכולל של "אנ"ש דיוקא"
הלומדים בכוללינו הק' צדקת רבי מאיר בעל הנס עצי חיים ב"ב

פונים אנו בזה לציבור אנ"ש יראי ה' וחושבי שמו:

!!! אנא

**קבלו בסבר פנים יפות בעין יפה ורוח נדיבה
את שלוחינו שיסתובבו לחלק ולאסוף הפושקעס**

וקחו ברכה זו אל תוך בתיכם לשקול את שקלי הקודש לטובת כוללינו קופת רמבעה"נ

אלו שרוצים שיבואו לרוקן להם הפושקע יתקשרו
למו"ה **יצחק אייזיק מנחם וויזל הי"ו**
שנתמנה ע"י מרן רבינו שליט"א לשמש בתור גבאי קודש של כוללינו הק'

במס': 917-880-2712

ומכאן הקריאה יוצאת לעסקנים ואברכים שרוצים לרכוש לעצמם
זכות צדקת רבי מאיר בעל הנס ע"י קיבוץ כספים במניני תפילה בביהמ"ד
יפנו נא בהקדם אל הגבאי קודש דכוללינו הנ"ל

- אלקא דמאיר עננו -

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

פנימי — סה — בלתי מוגה

יום א' פרשת בהר תשס"ח לפ"ק

ביקור גומלין אצל הגה"צ רבי חיים לייב כ"ץ שליט"א

אבר"ק סערד אהעלי

בבית האבנאי אצל הר בני הנגיד מו"ח דוד עקשטיין הי"ד מראה"ק בקרית יואל
תנח שם הגאון הגדול רבי שלום אליקים געציל בערקאוויטש שליט"א דומ"ץ קרית יואל יע"א

השיחה יכיל בקרבו:

נשיאת תפילין בשבת לאנשי המלחמה – עוד שאלות שנתעוררו בשנות המלחמה – חסדי השי"ת בתוקף הצרה והשיעבוד – שחיטה ומליחה ע"י ישראל – מליחה ע"י שטייט אלץ – בשר שנתבשל בלא מליחה – מי שאכל חמץ בשוגג בפסח – איסור קטניות ותפ"א בפסח – אודות הפולמוס על מילה שנתכסה – בענין הנזהר מנמשה וחמץ הקושיא הידועה מרבי ישמעאל קרא והטה – דרכי הצדיקים באמירת וסתיבת דברי תורה – אודות המנהג לשתות י"ש ואח"כ לאכול מיני מזונות – ההיזורים שיש בהחיטים שגדלו במדינת ארץ אנה

כאשר רבינו הופיע עמד הרב מסערדאהעלי שליט"א באמצע שיחה בהלכה עם הגאון הגדול הדומ"ץ שליט"א ועיינו בשורת דברי יואל (הי"ד סי' נ"ז) בתשרי שכתב רביה"ק ז"ע לזקניו של הגה"צ אבר"ק סערדאהעלי שליט"א הי"ד הגה"צ רבי חיים יואל דייטש זצ"ל דומ"ץ מאקאווא בענין אנשי המלחמה האם מותרים הם לישא גם התפילין ביום השבת בתוך שאר החפצים אשר הם צריכים לישא עמם השייכים לכלי המלחמה, כי על ידי זה שלא היה עמם תפילין כבר אירע שלא הניחו תפילין, והגה"צ דומ"ץ מאקאווא רצה להתיר, מטעם דריסו בשיעורין אסור רק מדרבנן, כי התפילין מונחים עם שאר החפצים המוכרחים לו מטעם דינא דמלכותא. ועיין רבינו בהתשובה הנ"ל.

הגה"צ אבר"ק סערדאהעלי קיבל את פני רבינו בכבוד רבינו: די וואך איז דאך געווען פרשת אמור האב איך נאכגעזאגט פאר די בחורים פרייטאג צונאכטנס ביי די סעודה, די קשיא פון רבי הערשל הלברשטאט וועגן דעם עונש פון א בת איש כהן. (הרב מסערדאהעלי שליט"א שבת בשב"ק בקרית יואל, והופיע בשולח"ט כליל שב"ק באמצע אמירת הד"ת לפני הבהורים, וחר רבינו על הקושיא שעלי נסוב הדרוש).
צווישן די בחורים איז געווארן א שמועס פון דעם, בחורים קומען זאגן תירוצים, סאיז דא וואס זוכן די קשיא אין ספרים¹

בת כהן כשריפה, ניוש דילמא לאו אבה הוא ואינה בת כהן וחייבת הנק כבת ישראל, ואי משום דאלינן בתר רוסא כדאמרינן במגזא (חלוין א:), הלא ממתיה למיתה לא אולינן בתר רובא, עיי"ש.

ועי בבב"ק משה (ר"פ אזור) מה שתי' מרן ז"ל בה בדרשה בעיה"ק ירושלים ת"ו בשנת תשכ"ו לפ"ק.

¹ ידוע הקושיא משמיה דהגאון מדר"צ מהלברשטאט זללה"ה והוא בספרו עשרת צבי (ה"ב) האך נובל לדון בת כהן כשריפה, והלא כתבו התוס' (חלוין א: ד"ה ליהוש) אהא דאמרינן (סנהדרין ע"ג) נסקלן שנתערבו בנשרפין ידונו בסקילה תקלה ואף על גב דרוב נשרפין נינהו, הקשה ריב"ם מאי טעמא לא אוליק בתר רוסא ידונו כשריפה, ותירץ ר"ת דכיון דמנה נפשך הוא נהרג לענין באיז מיתה הוא נהרג לא אוליק בתר רובא. ולפ"ה יקשה האך גידונית

רבינו: אין שו"ת עצי חיים (אוח"ס כ"ו) אז אויך דא א תשובה צו איהם וועגן די זעלבע שאלה.

הגה"צ דומ"ץ קרית יואל: ער (הגה"צ דומ"ץ מאקאווא) האט אנגעפרעגט סיי דעם רבי'ן סיי דעם עצי חיים די זעלבע שאלה.

רבינו: דער פעטער ז"ל רעדט דארט ארום וועגן ריבוי בשיעורין, די שאלה איז געווען אין די קריג, שנת תרע"ח (שנת השאלה בשו"ת דברי יואל) איז געווען אינמיטן די קריג.²

ער גייט דארט אריין וועגן די תשובה אין מהר"ם שיק (אוח"ס סי' רס"א) צי הכנה למצוה איז א דאורייתא, צי ס'איז א מצוה זיך צוגורייטן א שופר.³ וועל פי זה יתכן לומר שבעבור הצורך להכין להם התפילין מותר להעביר תפילין ממקום למקום.

דער פעטער ז"ל פרעגט זייער שמארק אויף דעם. ס'איז געווען דעמאלטס די ערשטע קריג און אלע אינגעלייט האבן געדארפט איינרוקן אין מיליטער.

גאב"ד סערדאהעלי: אסאך אחרונים רעדן ארום פון די שאלה, יעדער האט דעמאלטס אנגעפרעגט די שאלות.

הגה"צ דומ"ץ קרית יואל: דער הפ"ן חיים אין זיין ספר מוחנה ישראל (הלכות והנהגות השיכות לאנשי הצבא מ' ימי היותם בצבא - פ"א אות ב') רעדט אויך ארום וועגן דעם, און אין שער הציון (סי' שט"ז ס"ק ל"ה) צייכנט ער דאס צו.⁴

רבינו: אין שו"ת מהר"ש ענגיל (ח"ג סי' מ"ג, ח"ז סי' ב') אז אויך דא תשובות אויף די שאלות [עיי"ש מה שכתב בנידון כע"ז לישא עמו התעודות במקום שאין עירוב]. שפעטער רעדט דער פעטער ז"ל (שם אות ג') וועגן די תקיעות אז די מצוה איז נאר די שמועה.⁵

גאב"ד סערדאהעלי: הערן שופר איז די זעלבע מצוה, און מ'קען אויך מאכן א ברכה.

וזרו לדבר מהשאלות שנתעוררו בשנת המלחמה

א' הנוכחים: דער רבי האט פארציילט (בימים ההלוא כ"ז ניסן העל"ש) פונעם מאמן (מון רבינו בעל בוך משה ז"ל) אז ביי די קריג האט ער געהייסן אפרייסן גראז פאר שבת, כדי נישט עובר זיין אויף תולש וואס איז א דאורייתא.⁶

הגה"צ דומ"ץ קרית יואל: מיין שווער (הגה"צ רב יצחק דה פריעדמאן שליט"א ראה"צ סאפא) האט דערציילט אז ער געדענקט דעם רבי'ן דער ברך משה פון ווען ער איז געווען אין די מלחמה, דער רבי האט געקענט זיגלען, אבער שבת האט ער נישט געוואלט זיגלען, האט ער געמוזט אנשטאט דעם שלעפן שווערע קורות, אפילו שלעפן קורות איז געווען א שווערער ארבעט, ער האט געזאגט אז ער איז חושש אז זיגלען איז א כתיבה און ס'קען זיין א דאורייתא, מלטול מוקצה איז זיכער נאר מדרבנן.

רבינו: אין א כרמלית (שאסור רק מדרבנן).

הגה"צ דומ"ץ קרית יואל: מיין שווער זאגט אז דער גאנצער לאגער האט גערעדט אז זענטער רב וויל נישט זיגלען ווייל ער איז חושש אז ס'איז א דאורייתא, און ער האט זיך מפלפל געווען מיט יאקער רב (הגה"צ

2

יש לציין שבמדור שולחן מלכים (פר ראה תשס"ה) העתקנו שיהיה קודש ממון רבין בעל הדבר יואל עם מון רבין בעל הברך משה עם להבזל"ח מון רבינו שליט"א בשנת תשכ"ז אחר מלחמת ששת הימים ונסתובבה השיחה אודת אנשים שומרי תומ"צ שנלקחו לשדה המערכה בעצם יום השבת ונסתפקו האם מותר להם לקחת את הטלית ותפילין עמהם, עיי"ש כל תוכן השיחה.

3

איתא בגמרא (ראש השנה לב.) שופר של ראש השנה אין מעבדין עליו את התחוב, משום דיו"ט עשה ולא תעשה, ולא אתי עשה דשופר ודחי עשה ולא תעשה, וכתב הר"ן שם אע"ז דהליכה הוי רק דרבנן, כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תיקנו, וכתב מהור"ם שיק בתו"ד דבהליכה לצורך מצוה קיים מצות עשה דרבנן, ועל כן הו"א לומר שידחה עשה זו הלא תעשה דיו"ט, ולה מותר דיו"ט הוי לא תעשה ועשה ולא דחי, עיי"ש.

4

ואף שבשער הציון ציין לספרו אהבת חסד, כבר כתב בשו"ת מגות יצחק (ה"ה סי' ל"ז) דכוונתו לספרו מוחנה ישראל, וכן במשנ"ב סי' ש"ה סק"ג ציין לזה.

5

בדברי יואל (שם) דן בדברי אביו הקדושת יו"ט (דרשת לראש השנה סי' י"ב) דעיקר המצוה הוא בשמועה, והגה"צ השואל הג'ל הקשה על זה.

6

עיי' בס' ומשה ד' רועה (ח"ג ש"צ) שבהיות רבינו על אם הדרך למדעונישטאט הנקרא "טוימן מארש" שהלכו כמה ימים רצופים בלי מזון ומזחיה, נתן רבינו עצה שיאכלו עשבים להחיות בהם את נפשם, ומכיון שהיו צריכים ללכת גם ביום השבת, לא ידעו האם יתלשו את העשבים בעד"ש ויקחו עמהם ואו יש לחשוש על איסור מעבד ד' אמות ברה"ר, או עדיף שלא יתלשו קודם רק ביום השבת ואו יעבד על איסור תולש, ועל שאלה ז השיב לרם רבינו שמוטב שיתלשו את העשבים פן המחובר בעד"ש ויקחו עמהם, כי איסור תולש הוא מלאכה דאורייתא, אבל המעבד ד' אמות מברמלית הוא רק איסור מדרבנן, וכדברי המגן אברהם (א"ח סי' ש"ט סק"א) שכתב שמוטב לעבור אדרבנן מלעשות איסור דאורייתא.

רבי שלמה קעניג זצ"ל) צי ס'איז א דאורייתא אדער א דרבנן.⁷

והראה על הרב שמואל שלמה מעלער הי"ו: ער שרייבט "ומשה היה רועה", יעצט איז דאך ארויסגעקומען דער נייער באנד "ומשה היה רועה" חלק ג/ דארטן שרייבן זיי דערוועגן.

גאב"ד סערדאהעלי: מיינ טאטע ז"ל (הגה"צ רב יהושע כ"ז ז"ל אב"ד סאמבאטהעלי) האט געזאגט אז צום סוף האט ער (מרן רבינו בעל סדך משה ז"ל) מיטגעמאכט מיט איהם צוזאמען אין טרעזינישטאט.

ווען ער איז אנגעקומען דארטן איז ער געווען הויט און בייך, נישט צו דערקענען.

רבינו: יא, ער האט געזען דעם טאטן אנקומען אהין. דער טאטע איז געגאנגען צוויי וואכן אויפן טויפן מארש אן עסן, טרעזינישטאט איז שוין געווען א גן עדן כלפי וואס ס'איז געווען פריער.

גאב"ד סערדאהעלי: ער האט מיר אויך געזאגט אמאל, אז ער געדענקט אז ער האט זיך געטראפן מיטן טאטן – איך געדענק נישט צי אין טרעזינישטאט אדער איין פלאץ פריער – האט ער געזאגט אז ער איז געשלאפן אויף א פלאץ וואס איז געווען א שטאל פון חזירים, אזוי זענען זיי געווען דארטן א שטיקל צייט.

רבינו: דאס איז געווען אויפן וועג קיין אוישוויץ, ווען מ'האט זיך אפגעשטעלט אין באיא, דער מהר"ם א"ש⁸ איז געווען רב אין די שטאט.

דער טאטע ז"ל האט דערציילט א חסד וואס ער האט געהאט פונעם אויבערשטן, ער האט געהאט געשיקט איינעם זיך שמעלן צום מיליטער אנשטאט איהם, יענער איז געווען נישט א געזונטער ל"ע, און יענער האט זיך געשטעלט אנשטאט איהם און מ'האט איהם טאקע באפרייט, ווייל ער איז נישט געווען געזונט, אבער דער בילד אויף די דאקומענט איז געווען פון יענעם.

שפעטער איז געקומען א צייט אז מ'האט געדארפט נאכאמאל פארשטיין צו די מיליטער, איז ער געפארן

דארטן, אנקומענדיג אהין מיט א מעקסי, איז ער אריין געקומען אינעם אמט, דער אפיציר וואס איז געווען ממונה דארט איז געווען א רשע מרושע, האט ער געווען אז דער טאטע איז געקומען מיט א מעקסי, האט ער זיך אנגערופן, "מיט א מעקסי קומט מען? מיט די פוס דארף מען קומען, איך וויל איהם נישט אנקוקן...", האט ער געהייסן מ'זאל איהם איינשפארן אין א בית הכבוד, א גאנצן טאג איז ער דארט געווען, און האט נישט געקענט זאגן א אידיש ווארט – אין דעם אומריינעם ארט – און ער האט אזוי געטראכט ביי זיך וואס וועט זיין ווען מ'וועט אריינקומען און מ'וועט זעהן אז דאס בילד שטימט נישט, אזוי איז ער געווען דארט ביז שפעט נאכמיטאג.

ווען דער אפיציר האט שוין געוואלט אהיים גיין, האט ער דאך געמוזט ארויסלאזן דעם טאטן, האט ער געזאגט פאר זיין משרת "איך וויל איהם נישט אנקוקן, דו זאלסט גיין איהם ארויס נעמען" און דער באדינער איז אויך געווען אין לדרבו, איז ער אריין צום טאטן און געזאגט, געב מיר דיין נאמען און דו קענסט גיין, און האט איהם באפרייט.

האט דער טאטע ז"ל דעמאלטס געזען ווי אזוי דער באשעפער פירט די וועלט מיט חסדים, ווייל ווען ס'קומט איהם אנמקעגן נישט אזא גרויסע רשע, וואלט ער איהם איבער געקוקט די פאפירן, און ער וואלט געזען אז דאס בילד שטימט נישט מיט זיין צורת.⁹

גאב"ד סערדאהעלי: אויך ה' כי אנפת בי (ישעי' ב, א). **רבינו:** מ'קען נישט היינט פארשטיין און משיג זיין ווי אזוי זענען די אידן געווען בשפלות דעמאלטס.

גאב"ד סערדאהעלי: מיט דעם שפלות איז מען אפגעקומען א חלק פונעם שיעבוד, דאס איז געווען נפש תחת נפש, מ'זאל נישט זיין קיין מליה.

*

ונסתובבה השחיה אודות ביקורו של הגה"צ גאב"ד

סערדאהעלי בבית השחיטה בקרית יואל

גאב"ד סערדאהעלי: מ'זאגט אז מ'זאגט דארט כסדר תיקונים

רבינו: יא, כ'בין יעצט אויפדערנאכט אויך געזעסן אין בית השחיטה, און מ'האט איבערגעשמועסט וואס מ'דארף משנה זיין, אלץ טראכט מען אריין וואס מ'קען דארט בעסער מאכן.

7

עי בשו"ת נב"ו (טה"ח סי' ל"א) המשמע דבסתיבה הו כל כתב עבו"ם איסור תורה, ועי' במשנ"ב (א"ח סי' ש"ט ס"ק ו') שכלל אופן הוי איסור מה"ת, ועי' בבאוה"ל פי' שו"ד ה' בכתב שלום) דמ"ש הרמ"א דעת האו"ז שהיא דרבנן היא דעת יהודאה.

8

בשו"ת חתם סופר (ה"ד סי' צ"ג סי' ק"י, סי' קמ"ד) יש כמה תשובות להמהר"ם א"ש בהיותו אב"ד באיא.

9

ראה סיפור זה באריות בס' 'ומשה הי' חעה' (ה'כפוק כ"ב).

עם האט מיר דערציילט הרה"ח ר' אברהם קאהן ז"ל, ער איז געווען דעם רבינ'ס א תלמיד (מזן רבינו בעל דברי יואל ז"ע). דער רבי ז"ל האט איהם אמאל געלאזט רופן, צוזאמען מיט נאך צוויי בוטשער אייגענטימער פון וויליאמסבורג. (קודם שייס רבינו הפלייש געשעפט בויליאמסבורג, דער רבי האט זיי געזאגט אז ער בעט למען השם מזאל נעמען שטיינזאלץ.

ס'איז דאך דא רבי שלמה קלוגער (שי"ת טוב טעם העת מהדו"ק סי' קי"א) און דער שואל ומשיב (הגהות ד שאל וי"ד סי' ס"ט ס"ז) וואס האלטן אז עס העלפט נישט מיט אנדערע זאלץ קיין מליחה, מאן יימור אז די אנדערע זאלץ האט דעם כח, ממילא זאל מען נוצן נאר שטיינזאלץ.¹⁰

די אנדערע צוויי בוטשער אייגענטימער, נישט סאטמארער חסידים, האבן געזאגט אז עס איז זייער שווער, עס קאסט אסאך מער, און דאס איז פאר זיי א געוואלדיגער שאדן, און צווייטנס, טודט דאס זייער באזאלצן, די פלייש ווערן זייער שטארק זאלציג, און מ'רעדט זיך אפ אז ס'שאדט פאר'ן הארץ.

דעם רבי'ן ז"ל איז דאס געגאנגען בנפשו, אבער זיי האבן נישט געוואלט.

האט דער רבי געבעטן פאר דעם ר' אברהם ע"ה, דיך בעט איך, כאטש דו זאלסט צושטיין דערצו, ר' אברהם איז דאך געווען א תלמיד, האט ער מיר געזאגט אז ס'איז מאקע געווען אסאך געלט שאדן, אבער ער האט דאס געטוהן ווייל דער רבי האט איהם געבעטן.

הגה"צ דומ"ץ קרית יואל: דער רבי ז"ל האט אויך אמאל (בשנת תשי"ז) גערעדט ברבים ביי א אסיפה פון דעם.

אינעם גליון המאור אין איינע פון די יארן (הדש תמוז שנת תשי"ז, גליון ה"א) שרייבט ער דארט אז דער רבי - דער סאטמאר רב - האט געבעטן מזאל נוצן שטיינזאלץ.¹¹

אין אמת'ן כ'האב נישט געטראכט אז ס'וועט אויסוואקסן אזא גרויסע זאך, מיך האט דער עיקר געשטערט איין זאך, דאס אז דער שוהם פארט אוועק פון דא א יעדן טאג א וועג פון צוויי דריי שעה, ער דאוונט נישט מיט מנין, און א גאנצע צייט יאגט ער זיך, קודם יאגט ער זיך צו די שחיטה און נאכדעם פון די שחיטה, דער קאפ איז איהם אויפן וועג א גאנצן טאג, כ'האב נישט געהאלטן אז מיינע זיידעס וואלטן אויך געגעסן פון אזא שחיטה, דאס האט מיך געברענגט אז כאטש אויפן קליינעם פארנעם זאל מען אנהייבן דא צו שחט'ן.

האב איך אנגעהויבן צו שחט'ן דא פינף און צוואנציג עופות, און דערווייל איז דאס געווארן מער און מער, ביז היינט בליעהר'...

הגה"צ דומ"ץ קרית יואל: רבנים וואס זענען דא געווען פאר אפאר יאר צוריק, זאגן אז זיי דערקענען נישט דאס פלאץ.

גאב"ד סערדאהעלי: איך בין דאך שוין געווען אן אלע פלעצער (וכאן מנה כמה בתי שחישות), וועלכע גרויסע פלאץ ס'איז נאר דא פון שחט'ן האב איך שוין געזען, און זיי קומען נישט צו צו די בית השחיטה פון דא - די אלע פלעצער האב איך געזען יארן צוריק, כ'היים נישט וואס איז יעצט דארטן, אבער לויט דעם וואס כ'האב זיי דעמאלטס געזען קומען זיי נישט צו צו דא.

רבינו: די אלע פלעצער זענען בערך אזוי ווי זיי זענען דעמאלטס געווען, מ'האט דארט נישט געמאכט קיין גרויסע שינוים

גאב"ד סערדאהעלי: דא זענען לויטער ערליכע אידן וואס זענען עוסק אין דעם, אין די היקעלע זאכן, און אויך די מליחה איז אזוי.

איבעראל זענען דא גוים, און אידן זענען משגיחים אויף זיי.

דער חתם סופר (שו"ת או"ח סי' קכ"ה) זאגט אז אין אדם משמר מה שבדו חבירו, וועגן דעם דארף מען אליינס טוהן.

*

בעל האכמניא הרה"ח ר' דוד עקשטיין חי"ו: אמאל האט מען געוואוסט אז מ'זאלצט נאר מיט שטיינזאלץ, ווען איז דאס בטל געווארן?

גאב"ד סערדאהעלי: בטל געווארן? איך ווייס מפורש, נישט אז ס'איז בטל געווארן, נאר ס'איז קיינמאל נישט געווען (על אדמת אמעריקע).

10

ו"ל הג"ד שלמה קלוגער בתשובה הנ"ל: ע"ד אשר של בעשה שאירע בקהילתו שמלח בשר במזן הנקרא האלע וכו', העיד על פי הנסיון שמלח בו בשר ונשף ממנו דם וציד כמו ממלח, והביא בשם מעשה טובים שאם הוא מין מלח וכן העיד בשם רופא מומחה, הגה ידידי ישתקע הדבר ולא יהיה נאמר, ועל זה נאמר אל תטוש תורת אמת כי בוודאי סתם מלח הנאמר בש"ס הוא מלח שלנו וכו'; וה' הטוב יכפר בעד וכו'.

11

בקובץ התורני "המאור" (גליון חדש תמוז תשי"ז) מובא כדלהלן: בשם התאחדות הרבנים דאר"ב וקנדה, נאמו של האב"ד סאטמאר, היום י"ב סיון השתא התקיים כינוס כללי של התאחדות הרבנים

און ער לאזט נישט אז מ'זאל דאס ציגעמען פון זיי, זאל יעדער כשר מאכען אין שטוב אזוי ווי מ'האט מקבל געווען פון די מאמע.

*

גאב"ד סעודה העליל: דעם פסח האב איך געהאט א שאלה פון א איד - א מאדערנער - אבער א שומר תורה ומצוות, ער קומט און זאגט אז זיי האבן געקויפט אייז קרעם אין א געשעפט וואס האט א עקסטרע אפטיילונג אויף פסח, און פאר די ווייב איז נישט איינגעפאלן צו קוקן אויף אלעס וואס זיי האט געקויפט, זי האט געוואוסט אז אלעס איז כשר לפסח, און פסח ביינאכט האט מען געהאט גענוג צייט, האט מען אריינגעברענגט צום טיש וועגן שמחת יום די אייז קרעם, מ'האט געגעסן פון דעם - ער זאגט, איך האב טאקע נישט געגעסן - און דערנאך קוקט ער אויף די פאפיר וואס איז געווען ארום געפאקט די אייז קרעם, זעהט ער אז ס'איז נישט ארויס געשריבן אז ס'איז כשר לפסח, ס'איז איהם געווען א חידוש, נאכדעם האט ער געזען אז ס'איז אויפגעשריבן אויפן פאפיר אז ס'איז דא אין דעם מעהל, איז איהם געווארן שווארץ פאר די אויגן..

איז דער איד געקומען געבעך פּרעגן צוויי זאכן, איינס א תיקון תשובה וואס זאל ער טוהן - ער זאגט וויפל ער האט געווינט דעם פסח וואונטשט ער נישט פאר קיין שום איד, נאך פּרעגט ער אז ער האט געהאט ביי זיך א אורח, און ער שעמט זיך זייער שטארק פון איהם, צי מוז ער איהם דערציילן, ער זאגט אז ער וועט איהם נישט קענען אנקוקן און די אויגן כל ימי חייו, אפשר מען ער מאכט א שוויג.

מ'זעהט אבער וואס הייסט היינט געשעפטן, וואס ס'קען ארויסקומען פון דעם.

הגה"צ דומ"ץ קרית יואל: דאס איז ווייל ס'איז דא אין זעלבן געשעפט סיי המין און סיי כשר לפסח, און דער ארבעטער האט דאס מסדר געווען, און האט זיך מ'זעה געווען.

אחרי שהאריז אודת תיקון הענין, הוזר רבינו לעצם השאלה ואמר רבינו: מ'האט געדארפט מברר זיין צי ס'האט א שיעור אדער נישט, המין איז טאקע אסור בכל שהוא, אבער ס'איז נישטא קיין כרת אויף א משהו, ס'איז א אסור לאו, ווייל הצי שיעור איז אסור מן התורה (יומא עג).

דער רמב"ם (הל' המין ומצה פ"א ה"ו) זאגט דאך אז המין איז אסור בכל שהוא, ווייל ס'שטייט (שמות יג) לא יאכל

רבינו: ביז היינטיגן טאג איז נישטא ערגעץ אנדערש וואס נוצן שטיינזאלץ, ס'קאסט זייער אסאך געלט.

בעל האכסניא ר' דוד: ביי אינז אין ארגענטינא איז געווען א מעשה מיט א אידענע וואס האט התונה געהאט אהין, און דארט איז נישט געווען איינגעפירט אז מ'קויפט פלייש וואס איז געזאלצן, און זי האט געקויפט פלייש און דאס אפגעקאכט אזוי פאר'ן זאלצן.

רבינו: דאס איז א סעיף אין שו"ע (יו"ד סי' ס"ג סעי' י"א) בשר שנתבשל בלא מליחה...

א' הנזכרים: דער טורי זהב ברענגט (יו"ד הל' מליחה סי' ס"ג ס"ק כ"ד) אז ס'דרכיה נקיש ואתי.

רבינו: דער טורי זהב רעדט דארט ביי א ספק ווד'ל המו"ז שם: מעשה שבא לדינו באשה אחת שבשלה בשר ושכחה אם מלחה אותו תחילה אם לאו, והתרו מכח זה דלא הוי אלא ספיקא דרבנן ולקולא וכו', כעין ההוא דאמרינן גבי קריאת שמע (ברכות פז). טעה בוכבתם והתחיל למען ירבו וכו' אין צריך לחזור דסירכיה נקיש ואתי.

גאב"ד סעודה העליל: ס'איז דא א תשובה פונעם מחנה חיים (ק"ן ספרם מכתב ס"א), ווען מ'האט געוואלט עפענען אין פעסט א יאמקע מ'זאל פארקויפן כשר געזאלצן פלייש, שרייבט ער דארט א שארפן בריוו אז ער איז נישט מסכים בשום אופן צו דעם, דאס כשר מאכט די פלייש איז איינס פון די מצוות פון די נשים

דארה"ב וקנה באלמיו התהדים של "רענע פאראדיז" כברוקלין, השתתפו כמאה חמישים אדמו"רים רבנים וראשי ישיבות נ"י, מכל מנפות אמריקא וקנדה, ובראשם נשיא ההתאחדות האון אב"ד סאטמאר (שליט"א) זצ"ל.

להלן התעבב האדמו"ר שליט"א על עניני הכשרות השונים ועל כמה ענינים שהתאחדות הרבנים משפלת בהם, והסביר את החששות שהתאחדות הרבנים העלתה בזמן האחרון, בדבר המלח הכללי הנזכר במושק אחרי שהוציא ממנו הרבה מכותותיו על ידי פעולות כמיוות ונעשה קל הרבה יותר מהמלח הטבעי ויש בו הרבה חששות לענין מליחת בשר.

והמעין בש"ס חולק ק"ב ק"ג, בענין מ'לחה גללנתא, ובפרט בגללי מ'לחה דבי דוני, ובתוס' ובראש ובר"ן ובראשונים שם, יראה שהו"ל היתה להם בקיאות פלאה בל כוחות תמלה וקן הם ידע על נכון איזה כח מכותותיו השונים של תמלה מסוגל להוציא את הדם, אבל אנהנו שלא נבשל ח"ו באיסור דם עלינו להשתמש דייקא במלח טבע שאפשר לקבל אצל כמה מקצבים שמושגים בו, כי אחרי שהמלח הנזכר כאן מעובד באוס כימי ומכבישים כמה מכותותיו הטבעיים של המלח, אן לדעת אם לא הוציאו ממנו דוקא אותו הכוח המסוגל להוציא את הדם, ועל כן אין מן הראוי להשתמש בו למליחת הבשר".

חמץ, כמה קולמסין נשתברו אויף דעם רמב"ם, פארוואס דארף מען א עקסטערן פסוק אויף דעם [כין שכל איסורין שבתורה אסרים בחצי שיעור ולא צריכין לעוד קרא גבי חמץ].

מן הסתם האט ער געגעסן נאר א חצי שיעור.

גאב"ד סעראהעלי: און אויך סאיז נישט געוועזן קיין כזית בכדי אכילת פרס, צו שנעל קען מען דאס נישט עסן.

רבינו: און אפשר איז דאס נישט קיין עכמע חמץ, נאר חמץ נוקשה וואס ווערט דערמאנט אין חז"ל.

גאב"ד סעראהעלי: סאיז דא א פרי מגדים (עי משבצות זהב ס' תמו"סק"ה) אז טארט איז חמץ נוקשה.

א' הנוכחים: חמץ נוקשה איז דען נישט מייטש חמץ וואס איז נישט ראוי לאכילה.

רבינו: ניין חמץ נוקשה איז נישט מייטש וואס מקען נישט עסן, די פוסקים רעכענען אויס אלע זאכן וואס ווערן אנגערופן חמץ נוקשה, מי פירות איז אויך דא שיטות אז ס'הייסט חמץ נוקשה (עי' מור ס' תס"ב שכתב כן בדברי רש"י, ולהלכה נקטו הפוסקים דיש להחמיר בזה שמוי פירות הוי חמץ נוקשה).

אח"כ חזר רבינו לדבר מדבר זה בכליות

ואמר: די פראבלעמען ווערן ווייל אלעס איז כשר לפסח פאלט מען אריין מיט אזעלכע שאלות...

די זעלבע זאך האט איינער פארציילט אז ער האט געקויפט געפילטע פיש, און ער פילט אז סאיז נישט אנדערש פון א גאנץ יאר, האט מען זיך דערוויסט אז מ'האט געקויפט חמצ'דיגע געפילטע פיש, מ'לייגט דאך אריין אין דעם ברעזיל.

און דא איז דער מכשול נאך ארגער, ווייל מ'האט דאס געקאכט און חמצ'דיג געמאכט אלע בליים, די איז קרעם איז נאך קאלט, אבער דא איז די גאנצע קאך געווארן חמצ'דיג.

א' הנוכחים: מ'זעהט דאך אז די גאונים האבן גע'אסרש' קטניות וועגן אתי לאחלופי.¹²

רבינו: סאיז דא וואס האבן וועגן דעם מהמיר געווען אויף די קארטאפאל מעהל.

דער היי אדם (נשמת אדם הל' פסח שאלה כ') האט וועגן דעם געוואלט אסרן אינגאנצן קארטאפאל,¹³ און מ'האט דאס געזאגט פאר'ן דברי חיים, דער דברי חיים איז געווען זייער שארף אויף דעם, האט ער געזאגט אז קארטאפאל איז היי אדם...¹⁴

א' הנוכחים: דער דברי חיים האט געזאגט "דער היי אדם וויל אסר'ן היי אדם..." (כי בימיהם עיקר מאכלם בפסח היה תפוח"א).

רבינו: דער דברי חיים איז געווען ברוגז אויפן היי אדם.

הגה"צ דומ"ץ קרית יואל: וועגן זיין פסק ביי הלכות מילה (שו"ת דברי חיים יו"ד סי' קיד-קי"ה) אקעגן דעם חכמת אדם?¹⁵

קדירה הוא כדיוסא, אי הוה שרינן קטניות אול' אתי לאחלופי ולהתיר דיוסא, וכו', וגם מידי דמיתן הוא כמו חמשת המינים, כדאימא בפרק השוכר את הפועלים (ב"ב פה:) דקרי לקטניות מיד דמיתן, וגם יש מקומות שרגילין לעשות מהם פת כמו מחמשת המינים, ולכך אתי לאחלופי לאותן שאינן בני תורה'.

13

נשמת אדם כתב דבאשכנז אין אוכלין בפסח ערד עפל' משום גזירת קטניות דמיתן בקמח, וש שנהגין איסור בה משום קטניות, וכן נראה מהפמ"א (סי' תנ"ג מ"ב ז"ק סק"א), אמנם הפמ"א כתב להתיר.

14

יש להסמך דברי היעב"ץ בשאלת יעב"ץ (סי' קפ"ו) וז"ל: וסודת במאנהיים רצו לאסור פרי הארץ שקורין ערד עפ"ל או קארטאפאלע"ן מפני שעושין מהן קמח, ואני עומדת כנגדם, בידעי שאין הציבור יכולים לעמוד בה, והוא מאכל עניים, וראיתי המועשה כמה פעמים, שבני הכפרים האכילו אותם לב"ב ואין להם לחם ומזון להשביע נפשם, וכו', ומה טוב אם יסכימו כל חכמי הדור לדעה זו, ומסופקני אם יבוא על מכונו בדור הזה שגברה הקנאה, ויראים יותר מן המנהגים כמפני גופי תורה.

ובס' אוהל שלמה (דף לה) מסופר הגה"ק בעל תפארת שלמה זצ"ל אמר שצד ימים ליתן הודאה על מה שלא היה תפוח"א בזמן הגאונים, (כי תפוח"א חטב מאמריקא אחר זמן הגאונים) כי אם היה מאכל זה בזמן הגאונים היו אוסרין אותו לפסח מחמת גזירת קטניות.

ועי' בתשו' לבושי מרדכי שנקט דבר זה לטענה שא"א למומר שהם מזירת קטניות כי הרי לא היו בתקופת הגאונים, עיי"ש.

15

הבונה על הפלמוס הגדול שהדעיש תבל ומלואה בהשאלה עלי'לה הנימול שלא נחתך ער הערלה כולו, והגד נתבסה עד שלא נראה רק כשליש מהעמרה, והחיי אדם (כלל קפ"ט סי' י"ז) מהמיר מאוד בזה וכותב שאינו נקרא נימול, ועדיך לתקנו.

12 בהגהת רבינו פרץ על הסמ"ק (סי' רכב בהג"ה את"י) מביא שיש נוהגין

איסור באכילת קטניות בפסח וז"ל: 'זעל הקטניות מן פוי"ש ופול"י ור"ש ועדשים וכיוצא בהם, רבותינו נהגו בהם איסור שלא לאוכלם בפסח כלל, דמסתמא לא נהגו בו איסור מחמת חימוץ, דלא טעו בדבר שהתניקות של בית רבן שלמדו ההלכה יודעין, דאיכא בהדיא בפסחים דאין בא לדי חימוץ כי אם מחמשת המינין, וכו', אלא מטעם גזירה הוא', דחיישנין שמוא יבואו להתיר גם חמשת מיני דגן, דכיון דקטניות מעשה קדירה הוא, והגן נמי מעשה

רבינו: נייק, נאר וויל ווען דער רבי ר' מענדעלע וויטעבסקער איז געפארן צום גר"א (למנע מהמתנגדים לעשות חרם נגד החסידים), האט ער געזאגט פאר'ן גר"א אז מ'זאל נישט אויפנעמען רבי מענדעלע'ן וועגן אסור להסתכל...

דער טאטע האט געהאט א שוואגער רבי יוחנן (הגה"צ רבי יוחנן טווערסקי זצ"ל, אב"ד מוזשאן), האט ער איהם דערציילט אז דער בעלזער רב רבי ישכר בער האט איהם אמאל געזען ערב יום הקדוש ווי אזוי רבי יוחנן (נכד הרמ"ק מבבלא ו"ע) זאגט תפילה זכה (שמקורו מבבל החי אדם), האט ער זיך געבייזערט אויף איהם,¹⁶ נאכדעם האט ער געזאגט אז אידן האבן דאס שוין אויסגעוואשן מיט אידישע טרערן.

מסתמא איז אויך נאר געווען די קפידא וועגן דעם.

גאב"ד סעראהעלי: אין בעלזא זאגט מען טאקע נישט תפילה זכה.¹⁷

*

רבינו: דאס וואס מ'האט פריער דערמאנט פון די תשובה אין דברי חיים וועגן מילה, פאר א פאר טעג צוריק איז געקומען א איד פרעגן אזא שאלה וואס ער זאל טוהן, און כ'האב איהם געזאגט אז ער זאל גיין צו

א רב וואס איז א מוהל – ס'איז זייער א שווערע שאלה, דער דברי חיים איז דאך אזוי שארף, ער שרייבט ער איז א חוטא מזרע עמלק, ס'איז דא עטליכע תשובות אין דברי חיים וועגן דעם, אבער דער חכמת אדם זאגט אז ער איז א ערל און מ'מוז איבער מ'ן.

הגה"צ דומ"ץ קרית יואל: דער דברי חיים האלט, אז אויב ס'איז שוין געווען תגלה, אפילו ס'איז צוריק געוואקסן, הייסט ער גע'מלט, אויף די שאלה האט זיך איבער געקערט די וועלט.

רבינו: וועגן דעם האב איך איהם געהייסן גיין צו א רב א מוהל.

גאב"ד סעראהעלי: ביי דעם ענין פון מילה איז דער פאטער גארנישט שולדיג, דער מוהל איז געווען א קאליקער, אדער ביי די עסנווארג אין פסח האט דאס פאסירט וויל מענטשן האבן זיך נאכגעלאזט, הכל מותרים לה, מ'זאגט שוין גארנישט אליינס אינדערהיים, נאר מ'נעמט אלעס פון געשעפט, דאס האט צוגעברענגט צו דעם מצב.

מ'זעהט דאך אין תוס' (שבת א:) אז דאס וואס די גמרא זאגט אין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים, איז נאר במידי דאכילה, די מעס איז ווייל דאכילה איז א הארבע זאך.

רבינו: פון דעם תוס' פרעגט דאך די וועלט אויפן אר"י הק' ביי פסח. [נודע בעולם הקושיא המפורסמת על דברי התוס' שמה שאמרו חז"ל שאין הקב"ה מביא תקלה ע"י צדיקים, היינו דוקא במידי דאכילה אבל בשאר מילי שייכא שפיר תקלה. ובה מיישבים שם בתוס' הקושיא דאיתא בשבת (שם) שרבי ישמעאל נכשל וקרא והטא לאור הנר, ולכאורה הרי אין הקב"ה מביא תקלה על ידו, אמנם לפי הנ"ל יובן דלא היה במידי דאכילה, עכ"ד התוס'.

אמנם הקשו שהרי מקובל מפי האר"י (מובא בכאר היטב סי' תמ"ז פק"א) שהגהר ממשוהו חמין מובטח לו שלא יחטא כל השנה, וא"כ ממשוהו חמין ודאי שלא נכשל ר' ישמעאל ח"ו כי הרי הוא במידי דאכילה, וא"כ הא"י נכשל בחילול שבת, הרי מובטח לו שלא יחטא כל השנה].

ס'איז דא וואס ענטפערן [עיי' בס' דברי תורה – מונקאטש (מהדו"ב אות קל"ד)] אז דער אר"י הק' האט געמיינט די איסור פון משהה זיין, און אויף דעם איז דאך נישטא די הבטחה פון אין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים, ווייל דאס איז דאך נישט במידי דאכילה. דאס איז איינס פון די תירוצים

ובתשובות דברי חיים (ה'ב י"ד סי' ק"ד-ק"ה) כתב להקל בדיעה, ומרעיש מאוד נד' אל' שכתבו להחמיר, וכתב בלשונות הריפים מאוד: הנה נרעשה הרצן מקול רעש הספר חיי אדם אשר הגוים לומר דלא הוי מילה כלל... ומי שמוציא לעו על נמולי ישראל הוש לעצמו... בדעבד בודאי אין שום מצוה למרות הערלה שנפלה למטה, ולכן אל' ישמע' להם ולא יק' בהדמיהם שלא עפ"י תורה רק מעשה בור', ולדעתי שיתרה בהם שאם יוסיפו לעשות כן שיפסל' לעדות כמו המכה איש ישראל... עיי"ש.

ועיין בתשו' דברי יואל (י"ד סי' פ"ה) שג"כ הן בדבה"ק, ומסופר שפע"א ישב הגה"צ רב צבי הירש מיזליש זצ"ל אבד"ק ווייטצע אצל רבינו זצ"ל, ושוחחו מהדברי חיים הנוכה, ואמר לרבינו שבצעירותו חיבר קונטרס מיוחד ליישב דברי זקינו הדברי חיים, והתמרמר שבשנות המלחמה נאבד ממנו הקונטרס, נענה רבינו כשבת שחוק על פניו ואמר בלשון קדשו, "וואס הייסט צ' פארענטפערן דעם דברי חיים, דער דברי חיים איז דען אמאל שווער געווען, דער דברי חיים איז קיינמאל נישט שווער געווען".

16

עיי' בס' דברי ברוך (פ"ה) שהרה"ק מנארליץ ז"ע היה אומר שבביל' יוה"כ יותר טוב ללמוד גופי תורה או לומר התפילת יהי רצון מהרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק ז"ע.

17

עיי' בקובץ אר' לתיבת (תשי"ח) שהרה"ק המהר"ד מבבלא היה אומר תפילה לחד (קאפ"ל י"ג) לפי מניסתו לתפילת כל נדרי, ע"ש.

די קשיא זאגט מען נאך פון די מאמע פון ראפשיצער רב (הצדקת מרת בילא ע"ה אשת הרה"ק רבי מענדלי לינסקער שהיה אביו של הרה"ק מראפשיץ זי"ע) - די וואך איז די יארצייט פון ראפשיצער רב (י"א אייר) - זי איז געווען רבי איציקל האמבורגער'ס מאכטער.

גאב"ד סערדאהעלי: דער נודע ביהודה ברענגט איהם (רבי איציקל האמבורגער) עטליכע מאל.

רבינו: ער שרייבט אויף איהם "מחותני".

ביי די שאלה פון אין שליה לדבר עבירה (כשו"ת נוב"י מהדו"ק אבה"ע סי' ע"ה, ע"ה, ע"ז) איז ער זיך שטארק מפלפל מיט איהם.¹⁸

גאב"ד סערדאהעלי: וואו ער ברענגט איהם האמפערט ער זיך מיט איהם.

רבינו: רבי איציקל האמבורגער איז געווען א גאון אדיר בדורו, און ס'איז נישט געבליבן פון איהם נאר א קליין ספר מטעמי יצחק, אבער אזוי איז כמעט גארנישט געבליבן.

גאב"ד סערדאהעלי: דער רבי ז"ל (פרן רבינו בעל דבר יואל זי"ע) איז אמאל געווען ביי מיין טאטן ז"ל (הגה"צ רבי יהושע כץ זצ"ל, אבד"ק סאמבאטהאלי) אויף א שבע ברכות פון איינע פון די קינדער, האט ער געזאגט, אז דער חיד"א ברענגט אין שם הגדולים (ערך רבינו ירוחם) מ'שרעפט אז ס'איז דא ראשונים וואס זיי זענען מעלמא דאיתכסיא, און ס'איז נישט געבליבן קיין חידושים פון זיי, און ס'איז דא וועלכע ס'איז יא געבליבן פון זיי אסאך, ער האט דערמאנט דעם התם סופר וואס פון איהם איז יא געבליבן.

ביי דעם שמועס האט דער רבי ז"ל גארנישט געזאגט אויף זיך, נאר אינעם זעלבן שמועס האט ער

דערציילט אז ער האט נישט געשריבן די חידושים בדרך כלל, און האט זיך מתאונן געווען אויף דעם.

שפעטער האט ער געוויזן מיטן פינגער אויף מין מאטנ'ס ספרים שאפע, וואס איז געווען אויף די גאנצע לענג פון דיוואנט, און האט געזאגט, אז ווען ער וואלט ווען געשריבן אלעס וואס ער האט מחדש געווען, וואלט מען געקענט מאכן איין אזא גאנצע פאך (פאליצע) פון די חידושים.

ער האט דעמאלטס אויסגעערעכנט אלע מאל וואס ער האט געזאגט, "כל ימי האב איך געזאגט יעדן שבת דריי מאל תורה, ביי יעדע סעודה א תורה, דרשות יעדן שבת הגדול און שבת שובה, התונות און שמחות, יעדעס יאר בין איך געפארן עטליכע שבתים און שטעט, האב איך דארט געזאגט א דרשה, פרקי אבות פלעג איך פארלערנען צוועלעף שבתים, דאס הייסט ביז שבעות איינמאל, און נאך שבעות נאכאמאל", אזוי האט ער זיך מתאונן געווען אז ס'איז נישט געבליבן אלעס.

רבינו: איך האב געהערט אז יעדן שבת מברכים פלעגט ער פארלערנען פרק.

גאב"ד סערדאהעלי: שבת מברכים האט ער פארגעלערנט אין שוהל, ביי זיך און בית מדרש האט ער פארגעלערנט צוויי מאל דעם גאנצן סדר.

רבינו: פונעם שינאווער רב איז דא זייער ווייניג אמאל האט ער געזאגט און אמאל נישט, דער דברי יחזקאל האט געקענט נעמען ביים מיש א חומש און געבלעטערט און געזאגט "הייליגע תורה ס'איז מיד גארנישט קשה", און ער האט פארמאכט דעם חומש. ס'איז דא אויך תשובות וואס ער האט געשריבן און משיב געווען (מלקטים בסת"ם עה"ת).

דער דברי חיים האט געהאט א גרויסן חיבור אויף בבא מציעא, ער האט יעדן ליל שישי געזאגט א פלפול פאר יונגעלייט, מ'איז געזעסן בינאכט אין בת המדרש, און דער דברי חיים האט געזאגט פאר זיי א פלפול - אסאך האט ער געזאגט אויף בבא מציעא, און ס'איז געווארן א גרויס חיבור פון דעם.

איינער פון די אייניקלעך - דאכט זיך מיד דער בארדיובער רב (הגה"צ ר' משה מכאדריוב בן הרה"ק מנארליץ זצ"ל) - האט דאס גענומען מעתיק צו זייגן און ס'איז פארברענט געווארן, דער אייניקל איז געווען זייער צורדערט וואס וועט ער זאגן פאר'ן זיידן, ווען ער איז צוריק געקומען האט איהם דער זיידע קיינמאל נישט געפרעגט איבער דעם.

כשו"ת נודע ביהודה (אה"ע זמ"ח ק"פ ע"ה) באחד ששלח גשאלט ע"ה שליה לאשתו בע"כ, דס"ל להאמן נודע ביהודה ז"ל דלא מהני ב' דין שליחות מאחד דקמו וקבלו היהודים על דועם החדר"ג מאור הגולה שאסור לרש אשה בע"כ והרי קו"ל דאין שליחות לד'ב' וע"כ פסק דהאשה איז מגורשת והאמן רבי איציקל מהאמנות ז"ל ס"ל דשפיר מהני הט דאף דקו"ל דאין שליחות לד'ב' מ"מ לא נתבטל השליחות לגמרי, אלא דלענין החיוב אינו חייב המשלח דאמרינן דבר הרב ודברי התלמוד דבר מי שומעין, אמנם מעשה השליחות קאי וקיים, עיי"ש ובסימנים הבאים באריכות הראיות והסברות לכאן ולכאן.

ועי' בישמה משה (פ' חיי שרה, דף י"ה), שכתב בה דבר נחמד לפרש דברי המדרש מה' יצא הדבר מהיכן יצא מהר המוריה, עיי"ש באריכות.

עפעס איז געבליבן שררים, אבער דער גרויסער חיבור
איז נישטא.¹⁹

דער זיידע רבי מאטעלע (הרה"ק רבי מרדכי דוב
מהרנאטמייפל זצ"ל) האט געהאט א שריפה ביי זיך
אינדערהיים, און ער באוויינט די שריפה, און ער
רעכנט אויס וואס ס'איז איהם פארברענט געווארן,
און בתוך הדברים זאגט ער אז ער האט געהאט א
חיבור כתב יד פונעם קדושת לוי אויף מסכת
כתובות.²⁰

הגה"צ דומ"ץ קרית יואל: אין די תשובות (כשות
עמק שאלה) אין אבן העזר שרייבט ער אליינס אסאך
מאל אז ער האט געהאט דעם חיבור פון קדושת לוי.

רבינו: ער האט אויך געהאט א חיבור אויף שמות
נשים ביי גיטין, און ס'איז איהם אויך פארברענט
געווארן.

גאב"ד סערדאהעלי: דער רבי פון לובלין שרייבט א
הסכמה אויף צאן קדשים.

רבינו: יא יא, ער שרייבט אויף זיך עפעס גאר
אינטערסאנט, אז ער האט געוואלט מאכן א חיבור
אויף קדשים, נאר אזוי ווי ער איז געווארן א פועל
ישועות, אידן קומען צו איהם און זיי ווערן געהאלפן,
האט ער נישט קיין צייט צושרייבן דעם חיבור.²¹

גאב"ד סערדאהעלי: כ'האב געהערט פון קאשויער
רב (הגה"צ רבי רפאל בלום זצ"ל) אז זיין רבי הגה"ק רבי
שאל בראך (אבד"ק קאשוו) האט זיך געטראפן מיטן
רבי'ן ז"ל - ער איז געווען אסאך עלטער פונעם רבי'ן
- ער האט געפרעגט א קשיא אין לומדות, דער רבי
האט געטראכט און געענטפערט א גוטן תירוץ, און
ער איז נתפעל געווארן ווייל ער האט זיך שוין געהאט
געפלאגט אויף דעם, און דער רבי האט אזוי שנעל
געענטפערט, האט ער געפרעגט דעם רבי'ן ווי אזוי
קענט איר תיבא אזוי שנעל ענטפערן, האט ער
געענטפערט, איינס ס'איז זכות אבות, צווייטנס אזוי
ווי ער גיט זיך אפ מיט אידן, האט ער נישט אזויפיל
צייט, האט ער געבעטן דעם אויבערשטן זאל איהם
מאיר עינים זיין ס'זאל זיין תורתו מתברכת.²²

רבינו: ווען מ'פלעגט לערנען ס'גייט האט זיך דער
פעטער ז"ל מתאונן געווען אז ער האט נישט קיין צייט
זיך געהעריג פארצוזהן.

גאב"ד סערדאהעלי: ער פלעגט קומען אזוי ווי א
בחור וואס הייבט יעצט אן, זיך געשמעלט אויף יעדע
רש"י מיט א דקדוק, מיט אזא חדותא דשמעת תא, און
ער האט פארגעסן אלע זאכן וואס האט געקאכט אין
איהם, דאס איז שוין געווען נאך א גאנצן מאג וואס ער
האט שוין געארבעט.

ווען ער פלעגט ארויף גיין אויבן אויפן שטאק אין די
ישיבה האט ער זיך געדארפט אפרוהען.

רבינו: דעמאלטס ווען מ'האט געלערנט אויפן שטאק
איז געווען א בענקל אינמיטן די טרעפ אויף וואס ער
האט זיך אראפ געזעצט, (המתיבתא היה בקומה השניה של
ביהמ"ד הישן בוויאמסבורג, ואוד שעה רבע קומה ראשונה ישב

19

עיון בהקדמת בניו הקדושים על הספר דברי חיים עמ"ס בבא
מצינעא שכתבו שלמד מסכתא זו יותר מב' שנה, והרבה כתי'
נשרפו, ע"ש.

ועיי' בס' מקור חיים (את תב"ה) שא' שאל להרה"ק הקדושת יו"ט
זי"ע למה יש רק מעט המנות מחידושי מרן הד"ה על בבא מצינעא,
וסיפר לו דברים כהווייתן כדמוכא לעיל.

ועיי' בס' פי צדיק (ש"ג רצ"ה) שהי' לו להרה"ק חידושים על מס' בבא
מצינעא בספר עב וגדול מודל של אמרא.

20

זו"ל בספרו עמק החכמה (פ' אהרן) ועוד זאת עיני עולה וכו', אביה
שאניה חוות, חיבור מלא בסת"י עצמו של האון הק'
מבארדיטשוב וכו'.

21

והלש"ק בהסכמתו: הנה הגם שאין דרכי להתנהג בנפלאות
ובגדולות מגני ליתן הסכמה, כי איני לא רב ולא מגיד... היות
שנהירא כד הויטא טליא היה לי תשוקה לעשות ספר פירוש על
סדר קדשים מפני שידוע גודל המצוה לעסוק בהלכות קדשים...
ואח"כ כשבא לי הרבה טיחה דציבורא צרכי בני"ה המרובים הן
ליעזר וכן לתפילת ובקשות, ואני הייתי מתיירא לדחות אותם כיון
שהשי"ת עזר לי לפעול טובת ישראל... עיי"ש.

22

עיון בס' שאל בחיור ה' (ש"ג רצ"ה) זו"ל: שמעתי פעם את רבינו (הגה"צ
מקאשו זש"ק) מדבר פעם על העניי חיים זצ"ל ועל אחיו כ"ק
האדמו"ר מסאטמאר [שליט"א] זי"ע שהיה און רב בקראלי,
שיהודים כאלו יש סייעתא דשמיא ונתנים להם מן השמים מה
שאין נתנים לאנשים אחרים, הם לומדים ומשיגים בשעה אחת מה
שאנחנו צריכים ללמוד במשך ג' שעות, ולמרות שמטרידים אותם
ברוב שעות היום והלילה, הם נעשו גחלי עולם מפורסמים בש"ס
ופוסקים, והוה בשכר שנתגדל בקדושה וטהרה כבת הוריהם
הקדושים בדרך תלמידי דבעש"ט הק', עכ"ד. ועיי' בהקדמה לתשו
דברי יואל ששם מסופר סיפור זו באריות מרבינו הק' זי"ע עם
הגה"ק מקאשוו שגם אז התבטא הגה"ק הג"ל בסגנון דומה לזה,
עיי"ש.

מעט לנוח, ואח"כ עלה לקומה השניה, וכן היה בכל יום המישי כשנא
לנסות את הבהורים על לימודי הישיבה.

איך געדענק נאר פון שפעטער ווען מ'האט שוין
געלערנט אונטן.

רבינו בירך על המזונות ואח"כ על היי"ש

ואמר: מ'האב געהערט פון אייניקלעך פונעם צאנזער
רב אז דער דברי חיים פלעגט אויך אזוי צו מאכטן וקודם
ברכת המזונות ואח"כ ברכת שהכל על היי"ש מ'האב
קיינמאל נישט געהערט אז אין צאנז איז אזוי געווען,
נאר מ'האב אזוי געהערט פון א צאנזער אייניקל.

גאב"ד סערדאהעלי: מ'קען נישט וויסן זיך מהלך (כ)
אצל הדברי חיים לא היה מנהגים קבועים.

די מזונות האט דאך א מעלה אז א חוץ וואס איז דא די
חמשת המינים, (שהם קדמים בברכה לשאר דברים) איז דאך
אויך דא די הלכות פון עיקר מיט טפל.

רבינו: אין זידיטשויב האט מען געמאכט קודם א
ברכה אויפן בראנפן, ס'זענען געווען אזעלכע וואס
האבן געמאכט א חילוק אז צופרי נאכן דאווענען האט
מען פריער געמאכט א שהכל, מ'דערקאפט זיך דאס
הארץ מיט א גלעזל בראנפן, איבערן טאג האט מען
קודם געמאכט א מזונות.²³

ובירכו רבינו: להדיים להדיים טובים ולשלום.

ודבר רבינו בשבט בעל האבנאי רה"ח ר' דוד עקשטיין

היו מראשי קהילתנו בקרית יואל

ואמר רבינו: ר' דוד גייט דא איבער בויען א זאל פאר
ביליגע חתונות.

גאב"ד סערדאהעלי: ס'איז א דבר גדול.

איך הער אז די מצה בעקערי האט אויך ר' דוד
אויפגעשטעלט.

הגה"צ דומ"ץ קרית יואל: איך האב מיטגעהאלטן,
ווען נישט ר' דוד וואלטן מיר נישט געהאט קיין מצות
בעקערי...

רבינו: היינט נאכט איז געווען ביי מיר ר' איחיק לעווי
(מנהל בית האופה) און ער האט געזאגט אז מ'האט
געבאקן איין און זעכציג מייזנט פונט.

וועגן די בעקערי האב איך אנגעהויבן צו פארן שניידן
אליין די ווייץ, טאקע מיטן דיין זעמיר געפאהרן קיין
לאנג-אייילענד.

כאן הרהיב רבינו לדבר ממעלת החטים הגדולים

באריזאנא²⁴

רבינו: ס'איז אזוי, מיט מער ווי פערציג יאר צודיק,
נאך איך די געזונטע יארן פונעם פעטער ז"ל, איז דאך
איהם דאס בייגעפאלן, און מ'האט גענומען פון דארט
עטליכע יאר פון תשכ"ז - תשכ"ח.²⁵

2 3

ע"י בספר באר יעקב על שו"ע או"ח (סי ר"א א"ב) וז"ל שבעת
שאדמו"ד מהר"א מוידעטשויב זצ"ל "בבוק" בירך קודם על
היי"ש ואח"כ על הכסנין, ואמר הטעם שעדיין אינו רוצה לאכול, רק
מהמת שתיית היי"ש תעורר תאות המאכל, עיי"ש.

ובמודור שולח מלכים (תש"ת) העתקנו שיחה ממוין שליט"א
עם הגר"ז פלדמאן רב דומ"ץ בלאנדאן, ורבינו הסבר שהיות
שאחר התפילה רצו לשתות יי"ש כדי לנוח מעבודת התפילה, אבל
היות שאצל החסידים הקפידו שלא לשתות יי"ש מהמת שהוא
מנהג הגויים, ע"כ אכלו גם התיבת מזונות, ודן אי בכה"א גונא צריך
כלל לברך על המזונות, היות שהוא ממש טפל והכשר להיי"ש, (ע"י
מ"א סי ר"ב בס"ג).

ויש לציין שבס' דברי חנה (ד"ב ע"ג פ"א) מביא שהאון
מאלטשטאדט זצ"ל שאל את הגה"ק מקאלאשיץ האם הטעם
שמברכים קודם על היי"ש הוא משום שהוא העיקר, או משום
הכתוב בתהלים וימלא פי תהלתך, וע"י שאוכלים קודם המזונות
נשאר פירורים בפיו, השיב לו הגה"ק שהוא שמע מוקה"ק
מישנאווא זי"ע שהטעם הוא משום שהוא העיקר, עיי"ש.

ועי בספ"ק אוצ' החיים מהגה"ק מקאמארנא ז"ל בחומש היכל
הברכה (סי פ"ד) שכ' כן להלכה, וכ' שגם הרה"ק מאפסא זי"ע היה
מברך קודם על היי"ש ואח"כ על המזונות, עיי"ש.

2 4

ידוע לכל הליכות מלכי בקודש ה"ה מרן רביה"ק בעל דברי יואל
זצ"ל, אשר טרם ויגע בענין קצירת החטים שיהיו בתכלית הכשרות
במשך כל ימי חייו על אדמות בלעיות עצומות הרבה יותר מכפי
כוחו, ובפרט הוסיף חומר בקודש במשך השנים תשכ"ז - תשל"ד
(כפי אשר תפרסם מפת" עבשים הרים) כא שר צוה לנסוע דרך ארוכה עד
עיר "אריזאנא" ששם אין יודע גשמים כלל בזמן הצמיחה, ולקצור
שם החטים לצורך בית האפיה של קהילתנו זקן.

דהנה נודע דברי הרשב"א שגם בהיות החטים מחוברים יכולים הם
להחמיץ על ידי גשם, וז"ל (בש"ת ה"ו סי' כ) שאלת הא דאמרין
בפרק כל שעה גבי תרומת חלה בפסח שלא היתה לה שעת הכושר
היכי דמי מון דאחמיץ במחור, האך המחורב סא לדי חומין
שהיי אין לך תבואה שלא נפלו עליהו מים במחור. תשובה, היא
שנתבשל לגמרי במחורב ואי' צ' כלל ליניקה, וכל שנתייבש לגמרי
במחורב כמאן דמנעא בכדא, ומקבלת חומין אם ירדו עליו גשמים,
עכ"ל.

ולכן מה טוב לקצור במקום שאין יורדים שם גשמים.

2 5

בקובץ המאור (שבט אדרתשכ"ח) התפרסם אז: "מודעה מבתמאפה
מצות שמורה דסאטמאר המפורסם בכל העולם, מודיעים אנהו
שהשנה קצרו החטים באריזאנא עוד לפני תג השמעות, שאין שם

ווען ער איז נישט געזונט געווען האט מען אויפגעהערט, ס'איז דאך געווען שווער, היינט איז אויך נאך שווער, אבער אמאל איז נאך מער שווערער געווען.

א' הנוכחים: וואס איז די מעלה דארט?

רבינו: דארט רעגנט נישט, זיי ווערן נישט מצומחות.²⁶

ס'איז דא דארט צוויי וועגן ווי אזוי אנצוגיין די פעלדער, אדער גיסט מען אויס וואסער אויף די ערד און די ערד ווערט נאס, און דאס איז שוין אויך גענוג אדער איז דא א פיפ וואס ס'שפריצט וואסער, אזוי ווי א פיפ וואס באשפריצט גראז.

אין ארץ ישראל וואס דארט רעגנט אויך נישט א גאנץ יאר, שפריצט מען אויך אן די פעלדער אזוי.

א' הנוכחים: ווען שפריצט מען זיי אן?

רבינו: ווען ס'איז נאך זייער רוי.

דאזי קומט רעגן צי מ'ווייל יא צי מ'ווייל נישט, פאר א יאר זעמיר געווען דאזי, און אינמיטן שניידן האט מען געמוזט אויפהערן, דאס איז מעשים בכל יום.

די גאנצע צייט וואס מ'קען שניידן דאזי איז דאך נאך דריי פיר מאגן.

א' הנוכחים: און וואס טוט מען ווען מ'האט נישט געשניטן אין די דריי טעג?

רבינו: גייט מען זוכן ערגעץ אנדערש.

דער סדר העולם איז אז ווי נידריגער ווערט פריער געצייטיגט, דאס הייסט אז ניו דזשערוי איז די צייט

אדורך פאר ניו יארק, און אז ס'געלונגט נישט אין ניו יארק, גייט מען אין אפסטעט, און ראמשעסטער איז נאך ווייטער.

מיט יארן צוריק האט מען געשניטן אין לאנג איילענד און כ'האב געזען נאכן שניידן אז מ'האט געטראפן מצומחות, ס'איז מיר גערינגען די שוויים ווען כ'האב דאס געזען...

דעמאלטס איז געקומען צו מיר איינער און געזאגט כ'זעה אז מ'פלאגט זיך מיטן טרעפן ווייץ, פארוואס זאל מען נישט גיין אין אריזאנא, זאג איך איהם מ'איז דאך אמאל געווען אין אריזאנא און מ'איז אוועק פון דארט וועגן א סיבה, זאגט ער מיר אז מ'איז אוועק פון דארט ווייל די טייג איז נישט גוט געווען, די קוואליטעט פון די אריזאנא ווייץ איז גוט פאר אנדערע זאכן אבער נישט פאר מצות, זאגט ער ווייטער, אויב מ'וועט נעמען די ווייץ פון דאזי און מ'וועט דאס איינזייען דארטן אין אריזאנא וועט דאס זיין גוטע ווייץ.

מ'האט מאקע אזוי געטוהן, די ווייץ איז שמורה משעת זריעה...

די לעצטע פיר וואכן קען די ווייץ וואקסן אן וואסער, ס'פעלט נישט אויס צו באוואסערן די פעלדער, איז ווען די ווייץ איז נאך גריק מעג מען דאך גיסן וואסער, נאר ווען ס'ווערט געצייטיגט איז א פראבלעם, אבער דארטן איז פון ווען זיי ווערן געצייטיגט רעגנט שוין נישט.

די לעצטע וואך פאר'ן שניט איז געפאהרן א יונגערמאן פון דאזי ס'זאל זיין שמורה אויפן גאנצן פעלד, געזיגן מיט א מאביל אויפן פעלד בייטאג און ביינאכט, און אזוי אויך ווען מ'האט געברענגט די ווייץ אהער, איז געזיגן א שומר אינעם טרעלער א גאנצע צייט.²⁷

די לעצטע פאר יאר טוהט מען שוין אזוי... ס'איז א געוואלדיגער הידור.

גם כל זמן גידול החטים, החטים הנו הכי יפות ללא מבוקעות ומצומחות".

כמו כן התפרסם שם מודעה מוקהל יבב לב ד'סאטמאר כדלהלן: 'מודיעים אהנו לכל שומר תורה ומדקדק במצוות, שכמו בכל שנה ושנה כן גם בשנה זו, אפשר להשיג אצילנו קמח למצות שמורה בחיים של יד, נטחן בד מוחטים הכי יפות שקצונו באריזאנא בהשגחה יתירה בהוראת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א".

ועי בשו"ת שבט הלוי (חלק ד סי' ט) מה שכתב בסוף התשובה, 'שבודאי חטים שברור שלא נפלו עליהם גשמים לעולם הם המהודרים ביותר'.

26

אי תא בשו"ע (סי' תס"ז סעי' ה) דדגן שמהובר שנתייבש לגמר מקבל חימוץ אם ירח עליה גשמים, ולכן כתבו הפוסקים שיש לקצור אותם כשיש בהם מראה ירקות דאין עדיין חשש מהמת גשמים

ומה גם כי ע"ה הגשמים נעשים החטים מצומחות או מבקעות ויש להם דין המין גמור כמבואר בשו"ע או"ח סי' תנ"ג סעי' ג, וסי' תס"ו סעי' ו'.

27

ואף שחייב שמורה הל משעת קצירה וטחינה כמו שכתב מ"ע הרב (סי' תנ"ג) ונוהגין להחמיר אפילו במצות של כל ימי הפסח לשמור אותם משעת טחינה ואיך וכו', אבל החטים של מצות מצוה טוב להחמיר אם אפשר לשמור משעת קצירה קצירה ואיך וכו', מכל מקום במקומות אלו שאין יורדן שם גשמים או הרגילות להשקות את השדות עם הצניעות שעל פני השדה, ויש לחשוש שמא בעל השדה השקה את השדה במים, לכן מעמידים שומר שיושב בשדה להשגיח שמשעה שהחטים מתייבשים עד שעת הקצירה לא ישקה בעל השדה את שדותיו במים.

א' הנזכרים: אויב מ'כאפט די צייט דאהי איז דאך יא גוט?

רבינו: ס'איז דאך אזוי, די זאגען וואס וואקסן זענען הויך, ביי יעדע זאנג איז דא א חילוק פון אויבן ביז אונטן, זיי זענען נישט אייניג, דאס איז ווייל דער אויבערשטער טייל איז גענטער צו די זון, און די אונטערשטע איז ווייטער פון די זון, איז אויפן אויבערשטן באקט די זון מער ווי אויפן אונטערשטן, איז אויבן מער טריקן פון אונטן, און דאס פעלד אליין איז אויך נישט אינגאנצן פלאך ווי א טיש אביסל איז דא העכער און אביסל אראפציר, און אז אויף איין פלאץ שיינט די זון שטערקער, איז אויף איין פלאץ שוין גוט צום שניידן און אויף איין פלאץ נישט.

דא טרעפט מען מצומחות, אמאל מער אמאל ווייניגער, מ'דארף זיך פארלאזן אויף ביטול, דער חתם סופר (א"ח סי' קל"ו) איז מחמיר אז מ'טרעפט דריי מצומחות איז אלעס אסור, דער דברי חיים (שו"ת או"ח ח"ב סי' ל"ח) האלט אז מ'זאל עם ארויס קלויבן, נישט יעדער איינער קען קלויבן, און נישט יעדער ווייסט וואס צו קלויבן.

הנה"צ דומ"ץ קרית יואל: דער רב זאל וויסן, מיט אפאר יאר צוריק, האט מען געדארפט פאהרן מאנטיג ראש חודש תמוז, נאכ'ן דאווענען מוסף, דרייט זיך דער רבי אויס צו מיר, און זאגט מ'רעגנט דאך, וואס גייט זיין דארטן, וועלן מיר דען האבן ווייץ?

רבינו: ווער ס'האט נישט מיט געמאכט דעם עגמות נפש ווייסט נישט אפצושאצן די זאך.

ביי יעדע זאך דארף מען האבן סיעתא דשמיא, אבער אין יעדע זאך דארף מען אויך א עשיה פון א מענטש, אז מ'כאשליסט אז דעם טאג גייט מען ארבעטן, כאשטעלט מען א שייכער, און א קנעטער, מ'גרייט אן די מעל, און א נאכט פריער די מים שלגן און אנגרייטן ארבעטער'ס, אוודאי ס'קען זיך מאכן פראבלעמען, אבער אויף דעם האט מען סיעתא דשמיא, און מ'וודט קאנטראלירן אויף אלע זאכן.

אבער שניידן ווייץ האט אינגאנצן צו טוהן נאר ווי אזוי מ'פירט פון הימל, טאמער איז פייכט אפאר טעג און ס'איז פארוואלקנט קען מען נישט אין דעם טאג שניידן, ס'איז נאכנישט ריף, טאמער ס'איז דא א שטארקע זון קען מען יא שניידן, ס'איז אינגאנצן נישט בידי אדם.

אונז האמיר געהאט אין אריזאנא א איד וואס ער האט אליין געדרייזט דעם טרעקטאר (די שנייד מאשין).

גאב"ד סעראהעלי: געווענליך זעצט זיך ארויף א משגיח אויפן טרעקטאר נעבן דעם גוי צו זעהן ווי אזוי ער שניידט.

רבינו: דאס איז מייטש געשניטן בפניו, אבער אין אריזאנא האט מען געקענט ערלעדיגן אז א איד פון קרית יואל זאל אליין זיצן אויפן קאמביי, און אלעס טוהן אליין מיט די ווייץ.²⁸

גאב"ד סעראהעלי: ס'איז א גרויסער הידור, ס'איז דאך דא וואס האלטן אז ביי א גוי העלפט נישט א עומד על גביו, מ'זאגט נישט זה עושה וזה מכות.

וסיפר הנה"צ גאב"ד סעראהעלי בהתרגשות ממה שראה
בהיכל ראזנבערג

גאב"ד סעראהעלי: כ'האב אליין געציילט איבער הונדערט אידן זענען געווען אכט אזוייגער און געזעצן און געלערנט.

רבינו: יעדן צופרי און ביינאכט לערנט מען דא, ס'איז א הייליג שטעטל.

ונפרד רבינו ממנו לשלום
וביכרו כרב ברכות

28

הרא"ש (פרק כל שעה ס"ו ב"ו) הביא מחלוקת האם מהני אצל מצה גוי חרש שוטה וקטן וישראל עומד על גביו, דדעת רב כהן צדק דלא יצא, וכן הוא דעת הרשב"א, דבעינן שמזיה לשם מצה, וגוי אדעתא דנפשיה קעביד, ורב האי גאון חולק בזה, דשפיר נחשב כשימור לשמה, ומסיק הרא"ש דבעלי מעשה וחסידים והתמימים מחמיר ים על עצמם מאוננים המחמירין, ולשים ואופין בעצמם.

ולדינא נקטו הב"ח (פי' ת"ש ס"א ד"ה ולענין הלכה), והגאון אברהם (רש הסימן) ושו"ע הרב (שם ס"א) כדעיה הראשונה להומרא דלא מהני ישראל עומד על גביו, ומכל מקום בשעת הדחק יש לסמוך על סברא אחרונה, והמש"ב כביאור הלכה (פ"ת יג"ד ה"ה ט"ב) כתב בשם הפ"ח שצריך שימור לשמה משעת קצירה והוא מדינא, ולענינא אפילו בדישבה, והצריע שם שלתחילה בוודא נכון להחמיר בשיטה זו, ולכן יש להחיד שישראל גדול יקצור ויאמר לשם מצות מצוה.

ובמהזור דברי יואל מובא שרבינו ז"ל החמיר לעצמו שישארל יתלשו עבורו, על פי מה שכתב החק יעקב בשם תשובות גאוני קדמאי שאין להשתמש ע"י עב"ם אפילו בקצירת הטים.

התודה והברכה

ידידינו הרבני הנכבד והנעלה
מוה"ר עקיבא הערש
קליין הי"ו

חבר תהלת מתיבתא ת"י קרית יואל יע"א

על אשר נדב סכום הגון
להוצאת גליונינו

לטובת נשמת

כ"ק רבינו הגה"ק מרן משה
בהגה"ק רבי חיים צבי זללה"ה
עלה בסערה השמונה ביום כ"ו ניסן תשס"ו לפ"ק

התודה והברכה

ידידינו הרבני הנכבד והנעלה
מוה"ר יעקב חיים
מאשקאוויטש הי"ו

אב"י בויליאמסבורג יע"א

על אשר נדב סכום הגון
להוצאת גליונינו

לעילוי נשמת אמו

האה"ח מרת מרים ב"ר מרדכי ע"ה
נלב"ע י"ב שבט תשס"ט
ת.נ.צ.ב.ת

התודה והברכה

ידידינו הרבני הנכבד והנעלה
מוה"ר אהרן דוד
רובינשטיין הי"ו

אב"י בקרית יואל יע"א

על אשר נדב סכום הגון
להוצאת גליונינו

לעילוי נשמת

הרה"ג ר' אהרן דוד ב"ר יצחק זצ"ל
והרה"ח ר' חיים צבי ב"ר אהרן דוד זצ"ל
ת.נ.צ.ב.ת

חלק מהוצאת הגליון

נתנדב ע"י
ידידינו החפץ
בעילום שמו הי"ו

לעילוי נשמת

הרה"ח

ר' ניסן לעווי ז"ל

בן הרה"ח

ר' אפרים משה ז"ל

ת.נ.צ.ב.ת

זכרו תורת משי"ה

בהתקרב ובא יומא דהילולא קדישא של מרן רבינו בעל ברך משה זי"ע
פונים אנו לציבור אנשי שלומינו תלמידים וחסידים הע"י

השתדלו והרבו לעשות ניחא לנשמתו הטהורה של

רביה"ק מרן **משה** בן רביה"ק מרן **חיים צבי** זיעועכי"א

בתרומה נדיבה וחשובה

למען החזקת כולל עצי חיים

צדקת רבי מאיר בעל הנס בארה"ק

הכולל הק' תייסד על ידו וגם נשא בעול החזקתה רבות בשנים

וזה לשון קדשו של

כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

במסיבה לטובת הכולל שנערכה בב"פ ביום השלושים להסתלקותו של רבינו ז"ל

"דער כולל עצי חיים ד'סאטמאר אין בני ברק

איז דעם טאטנ'ס הייליגער כולל אין ארץ ישראל

לצדקת רבי מאיר בעל הנס..."

תורתו מגן לנו הוא ימליץ טוב בעדינו

